

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

**ROCZNE SKONSOLIDOWANE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA
31 GRUDNIA 2018 ROKU
WRAZ ZE SPRAWOZDANIEM Z BADANIA
NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA**

Warszawa, marzec 2019

Spis treści do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE

	Strona
Spis treści do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE	2
Roczny skonsolidowany rachunek zysków i strat Grupy BOŚ	4
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy BOŚ	5
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej Grupy BOŚ	6
Roczne skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Grupy BOŚ	8
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych Grupy BOŚ	9
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego	11
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A. i Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A.	11
2. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego	14
3. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów	40
4. Ważniejsze oszacowania i oceny	41
5. Zarządzanie ryzykiem	45
6. Wynik z tytułu odsetek	95
7. Wynik z tytułu opłat i prowizji	96
8. Przychody z tytułu dywidend	96
9. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	96
10. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	97
11. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	97
12. Wynik z pozycji wymiany	97
13. Pozostałe przychody operacyjne	97
14. Pozostałe koszty operacyjne	98
15. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	98
16. Ogólne koszty administracyjne	99
17. Świadczenia pracownicze	99
18. Obciążenia podatkowe	100
19. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję	100
20. Kasa, środki w Banku Centralnym	100
21. Należności od innych banków	101
22. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	101
23. Należności od klientów	102
24. Inwestycyjne papiery wartościowe	106
25. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności	109
26. Wartości niematerialne	110
27. Rzeczowe aktywa trwałe	112

28. Inne aktywa	113
29. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	114
30. Zobowiązania wobec klientów	114
31. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	115
32. Zobowiązania podporządkowane	115
33. Rezerwy	116
34. Odroczone podatki dochodowe	120
35. Pozostałe zobowiązania	122
36. Aktywa i zobowiązania warunkowe	122
37. Leasing operacyjny	123
38. Działalność maklerska	124
39. Kapitał podstawowy	125
40. Kapitał z aktualizacji wyceny	127
41. Zyski zatrzymane	128
42. Rachunkowość zabezpieczeń	128
43. Płatności na bazie akcji	130
44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych	131
45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej	134
46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	140
47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej	142
48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	145
49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	150
50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	152
51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy	152
52. Zdarzenia po dniu bilansowym	153

Roczny skonsolidowany rachunek zysków i strat Grupy BOŚ

Działalność kontynuowana	Nota	za rok zakończony	
		31-12-2018	31-12-2017
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:		628 304	663 541
– aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		516 877	n/d
– aktywa wyceniane w wartości godziwej przez inne dochody całkowite		106 889	n/d
– aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo w wartości godziwej przez wynik finansowy		4 538	n/d
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze		-244 189	-279 523
– zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		-234 505	n/d
– zobowiązania finansowe wyceniane obowiązkowo w wartości godziwej przez wynik finansowy		-9 684	n/d
Wynik z tytułu odsetek	6	384 115	384 018
Przychody z tytułu opłat i prowizji		135 027	144 464
Koszty z tytułu opłat i prowizji		-37 133	-35 409
Wynik z tytułu opłat i prowizji	7	97 894	109 055
Przychody z tytułu dywidend	8	6 069	5 735
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	9	62 590	65 712
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	10	2 166	6 788
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	11	1 313	2 596
Wynik z pozycji wymiany	12	24 251	23 213
Pozostałe przychody operacyjne	13	23 138	17 062
Pozostałe koszty operacyjne	14	-21 676	-23 934
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	15	-134 090	-137 832
Ogólne koszty administracyjne	16	-357 243	-380 705
Zysk brutto		88 527	71 708
Obciążenia podatkowe	18	-24 799	-25 646
Zysk netto		63 728	46 062
z tego przypadający na:			
- udziałowców jednostki dominującej		63 728	46 062
- udziałowców niesprawujących kontroli		-	-
Zysk na akcję przypadający udziałowcom jednostki dominującej w trakcie okresu (w zł)	19		
– podstawowy		0,82	0,73
– rozwodniony		0,82	0,73

Działalność zaniechana w roku 2018 oraz w roku 2017 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 11 do 153 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy BOŚ

Działalność kontynuowana	za rok zakończony	
	31-12-2018	31-12-2017
Zysk netto	63 728	46 062
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat	-2 310	33 553
Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-2 852	n/d
Podatek odroczony	542	n/d
Wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	41 572
Podatek odroczony	-	-8 019
Pozycje, które nie podlegają przeklasyfikowaniu do rachunku zysków i strat:	48	-120
Wartość godziwa instrumentów kapitałowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite brutto	-1	n/d
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	60	-148
Podatek odroczony	-11	28
Całkowity dochód ogółem	61 466	79 495
z tego przypadający na:		
- udziałowców jednostki dominującej	61 466	79 495
- udziałowców niesprawujących kontroli	-	-

Noty przedstawione na stronach od 11 do 153 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej Grupy BOŚ

Aktywa	Nota	31-12-2018	31-12-2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	20	186 736	632 772
Należności od innych banków	21	196 104	375 748
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	22	87 761	198 065
Pochodne instrumenty zabezpieczające	41	-	4 722
Inwestycyjne papiery wartościowe	24	5 476 293	5 539 720
- kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite		85 027	n/d
- dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite		4 015 998	n/d
- dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		1 375 268	n/d
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży		n/d	4 133 456
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		n/d	1 406 264
Należności od klientów	23	11 809 527	12 343 773
- wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		11 704 874	n/d
- wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy		104 653	n/d
Wartości niematerialne	26	120 050	121 328
Rzeczowe aktywa trwałe	27	68 396	72 720
Aktywa z tytułu podatku dochodowego		99 867	76 165
- bieżące		1 124	716
- odroczone		98 743	75 449
Inne aktywa	28	206 291	311 707
Aktywa razem		18 251 025	19 676 720

Noty przedstawione na stronach od 11 do 153 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zobowiązania	Nota	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	29	571 784	479 534
Pochodne instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	22	54 336	68 238
Pochodne instrumenty zabezpieczające	41	18 298	20 571
Zobowiązania wobec klientów	30	14 799 109	15 463 833
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	31	46 590	829 980
Zobowiązania podporządkowane	32	370 672	595 692
Rezerwy	33	35 773	25 135
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		4 972	1 765
- bieżące		4 497	727
- odroczone		475	1 038
Pozostałe zobowiązania	35	211 925	339 135
Zobowiązania razem		16 113 459	17 823 883

Kapitały	Nota	31-12-2018	31-12-2017
Kapitał własny przypadający na udziałowców jednostki dominującej:			
Kapitał podstawowy:	39	1 461 036	1 160 291
- Kapitał zakładowy		929 477	628 732
- Akcje własne		-1 292	-1 292
- Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		532 851	532 851
Kapitał z aktualizacji wyceny	40	57 390	10 598
Zyski zatrzymane	41	619 140	681 948
Kapitał własny razem		2 137 566	1 852 837
Kapitał własny i zobowiązania razem		18 251 025	19 676 720

Noty przedstawione na stronach od 11 do 153 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Grupy BOŚ

	Kapitał przypadający na akcjonariuszy Banku								
	Kapitał podstawowy		Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostały kapitał zapasowy	Zyski zatrzymane		Niepodzielony wynik finansowy	Razem kapitał własny
Kapitał zakładowy	Akcje własne	Pozostałe kapitały rezerwowe				Fundusz ogólnego ryzyka			
Stan na 31-12-2017	628 732	-1 292	532 851	10 598	594 874	23 605	48 302	15 167	1 852 837
Wpływ wdrożenia MSSF 9 na dzień 01-01-2018	-	-	-	49 054	-	-	-	-127 172	-78 118
Stan na 01-01-2018 po uwzględnieniu zmian zasad rachunkowości wynikających z MSSF 9	628 732	-1 292	532 851	59 652	594 874	23 605	48 302	-112 005	1 774 719
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	63 728	63 728
Inne dochody całkowite	-	-	-	-2 262	-	-	-	-	-2 262
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-2 262	-	-	-	63 728	61 466
Wynik na sprzedaży zreklasifikowanych wg MSSF 9 papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	-	2 223	2 223
Emisja akcji serii V	300 745	-	-	-	-	-	-	-	300 745
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-	-1 587	-1 587
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	29 519	-	-	-29 519	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	36 482	-	-	-36 482	-
Pokrycie kosztów emisji akcji serii U	-	-	-	-	-6 963	-	-	6 963	-
Stan na 31-12-2018	929 477	-1 292	532 851	57 390	624 393	23 605	48 302	-77 160	2 137 566
Stan na 01-01-2017	628 732	-1 292	532 851	-21 950	652 828	23 605	48 302	-81 187	1 781 889
Korekta bilansu otwarcia (Nota 3)	-	-	-	-	-	-	-	-7 596	-7 596
Stan na 01-01-2017 po korekcie BO	628 732	-1 292	532 851	-21 950	652 828	23 605	48 302	-88 783	1 774 293
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	46 062	46 062
Inne dochody całkowite	-	-	-	32 548	-	-	-	885	33 433
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	32 548	-	-	-	46 947	79 495
Likwidacja spółki zależnej	-	-	-	-	-23	-	-	27	4
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-	-955	-955
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	-57 931	-	-	57 931	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	10 042	-	-	-10 042	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-67 973	-	-	67 973	-
Stan na 31-12-2017	628 732	-1 292	532 851	10 598	594 874	23 605	48 302	15 167	1 852 837

W latach 2018 - 2017 udziały niekontrolujące nie wystąpiły

Noty przedstawione na stronach od 11 do 153 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych Grupy BOŚ

Metoda pośrednia	31-12-2018	31-12-2017
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ		
Zysk brutto	88 527	71 708
Korekty razem:	96 187	100 107
Amortyzacja	39 783	41 964
Odsetki z działalności inwestycyjnej	-	-41 446
Zysk / Strata na działalności inwestycyjnej	-48 314	-45
Odsetki z działalności finansowej	37 368	47 226
Dywidendy otrzymane:	-6 069	-5 735
- od papierów wartościowych do obrotu	137	237
- od inwestycyjnych papierów wartościowych	5 932	5 498
Zmiana stanu:	93 623	87 807
- należności od innych banków	-11 387	50 779
- papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	7 607	39 883
- aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych i zabezpieczających instrumentów finansowych	91 244	-112 370
- inwestycyjnych papierów wartościowych	215 402	-338 563
- należności od klientów	377 960	1 621 486
- innych aktywów i podatku dochodowego	103 086	-7 661
- zobowiązań wobec Banku Centralnego i innych banków	92 250	363 770
- zobowiązań wobec klientów	-664 724	-1 659 745
- rezerw	10 698	10 348
- pozostałych zobowiązań i podatku dochodowego	-128 117	119 880
Zapłacony podatek dochodowy	-26 669	-35 399
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	184 714	171 815
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ		
Wpływy	48 203	118 839
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych	140	77 751
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	48 063	41 088
Wydatki	-283 155	-326 118
Nabycie papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-251 453	-
Nabycie papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-	-219 816
Nabycie wartości niematerialnych	-25 397	-17 973
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	-6 305	-88 329
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-234 952	-207 279

PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ		
Wpływy	300 745	100 000
Wpływy z emisji akcji i dopłat do kapitału	300 745	-
Wpływy z obligacji emitowanych przez Grupę BOŚ	-	100 000
w tym obligacje podporządkowane	-	100 000
Wydatki	-1 047 365	-153 617
Wykup obligacji emitowanych przez Grupę BOŚ	-1 000 000	-100 000
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Grupę BOŚ, w tym:	-45 778	-52 662
- obligacje podporządkowane	-27 482	-24 600
Inne wydatki finansowe	-1 587	-955
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	-746 620	-53 617
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM	-796 858	-89 081
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH	-796 858	-89 081
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU	2 530 339	2 619 420
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU	1 733 481	2 530 339
środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	197 648	521 430

Noty przedstawione na stronach od 11 do 153 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A. i Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Jednostką dominującą Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. (dalej: Grupa BOŚ) jest Bank Ochrony Środowiska S.A. (dalej: Bank lub BOŚ S.A. lub jednostka dominująca). Bank Ochrony Środowiska S.A. z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku. Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania jednostki dominującej jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Grupy BOŚ jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Grupy BOŚ jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie innych usług finansowych oraz usług konsultacyjno-doradczych.

Grupa BOŚ realizuje swoją misję przede wszystkim poprzez:

- 1) świadczenie usług bankowych na rzecz klientów segmentu indywidualnego i instytucjonalnego, w szczególności między innymi realizujących przedsięwzięcia proekologiczne lub działających w branży ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz dla osób ceniących styl życia Eko,
- 2) efektywne uczestnictwo w dystrybucji środków przeznaczonych na inwestycje w ochronę środowiska i zrównoważony rozwój w Polsce.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finanse - sektor bankowy.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy BOŚ zostało w dniu 13 marca 2019 roku zatwierdzone przez Zarząd jednostki dominującej do publikacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 14 marca 2019 roku.

1.2. Wykaz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. objętych konsolidacją.

Wykaz jednostek zależnych Grupy BOŚ objętych konsolidacją w 2018 roku:

L.p.	Jednostki podporządkowane	Siedziba	Udział % w kapitale Spółki na dzień	Udział % w głosach na dzień	Metoda konsolidacji
Jednostki bezpośrednio zależne					
1.	Dom Maklerski BOŚ S.A.	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
2.	BOŚ Eko Profit S.A.	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
3.	BOŚ Capital Sp. z o.o.*\	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
4.	BOŚ Ekosystem Sp. z o.o.*\	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
Jednostka pośrednio zależna (podmiot zależny od BOŚ Eko Profit S.A.)					
1.	MS Wind Sp. z o. o.	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną

*\ Spółki BOŚ Eko Profit SA, BOŚ Capital Sp. z o.o. oraz BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. uległy połączeniu w 2018 roku. Na dzień 31 grudnia 2018 roku, po połączeniu, istnieje tylko spółka BOŚ Eko Profit SA. Połączenie spółek zostało szczegółowo przedstawione w Nocie 50.

Dom Maklerski BOŚ S.A. – to jednostka bezpośrednio zależna, prowadząca działalność na rynku kapitałowym, w szczególności świadcząca usługi maklerskie;

BOŚ Eko Profit S.A. – to jednostka bezpośrednio zależna, prowadząca działalność leasingową w zakresie finansowania projektów o charakterze ekologicznym oraz działalność finansową i doradczą, uzupełniającą ofertę usługową Banku;

MS Wind Sp. z o.o. – to jednostka pośrednio zależna (100% zaangażowanie BOŚ Eko Profit S.A.), prowadząca działalność w zakresie realizacji projektu farm wiatrowych.

Na dzień 31 grudnia 2018 udział Banku w kapitale zakładowym spółek oraz udział w głosach na walnym zgromadzeniu tych spółek wynosił:

- w Domu Maklerskim BOŚ S.A. 100%,
- w BOŚ Eko Profit S.A. 100%,
- w MS Wind Sp. z o.o. 100%.

Informacje dodatkowe dotyczące Spółek na dzień 31 grudnia 2018 roku:

L.p.	Jednostki podporządkowane	Dochód*\	Liczba pracowników		Zysk lub strata przed opodatkowaniem (w tys. zł)	Podatek dochodowy (w tys. zł)	Otrzymane finansowe wsparcie**\
			etaty	osoby			
Jednostki bezpośrednio zależne							
1.	Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.	80 825	246,39	252	2 481	-159	-
2.	BOŚ Eko Profit S.A.	18 436	7	13	4 545	-1 869	-
Jednostka pośrednio zależna (podmiot zależny od BOŚ Eko Profit S.A.)							
1.	MS Wind Sp. z o. o.	6 457	1/2	2	592	521	-

*\ Dochód rozumiany jako wynik odsetkowy netto, wynik prowizyjny netto, wynik na instrumentach finansowych netto, pozostałe przychody operacyjne w tys. zł.

**\ Wsparcie finansowe pochodzące ze środków publicznych, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Dz. U. z 2014 r. poz. 158).

1.3. Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

Skład Zarządu Banku

Na dzień 31 grudnia 2017 roku skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Adam Białowas – Prezes Zarządu,
- Arkadiusz Garbarczyk – Wiceprezes Zarządu,
- Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu,
- Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 21 lutego 2018 roku Rada Nadzorcza:

- powierzyła Panu Arkadiuszowi Garbarczykowi funkcję Wiceprezesa – pierwszego zastępcy Prezesa Zarządu,
- odwołała ze składu Zarządu Panią Annę Milewską oraz Pana Dariusza Grylaka,
- powołała do składu Zarządu Pana Konrada Raczkowskiego.

W związku z powyższym skład Zarządu na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Adam Białowas, Prezes Zarządu,
- Arkadiusz Garbarczyk, Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
- Konrad Raczkowski, Wiceprezes Zarządu.

Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego skład Zarządu nie uległ zmianie.

Skład Rady Nadzorczej Banku

Na dzień 31 grudnia 2017 roku skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- Wojciech Piotr Wardacki – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Andrzej Grzegorz Matysiak – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Emil Stanisław Ślęzak – Sekretarz Rady Nadzorczej,
- Janina Kazimiera Goss,
- Oskar Kowalewski,
- Paweł Mzyk,
- Piotr Sadownik,
- Marian Szołucha.

W 2018 roku w składzie Rady Nadzorczej zostały dokonane następujące zmiany:

- w dniu 13 lutego 2018 roku Pan Paweł Mzyk złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej,
- Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. odbywające się w dniu 13 lutego 2018 roku dokonało następujących zmian w składzie Rady Nadzorczej:
 - odwołało ze składu Rady Nadzorczej Pana Oskara Kowalewskiego,
 - powołało do składu Rady Nadzorczej Panią Iwonę Beatę Dudę oraz Pana Dariusza Józefa Wasilewskiego.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- Wojciech Piotr Wardacki – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Andrzej Grzegorz Matysiak – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Emil Stanisław Ślęzak – Sekretarz Rady Nadzorczej,

Członkowie:

- Iwona Beata Duda,
- Janina Kazimiera Goss,
- Piotr Sadownik,
- Marian Szołucha,
- Dariusz Józef Wasilewski.

Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego skład Rady Nadzorczej nie uległ zmianie.

2. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego

2.1. Podstawa sporządzenia i oświadczenie o zgodności

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy BOŚ obejmuje:

- 1) skonsolidowany rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 2) skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 3) skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2017 roku,
- 4) skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 5) skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 6) dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE) obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2018 roku, przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego z okresów z zachowaniem koncepcji kosztu historycznego, za wyjątkiem następujących pozycji wycenianych wg wartości godziwej:

Sposób ujęcia zmian wartości godziwej przez:

Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	wynik finansowy
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą	wynik finansowy
Należności od klientów, których przepływy pieniężne nie spełniają testu przepływów pieniężnych	wynik finansowy
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe utrzymywane w modelu biznesowym, którego celem jest uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych lub sprzedaż	inne dochody całkowite
Inwestycyjne kapitałowe papiery wartościowe	inne dochody całkowite

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Dom Maklerski BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A. oraz MS Wind Sp. z o.o. sporządzają sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE).

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), w zaokrągleniu do tysiąca złotych (tys. zł).

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank oraz spółki Grupy BOŚ w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank oraz spółki wchodzące w skład Grupy BOŚ w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

W niniejszym rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zastosowano takie same zasady rachunkowości, jakie zastosowano przy sporządzaniu rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy BOŚ za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku z wyjątkiem zastosowanych z dniem 01 stycznia 2018 roku MSSF 9 i MSSF 15.

Przy sporządzaniu niniejszego rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego podjęto decyzję o dopuszczalnym retrospektywnym zastosowaniu zmiany zasad rachunkowości wynikających z wdrożenia MSSF 9, tj. bez przekształcania danych za okresy porównawcze i ujęto zmiany wyceny aktywów i zobowiązań finansowych w bilansie otwarcia bieżącego okresu sprawozdawczego, tj. na dzień 01 stycznia 2018 roku.

2.2. Standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów, które zostały po raz pierwszy zastosowane w 2018 roku

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Bank
MSSF 9 Instrumenty finansowe	Standard wprowadza jeden model przewidujący tylko dwie kategorie klasyfikacji aktywów finansowych: wyceniane w wartości godziwej i wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Klasyfikacja jest dokonywana na moment początkowego ujęcia i uzależniona jest od przyjętego przez jednostkę modelu zarządzania instrumentami finansowymi oraz charakterystyki umownych przepływów pieniężnych z tych instrumentów. MSSF 9 wprowadza nowy model w zakresie ustalania odpisów aktualizujących – model oczekiwanych strat kredytowych. Kluczową zmianą jest nałożony na jednostki wymóg prezentowania w innych dochodach całkowitych skutków zmian własnego ryzyka kredytowego z tytułu zobowiązań finansowych wyznaczonych do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy.	01 stycznia 2018 roku	Wpływ został opisany poniżej
MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Zasady przewidziane w MSSF 15 dotyczyć będą wszystkich umów skutkujących przychodami. Fundamentalną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w momencie transferu towarów lub usług na rzecz klienta, w wysokości ceny transakcyjnej. Wszelkie towary lub usługi sprzedawane w pakietach, które da się wyodrębnić w ramach pakietu, należy ujmować oddzielnie, ponadto wszelkie upusty i rabaty dotyczące ceny transakcyjnej należy, co do zasady alokować do poszczególnych elementów pakietu. W przypadku, gdy wysokość przychodu jest zmienna, zgodnie z nowym standardem kwoty zmienne są zaliczane do przychodów, o ile istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości nie nastąpi odwrócenie ujęcia przychodu w wyniku przeszacowania wartości. Ponadto, zgodnie z MSSF 15 koszty poniesione w celu pozyskania i zabezpieczenia kontraktu z klientem należy aktywować i rozliczać w czasie przez okres konsumowania korzyści z tego kontraktu.	01 stycznia 2018 roku	Wpływ został opisany poniżej
Objaśnienia do MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Objaśnienia dostarczają dodatkowych informacji i wyjaśnień dotyczących głównych założeń przyjętych w MSSF 15, m.in. na temat identyfikacji osobnych obowiązków, ustalenia czy jednostka pełni rolę pośrednika (agenta), czy też jest głównym dostawcą dóbr i usług (principal) oraz sposobu ewidencji przychodów z tytułu licencji. Oprócz dodatkowych objaśnień, wprowadzono także zwolnienia i uproszczenia dla jednostek stosujących nowy standard po raz pierwszy.	01 stycznia 2018 roku	Wpływ został opisany poniżej
KIMSF 22 Transakcje w walutach obcych oraz płatności zaliczkowe	Interpretacja KIMSF 22 wyjaśnia moment ustalenia daty transakcji dla potrzeb określenia kursu walutowego do przeliczenia na moment początkowego ujęcia składnika aktywów, kosztów lub przychodów, gdy jednostka ujmuje przekazaną przedpłatę lub otrzymaną zaliczkę w walucie obcej. Interpretacja dotyczy sytuacji, gdy transakcja jest wyrażona w walucie obcej i jednostka ujmuje przekazaną przedpłatę lub otrzymaną zaliczkę w walucie obcej wcześniej niż ujęcie składnika aktywów, kosztów lub przychodów związanych z daną transakcją.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Roczne zmiany do MSSF 2014-2016	Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2016 roku "Roczne zmiany MSSF 2014-2016", które zmieniają 3 standardy w tym MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach”, MSSF 1 „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych”. Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz zmiany dotyczące zakresu standardów, ujmowania oraz wyceny, a także zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne.	01 stycznia 2018 roku dla zmian do MSSF 1 oraz MSR 28	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 40 Nieruchomości inwestycyjne	Zmiany do MSR 40 precyzują wymogi dotyczące przeklasyfikowania do nieruchomości inwestycyjnych oraz z nieruchomości inwestycyjnych. Doprecyzowują też, że sama zmiana zamiarów kierownictwa co do użytkowania nieruchomości nie stanowi dowodu na zmianę sposobu użytkowania. Zmianę standardu należy zastosować do wszystkich zmian w użytkowaniu, które nastąpią po wejściu w życie zmiany do standardu oraz do wszystkich nieruchomości inwestycyjnych posiadanych na dzień wejścia w życie standardu.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji opartych na akcjach	Zmiana wprowadza m.in. wytyczne w zakresie wyceny w wartości godziwej zobowiązania z tytułu transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych, zasady związane ze zmianą klasyfikacji transakcji czy kwestię ujęcia zobowiązania podatkowego pracownika z tytułu takich transakcji.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

Zmiany do MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe wraz z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe	Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” adresują kwestię zastosowania nowego standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Opublikowane zmiany do MSSF 4 uzupełniają opcje istniejące już w standardach i mają na celu zapobieganie wahaniom wyników jednostek sektora ubezpieczeniowego w związku z wdrożeniem MSSF 9.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
--	--	-----------------------	--

2.2.1. MSSF 9 Instrumenty finansowe

W dniu 24 lipca 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 9 Instrumenty finansowe (MSSF 9). W 2016 roku MSSF 9 został przyjęty do stosowania przez Komisję Europejską dla rocznych okresów sprawozdawczych rozpoczynających się w dniu 01 stycznia 2018 roku lub po tym dniu.

MSSF 9 zastąpił Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena.

MSSF 9 wprowadził zmiany w rachunkowości instrumentów finansowych w zakresie:

- 1) klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych,
- 2) utraty wartości aktywów finansowych,
- 3) rachunkowości zabezpieczeń.

Wpływ MSSF 9 na sytuację finansową

Poniżej zaprezentowane zostało porównanie kategorii wyceny oraz wartości bilansowych aktywów finansowych i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2017 roku zgodnie z MSR 37 i MSR 39 z kategoriami wyceny i odpowiednimi wartościami bilansowym na dzień 01 stycznia 2018 roku zgodnie z MSSF 9.

Aktywa finansowe dotknięte zmianami MSSF 9	MSR 39 31-12-2017	Klasyfikacja i wycena	Utrata wartości	MSSF 9 01-01-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	12 343 773	-114 618 ⁽¹⁾	-139 655 ⁽²⁾	12 089 500
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	n/d	114 602 ⁽¹⁾	n/d	114 602
Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	58 361	-58 361 ⁽³⁾	n/d	n/d
Kapitałowe papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19 641	364 ⁽³⁾	n/d	20 005
Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	n/d	85 123 ⁽³⁾	n/d	85 123
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	4 075 095	-4 075 095 ⁽⁴⁾	n/d	n/d
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do zapadalności	1 406 264	-1 406 264 ⁽⁴⁾	n/d	n/d
Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	n/d	4 392 023 ⁽⁴⁾	-641 ⁽⁵⁾	4 391 382
Dłużne papiery wartościowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	n/d	1 123 681 ⁽⁴⁾	n/d	1 123 681
Razem	17 903 134	61 455	-140 296	17 824 293

Zobowiązania finansowe dotknięte zmianami MSSF 9	MSR 37 31-12-2017	Klasyfikacja i wycena	Utrata wartości	MSSF 9 01-01-2018
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe o charakterze kredytowym i gwarancyjnym	10 577	-	16 616 ⁽⁶⁾	27 193
Razem	10 577	-	16 616	27 193

Dodatkowo przedstawiono poniżej specyfikację wpływu poszczególnych tytułów na elementy kapitału własnego:

Pozycja kapitału	31-12-2017	Wpływ brutto	Wpływ podatku odroczonego	Razem wpływ	01-01-2018
Kapitał z aktualizacji wyceny	10 598	-	-	-	-
Ujęcie odpisu z tyt. utraty wartości (oczekiwane straty ECL) na dłużne papiery wartościowe	-	641	-122	519	-
Reklasyfikacja kapitałowych instrumentów finansowych do kategorii wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	26 116	-4 962	21 154	-
Reklasyfikacja kapitałowych instrumentów finansowych do kategorii wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-	102	-20	82	-
Reklasyfikacja dłużnych papierów wartościowych z wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite do wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-	-114	22	-92	-
Reklasyfikacja dłużnych papierów wartościowych z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	33 816	-6 425	27 391	-
Kapitał z aktualizacji wyceny po uwzględnieniu BO MSSF 9	10 598	60 561	-11 507	49 054	59 652
Zyski zatrzymane	681 948	-	-	-	-
Ujęcie odpisu z tyt. utraty wartości (oczekiwane straty ECL) dla aktywów finansowych i zobowiązań pozabilansowych obciążonych ryzykiem kredytowym	-	-156 287	28 898	-127 389	-
Ujęcie odpisu z tyt. utraty wartości (oczekiwane straty ECL) na dłużne papiery wartościowe	-	-641	122	-519	-
Rozwiązanie odpisu z tyt. utraty wartości w związku z reklasyfikacją kapitałowych papierów wartościowych do wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	908	-172	736	-
Zyski zatrzymane po uwzględnieniu BO MSSF 9	681 948	-156 020	28 848	-127 172	554 776

W związku z zasadami ujmowania zmian z tytułu wyceny oraz utraty wartości instrumentów finansowych wpływ wdrożenia został ujęty odpowiednio w kapitale z aktualizacji wyceny w kwocie 49 054 tys. zł (zwiększenie) oraz w zyskach zatrzymanych w kwocie 127 172 tys. zł (zmniejszenie).

W zyskach zatrzymanych ujęto przede wszystkim efekt zmiany modelu utraty wartości należności od klientów wg zamortyzowanego kosztu w kwocie 139 655 tys. zł. i utraty wartości zobowiązań pozabilansowych o charakterze kredytowym i gwarancyjnym w kwocie 16 616 tys. zł, zmiany wartości bilansowej należności od klientów reklasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie 16 tys. zł oraz utworzonych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w kwocie 28 848 tys. zł.

W kapitale z aktualizacji wyceny ujęto zmianę wyceny kapitałowych papierów wartościowych reklasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite w kwocie 26 116 tys. zł, zmianę wyceny reklasyfikowanych dłużnych papierów wartościowych w kwocie 33 702 tys. zł, utworzony odpis utraty wartości dłużnych papierów wartościowych w kwocie 641 tys. zł oraz utworzoną rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego w kwocie 11 507 tys. zł.

Korekty na dzień 01 stycznia 2018 roku

(1) – Reklasyfikacja należności kredytowych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy. Należności od klientów w kwocie 114 618 tys. zł nie spełniły testu SPPI ze względu na formułę mnożnikową oprocentowania, w związku z czym zostały usunięte z kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu. Należności te wyceniono w wartości godziwej 114 602 tys. zł i ujęto w kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

(2) – Oczekiwane straty kredytowe. Kwota 139 655 tys. zł dotyczy zwiększenia odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów, ujętych w bilansie Grupy BOŚ. Zgodnie z metodologią MSSF 9 na dzień 01 stycznia 2018 roku odpisy z tytułu utraty wartości zostały oszacowane wg metody oczekiwanych strat kredytowych.

(3) – Reklasyfikacja instrumentów kapitałowych. Zgodnie z MSR 39 instrumenty kapitałowe były klasyfikowane do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. W przypadku instrumentów kapitałowych nienotowanych na rynkach publicznych wycena była dokonywana wg kosztu nabycia z uwzględnieniem utraty wartości. Na dzień 01 stycznia 2018 roku Grupa BOŚ dokonała reklasyfikacji tych pozycji do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy (papiery wartościowe utrzymywane przez Dom Maklerski BOŚ) oraz do kategorii wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite (papiery wartościowe utrzymywane w jednostce dominującej). Klasyfikacja do kategorii wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite jest nieodwołalna przez cały czas utrzymywania tych inwestycji.

(4) – Reklasyfikacja dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa. W związku z usunięciem kategorii aktywów finansowych utrzymywanych do zapadalności i dostępnych do sprzedaży na dzień 01 stycznia 2018 roku Grupa BOŚ dokonała klasyfikacji dłużnych papierów wartościowych zgodnie z zasadami MSSF 9 na bazie modelu biznesowego i testu SPPI. W efekcie dłużne papiery zostały przyporządkowane do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu i wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite.

(5) – Dłużne papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego i podmioty komercyjne zostały poddane ocenie ze względu na oczekiwane straty kredytowe. W efekcie ujęto odpis z tytułu wartości w kwocie 641 tys. zł.

(6) - Oczekiwane straty kredytowe na udzielone zobowiązania warunkowe o charakterze kredytowym i gwarancyjnym. Na dzień 01 stycznia 2018 roku rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe o charakterze kredytowym i gwarancyjnym zostały oszacowane wg metody oczekiwanych strat kredytowych zgodnie z MSSF 9.

Wartość bilansowa brutto

Dodatkowo w Grupie BOŚ wprowadzono zmianę definicji wartości brutto aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, dotkniętych utratą wartości po dniu początkowego ujęcia. Do dnia 31 grudnia 2017 roku różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi od wartości brutto i wartości netto, tzw. korekta przychodu odsetek impairmentowych, ujmowana była jako pomniejszenie wartości brutto aktywów finansowych. Zgodnie z MSSF 9 korekta ta ujmowana jest jako zwiększenie odpisów z tytułu utraty wartości (oczekiwanych strat kredytowych). W efekcie zwiększeniu uległa wartość brutto i odpisy z tytułu utraty wartości (oczekiwanych strat kredytowych) o kwoty ujawnione w nocie 23. Ta

zmiana nie miała wpływu na kapitał własny Grupy BOŚ. Zmiana ta skutkowałą jednoczesnym podwyższeniem wartości bilansowej brutto oraz odpisów z tytułu utraty wartości na dzień 01 stycznia 2018 roku o kwotę 181 337 tys. zł, tj. bez wpływu na wartość bilansową (netto) aktywów finansowych.

Wpływ MSSF 9 na ocenę adekwatności kapitałowej

Grupa BOŚ zdecydowała na potrzeby adekwatności kapitałowej o stosowaniu rozwiązań przejściowych w trakcie trwania okresu przejściowego, dotyczących złagodzenia wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w oparciu o Artykuł 1 ust. 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku (Rozporządzenie) zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013. Dodatkowo postanowiono nie stosować ust. 4 z art. 1 Rozporządzenia (UE) 2017/2395.

Uwzględniając wpływ wdrożenia MSSF 9 zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych, jak i bez nich Grupa BOŚ spełnia obowiązujące normy kapitałowe na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Na datę 01 stycznia 2018 roku wpływ zastosowania zasad MSSF 9 na współczynnik kapitału Tier 1 wynosił -0,48 p.p. bez zastosowania przepisów przejściowych oraz 0,17 p.p. z zastosowaniem przepisów przejściowych. Natomiast wpływ zastosowania zasad MSSF 9 na łączny współczynnik kapitałowy wynosił -0,47 p.p. bez zastosowania przepisów przejściowych oraz 0,15 p.p. z zastosowaniem przepisów przejściowych.

Z uwagi na podjęcie decyzji o zastosowaniu przepisów przejściowych z dniem 01 lutego 2018 roku Grupa BOŚ dokonuje ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania rozwiązań przejściowych wynikających z artykułu 473a Rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

2.2.2. MSSF 15 Przychody umów z klientami

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 28 maja 2017 roku i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.

MSSF 15 wprowadził nowy 5-etapowy model, który powinien być wykorzystywany do rozpoznawania umów skutkujących przychodami z wyłączeniem umów objętych zakresem innego standardu. Celem jego wprowadzenia było ujednoczenie stosowanych w tym zakresie zasad oraz eliminacja niespójności między wcześniejszymi zasadami.

MSSF 15 zakłada, że ujmowanie przychodu powinno odzwierciedlać przeniesienie przyrzeczonych towarów lub usług na nabywcę w kwocie, która odpowiada wynagrodzeniu, jakiego jednostka spodziewa się w zamian za dane towary lub usługi.

Przeniesienie towarów lub usług oparte jest na koncepcji przeniesienia kontroli na nabywcę. Może ono nastąpić w określonym momencie lub na przestrzeni czasu.

MSSF 15 definiuje kontrolę nad składnikiem aktywów jako zdolność do decydowania o jego wykorzystaniu oraz do uzyskania z niego zasadniczo wszelkich pozostałych korzyści. Kontrola zakłada również zdolność do uniemożliwienia innym jednostkom decydowania o wykorzystaniu składnika aktywów czy uzyskiwania z niego korzyści.

MSSF 15 określa także, w jaki sposób powinny być ujmowane modyfikacje umów w zależności od tego, czy są (lub nie) związane z pierwotną umową. W przypadku, gdy modyfikacje dotyczą pierwotnej umowy, MSSF 15 precyzuje okoliczności, w których powinny być one ujmowane prospektywnie lub retrospektywnie (korekta wyrównująca w ujęciu narastającym na dzień modyfikacji).

Grupa BOŚ przeanalizowała zmiany modelu rozpoznania przychodów zgodnie z MSSF 15 w porównaniu do dotychczas stosowanego.

W tym celu Grupa BOŚ dokonała:

1) identyfikacji umów;

Dokonano przeglądu umów pod kątem spełnienia wymaganych 5 następujących kryteriów:

- a) strony zatwierdziły umowę oraz są zobligowane do wykonania przypisanych im zobowiązań,
- b) prawa każdej ze stron względem towarów lub usług, które mają być przeniesione, są możliwe do zidentyfikowania,
- c) można zidentyfikować warunki płatności za przeniesiony towar lub usługi,
- d) umowa ma charakter handlowy,

- e) jest prawdopodobne, że Grupa BOŚ otrzyma wynagrodzenie, które będzie jej przysługiwało w zamian za towary lub usługi. Przy ocenie tego kryterium uwzględniono zamiar oraz zdolność nabywcy do zapłaty wynagrodzenia w tym zakresie.
Dokonując identyfikacji umów, Grupa BOŚ uwzględniła wytyczne dotyczące łączenia umów oraz ich modyfikacji, gdyż mogą one wpływać na sposób ujęcia przychodów z umowy z klientem.
W niektórych przypadkach, dwie lub więcej umów będą mogły być traktowane jako jedna całość oraz ujmowane jako jedna umowa. Będzie to miało miejsce w następujących przypadkach:
- umowy zostały zawarte z tym samym nabywcą (lub jednostką powiązaną z nabywcą) w tym samym lub niedalekim czasie oraz spełniony jest co najmniej jeden z następujących warunków:
 - a) umowy były negocjowane w pakiecie oraz z jednym celem handlowym,
 - b) wysokość wynagrodzenia do zapłaty z tytułu jednej umowy zależy od ceny bądź wykonania innej umowy, lub
 - c) towary lub usługi przyrządzone w umowach (lub pewne towary lub usługi przyrządzone w każdej z umów) stanowią jedno „zobowiązanie do wykonania świadczenia”.
 - d) zostały zidentyfikowane świadczenia wynikające z umów.
 - Grupa BOŚ wyodrębniła obowiązki świadczeń, czyli aktywów, które są od siebie niezależne.
- 2) określenia ceny transakcji;
Cena transakcyjna jest wynagrodzeniem, jakiego Grupa BOŚ spodziewa się otrzymać w zamian za przekazanie przyrzeczonych aktywów. Cena transakcyjna oprócz kwoty wynagrodzenia uwzględnia również wynagrodzenie zmienne oraz udział kosztów finansowania przewidziany umową w przypadku płatności zaliczkowej lub odroczonej, o ile ma to istotny wpływ na kwotę otrzymanego wynagrodzenia.
Jeżeli wynagrodzenie określone w umowie obejmuje kwotę zmienną, Grupa BOŚ oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniony w zamian za przekazanie przyrzeczonych aktywów na rzecz klienta.
- 3) alokacji ceny transakcji;
Zasadą ogólną jest alokacja ceny transakcyjnej do każdego odrębnego zobowiązania do wykonania świadczenia w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu, jakiego Grupa BOŚ się spodziewa w zamian za przekazanie nabywcy przyrzeczonych towarów lub usług.
Alokacja odbywa się na podstawie jednostkowej ceny sprzedaży, czyli ceny, po której Grupa BOŚ dokonałaby sprzedaży danego aktywa osobno podobnym klientom i w podobnych okolicznościach.
W przypadku zmiany ceny transakcyjnej w trakcie trwania kontraktu, ponowna alokacja odbywa się w oparciu o początkowo ustalone jednostkowe ceny sprzedaży.
- 4) ujęcia przychodów;
Przychód jest rozpoznawany w momencie, gdy aktywa są przekazane klientowi oraz uzyskuje on kontrolę nad przedmiotem umowy. Przekazanie kontroli może nastąpić jednorazowo bądź w czasie i oznacza możliwość kierowania wykorzystaniem i uzyskiwaniem wszystkich korzyści z aktywa.
W ramach przeprowadzonej analizy zidentyfikowano między innymi następujące rodzaje przychodów, które co do zasady powinny być rozpoznawane zgodnie z MSSF 15:
 - a) przychody z umów, w których Grupa BOŚ występuje w roli pośrednika w świadczeniu usług,
 - b) przychody ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych wykazujących powiązanie z instrumentami finansowymi w zakresie nieobjętym odrębnymi standardami,
 - c) koszty umów z klientami.

W wyniku przeprowadzonych prac, Grupa BOŚ nie zidentyfikowała istotnych różnic w dotychczasowym rozpoznaniu przychodów i kosztów, a wymogami MSSF 15. W związku z tym wdrożenie MSSF 15 z dniem 01 stycznia 2018 roku nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy BOŚ.

2.3. Porównywalność z danymi okresu poprzedniego

Wdrożenie nowych standardów rachunkowości miało następujący wpływ na porównywalność danych okresu bieżącego z danymi dotyczącymi okresu poprzedniego:

- 1) Zastosowanie MSSF 9 po raz pierwszy skutkuje zmianami prezentacji poszczególnych pozycji dotyczących aktywów i zobowiązań finansowych oraz zakresu i sposobu ujawnień. Grupa BOŚ podjęła decyzję o skorzystaniu z dopuszczonego przez MSSF 9 zwolnienia z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte jako element wyniku z lat ubiegłych oraz kapitału z aktualizacji wyceny na dzień 1 stycznia 2018 roku.
- 2) Zastosowanie MSSF 15 po raz pierwszy nie wpływa na zmiany w prezentacji.
- 3) Zmianie nazwy uległa pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom” ze sprawozdania z sytuacji finansowej za 2017 rok. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej za 2018 rok pozycja ta przyjęła nazwę „Należności od klientów”. Zmianie nazwy nie towarzyszyła zmiana zasad grupowania transakcji gospodarczych.

2.4. Kontynuacja działalności

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę BOŚ w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku wymaganiami określonymi w art.142 Prawa bankowego, w dniu 30 marca 2016 roku, Bank przekazał do Komisji Nadzoru Finansowego, zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Banku Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. (PPN). Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

W dniu 23 lutego 2018 roku Bank złożył do KNF zaktualizowaną wersję PPN. Weryfikacja PPN wynikała z braku spełnienia warunków brzegowych dokumentu zaakceptowanego przez KNF w grudniu 2016 roku, co oznaczało konieczność ponownej analizy założeń przyjętych w obszarze modelu biznesowego oraz kosztów ryzyka. Zmiany dotyczyły głównie modyfikacji modelu biznesowego Banku – w kierunku specjalizacji zgodnej z misją Banku, weryfikacji ścieżki odpisów w zakresie obszaru ryzyka kredytowego związanej z korektą modelu biznesowego oraz aktualizacji elementów związanych z adekwatnością kapitałową.

Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała zaktualizowaną wersję PPN w dniu 24 maja 2018 roku.

Okres realizacji działań restrukturyzacyjnych realizowanych przez Bank w ramach PPN został określony na lata 2018 - 2021. Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ S.A., przy zachowaniu spójności z PPN pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów.

Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 roku natomiast raport dot. modyfikacji Głównych założeń Strategii w dniu 22 marca 2018 roku oraz w dniu 28 listopada 2018 roku raport bieżący o aktualizacji Strategii. Punktem wyjścia do aktualizacji Strategii były sprzyjające uwarunkowania rynkowe i makroekonomiczne, a także zmiana modelu biznesowego Banku.

W aktualizacji Ramowej Strategii Rozwoju BOŚ zakłada się:

- ewolucję modelu biznesowego w kierunku koncentracji na bankowości instytucjonalnej, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstwach, przy jednoczesnym sprofilowaniu oferty dla Klientów indywidualnych - związaną ze specjalizacją w zakresie ekologii i wykorzystaniem potencjału na rynku finansowania przedsięwzięć proekologicznych,
- przejście z etapu działań stabilizacyjnych i naprawczych mających miejsce w latach 2016-2018 do etapu rozwoju biznesu, związanego z implementacją nowego modelu biznesowego oraz nowej roli Banku w rządowych działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- wykorzystanie sprzyjających czynników wzrostu inwestycji proekologicznych, poprzez finansowanie projektów proekologicznych i sprawną dystrybucję środków przeznaczonych na działania w zakresie ochrony środowiska i zrównoważony rozwój.

Bank przeprowadził podwyższenie kapitału zakładowego w 2018 roku o kwotę 300,7 mln zł. Rejestracja przez sąd podwyższenia kapitału miała miejsce w dniu 03 lipca 2018 roku.

Przeprowadzona emisja akcji Banku pozwoli na finansowanie akcji kredytowej oraz realizację przedsięwzięć rozwojowych.

Wybrane cele strategiczne BOŚ S.A. w 2021 roku:

Zysk netto	powyżej 180 mln zł,
ROE	powyżej 7,7 %,
C/I	poniżej 47%.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Grupę BOŚ w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

2.5. Konsolidacja

Niniejsze skonsolidowane roczne sprawozdanie finansowe obejmuje dane finansowe Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz dane finansowe jednostek zależnych, sporządzone za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku. Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są w oparciu o jednolite zasady rachunkowości zastosowane dla transakcji i zdarzeń gospodarczych o podobnym charakterze oraz za ten sam okres sprawozdawczy co sprawozdanie jednostki dominującej.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami Grupy BOŚ, w tym niezrealizowane zyski wynikające z transakcji w ramach Grupy BOŚ, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Jednostki zależne podlegają konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Grupę BOŚ, a przestają być konsolidowane od dnia ustania kontroli. Sprawowanie kontroli przez jednostkę dominującą ma miejsce wtedy, gdy:

- 1) posiada władzę nad danym podmiotem,
- 2) podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub posiada prawa do zmiennych zwrotów z tytułu swojego zaangażowania w danej jednostce,
- 3) ma możliwość wykorzystania władzy w celu kształtowania poziomu generowanych zwrotów.

Grupa BOŚ weryfikuje swoją kontrolę nad innymi jednostkami, jeżeli wystąpiła sytuacja wskazująca na zmianę jednego lub kilku z wyżej wymienionych warunków sprawowania kontroli.

Jeżeli Grupa BOŚ posiada mniej niż większość praw głosu w danej jednostce, ale posiadane prawa głosu wystarczają do umożliwienia jej jednostronnego kierowania istotnymi działaniami tej jednostki, znaczy to, że sprawuje nad nią władzę. Przy ocenie, czy prawa głosu w danej jednostce wystarczają dla zapewnienia władzy, Grupa BOŚ analizuje wszystkie istotne okoliczności, w tym:

- 1) wielkość posiadanego pakietu praw głosu w porównaniu do rozmiaru udziałów i stopnia rozproszenia praw głosu posiadanych przez innych udziałowców,
- 2) potencjalne prawa głosu posiadane przez Spółkę, innych udziałowców lub inne strony,
- 3) prawa wynikające z innych ustaleń umownych, a także
- 4) dodatkowe okoliczności, które mogą dowodzić, że Spółka posiada lub nie posiada możliwości kierowania istotnymi działaniami w momentach podejmowania decyzji, w tym wzorce głosowania zaobserwowane na poprzednich zgromadzeniach udziałowców.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku nie ma podmiotów, w których Grupa BOŚ posiada mniej niż większość praw głosu w danej jednostce i jednocześnie stanowi kontrolę.

Zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej, które nie skutkują utratą kontroli nad jednostką zależną są ujmowane jako transakcje kapitałowe. W takich przypadkach w celu odzwierciedlenia zmian we względnych udziałach w jednostce zależnej Grupa BOŚ dokonuje korekty wartości bilansowej udziałów kontrolujących oraz udziałów niekontrolujących. Wszelkie różnice pomiędzy kwotą korekty udziałów niekontrolujących, a wartością godziwą kwoty zapłaconej lub otrzymanej odnoszone są na kapitał własny i przypisywane do właścicieli jednostki dominującej.

Jeżeli Grupa BOŚ utraci kontrolę nad jednostką zależną, w rachunku zysków i strat ujmuje się zysk lub stratę, obliczone jako różnica między zagregowaną kwotą otrzymanej zapłaty i wartością godziwą zachowanych udziałów, a pierwotną wartością bilansową aktywów (w tym wartości firmy) i zobowiązań tej jednostki zależnej i udziałów niesprawujących kontroli. Wszystkie kwoty związane z tą jednostką zależną, pierwotnie ujmowane w pozostałych całkowitych dochodach, rozlicza się tak, jak gdyby Grupa BOŚ bezpośrednio zbyła odpowiadające im aktywa lub zobowiązania jednostki zależnej

(tj. przenosi na wynik finansowy lub do innej kategorii kapitału własnego zgodnie z postanowieniami odpowiednich MSSF). Wartość godziwa inwestycji posiadanych w byłej jednostce zależnej na dzień utraty kontroli traktowana jest jako wartość godziwa w chwili początkowego ujęcia zgodnie z MSSF 9.

2.6. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią Grupy BOŚ S.A. prowadzącą działalność gospodarczą:

- 1) w wyniku której uzyskiwane są przychody i ponoszone koszty,
- 2) której wyniki są regularnie przeglądane przez Zarząd Banku przy podejmowaniu decyzji o alokacji zasobów oraz przy ocenie wyników jej działalności, a także
- 3) dla której są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Grupa BOŚ wyodrębniła następujące segmenty operacyjne:

- 1) pion instytucjonalny,
- 2) pion indywidualny,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) działalność maklerską,
- 5) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Grupa BOŚ nie prowadzi działalności zdwywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowe zasady dotyczące sprawozdawczości według segmentów działalności przedstawiono w nocie 48.

2.7. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

Waluta funkcjonalna

Pozycje zawarte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie funkcjonalnej, która jest walutą podstawowego środowiska gospodarczego, w którym Grupa BOŚ prowadzi działalność.

Walutą funkcjonalną Grupy BOŚ jest złoty polski.

Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji, a wynik tego przeliczenia jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Aktywa i zobowiązania pieniężne denominowane w walutach obcych, przeliczane są po kursie obowiązującym na koniec okresu sprawozdawczego.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane w wartości godziwej, przeliczane są wg kursu obowiązującego w dniu dokonania wyceny.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane wg kosztu nabycia, przeliczane wg kursu obowiązującego w dniu powstania tych pozycji.

2.8. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz oprocentowanych aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez inne dochody całkowite lub przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Grupa BOŚ szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

2.9. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji dotyczące należności od klientów ujmuje się jako element przychodu odsetkowego wg metody efektywnej stopy procentowej. Opłaty i prowizje za udzielenie kredytu pobrane przed jego uruchomieniem podlegają odroczeniu do momentu wypłaty klientowi środków pieniężnych. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Grupa BOŚ nie zachowała dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachowała część o tej samej efektywnej stopie procentowej, co inni uczestnicy.

Pozostałe przychody z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo w momencie przeniesienia przyrzeczonych towarów lub usług na klienta. W przypadku opłat i prowizji z tytułu przyznanych limitów kredytowych rozpoznanie przychodu następuje z upływem czasu dostępności tych limitów.

Koszty z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zgodnie z zasadą memoriału, tj. w momencie otrzymania usług od dostawcy, przy czym koszty z tytułu opłat obowiązkowych wynikających z przepisów prawnych ujmowane są w momencie powstania zobowiązania do zapłaty.

2.10. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Grupa BOŚ ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Grupa BOŚ rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywane z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Grupie BOŚ wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek.

Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Grupę BOŚ zawsze z produktem ubezpieczeniowym tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Grupę BOŚ wyłącznie z instrumentem finansowym tj. nie ma możliwości zakupu w Grupie BOŚ produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj.: wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie należne Grupie BOŚ z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Podział wynagrodzenia dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Grupa BOŚ ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Grupę BOŚ wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np.: z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Grupa BOŚ otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest prawdopodobne, Grupa BOŚ rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Grupę BOŚ w określonym przedziale czasu, Grupa BOŚ rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element amortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeśli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu amortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

2.11. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosuje się w celu kompensowania zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanych i pozycji zabezpieczających.

Na podstawie przepisów przejściowych MSSF 9, Grupa BOŚ podjęła decyzję o kontynuacji zasad MSR 39 w zakresie stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń.

Grupa BOŚ może podjąć decyzję o przejściu na stosowanie wymogów MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w terminie późniejszym.

Grupa BOŚ stosuje rachunkowość zabezpieczeń, pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Grupę BOŚ oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia; dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób, w jaki Grupa BOŚ będzie oceniała efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- 3) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić tj. wartość godziwa pozycji zabezpieczanej oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- 4) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w Grupie BOŚ.

Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Grupie BOŚ procesu zarządzania ryzykiem.

Grupa BOŚ wykorzystuje rachunkowość zabezpieczeń przy zabezpieczaniu wartości godziwej instrumentów finansowych. Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed zagrożeniem

zmianami wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania, lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Grupa BOŚ ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj.: instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tj. w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

Grupa BOŚ zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń w przypadku wygaśnięcia, sprzedaży, rozwiązania lub wykonania instrumentu zabezpieczającego, albo gdy powiązanie zabezpieczające przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń. Przy zaprzestaniu stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena pozycji zabezpieczanych, które podlegają wycenie wg metody amortyzowanego kosztu (bez stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń), przypisana zabezpieczanemu ryzyku, ujęta w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne, podlega rozliczaniu do rachunku zysków i strat.

Grupa BOŚ nie stosuje rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

2.12. Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje w jednostkach zależnych są wykazywane w niniejszym sprawozdaniu finansowym według ceny nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości.

2.13. Aktywa i zobowiązania finansowe

Początkowe ujęcie

Grupa BOŚ ujmuje składnik aktywów i zobowiązań finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wtedy, gdy staje się związana z postanowieniami umowy o ten instrument finansowy. Przy początkowym ujęciu składniki aktywów i zobowiązań finansowych podlegają klasyfikacji do odpowiedniej kategorii wyceny.

Wycena przy początkowym ujęciu składników aktywów i zobowiązań finansowych następuje wg wartości godziwej, która przypadku pozycji niewycenianych wg wartości godziwej w okresach późniejszych jest powiększana lub zmniejszana o koszty bezpośrednia zawarcia transakcji.

Wycena aktywów finansowych po okresie początkowego ujęcia

Po okresie początkowego ujęcia Grupa BOŚ dokonuje wyceny składników aktywów i zobowiązań finansowych zgodnie z zasadami klasyfikacji wg metody amortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej.

Zamortyzowany koszt to kwota, w której składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w momencie początkowego ujęcia, pomniejszona o spłaty kapitału oraz powiększona lub pomniejszona o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic pomiędzy wartością początkową, a wartością w terminie wymagalności oraz pomniejszona o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości.

Wycena wg wartości godziwej polega na ustaleniu wartości, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. cena wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

Klasyfikacja i wycena aktywów finansowych

Zgodnie z MSSF 9 aktywa finansowe są klasyfikowane do odpowiedniego modelu wyceny w momencie początkowego ujęcia. Aktywa finansowe Grupy BOŚ są zaklasyfikowane do następujących kategorii wyceny:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- 2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- 3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja do odpowiedniej kategorii wyceny następuje w oparciu o:

- 1) Model biznesowy, w ramach którego aktywa finansowe są zarządzane oraz
- 2) Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych („Test SPPI” – ang. Solely Payment of Principal and Interest).

Modele biznesowe

Zdefiniowanie istniejących modeli biznesowych dokonywane jest przez Kluczowe Kierownictwo Grupy BOŚ. Identyfikowane modele biznesowe odzwierciedlają prowadzoną działalność operacyjną, tj. sposób zarządzania określoną grupą aktywów oraz cel, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte. Poszczególne zidentyfikowane modele biznesowe stanowią grupy aktywów, które są wspólnie zarządzane, oceniane i raportowane.

Identyfikując modele biznesowe dla poszczególnych grup aktywów finansowych bierze się pod uwagę przesłanki jakościowe oraz kryteria ilościowe.

Przesłanki jakościowe

Przesłanki jakościowe obejmują analizę i ocenę:

- 1) celu biznesowego, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte,
- 2) sposobu, w jaki wyniki na aktywach w ramach danego modelu biznesowego są oceniane i raportowane do Kluczowego Kierownictwa Grupy BOŚ oraz prezentowane w ramach sprawozdawczości zewnętrznej,
- 3) przyczyny podejmowanych decyzji o sprzedaży aktywów finansowych,
- 4) rozwiązań i struktur organizacyjnych w ramach, których poszczególne grupy aktywów powstają lub są nabywane,
- 5) rodzaju ryzyka mającego wpływ na wyniki realizowane na poszczególnych grupach aktywów,
- 6) sposobu, w jaki kadra zarządzająca poszczególnymi grupami aktywów jest wynagradzana, w szczególności czy wynagrodzenie opiera się w części lub całości na wartości godziwej zarządzanych aktywów.

Kryteria ilościowe

Kryteria ilościowe wykorzystywane przy identyfikacji oraz okresowej weryfikacji modeli biznesowych odnoszą się do oceny istotności i częstotliwości sprzedaży aktywów z poszczególnych modeli. Zakłada się, że w modelu biznesowym HtC sprzedaż aktywów finansowych jest dopuszczalna w szczególności w następującym przypadku:

- 1) w razie pogorszenia oceny odzyskiwalności przepływów pieniężnych w celu ograniczenia skutków ryzyka kredytowego,
- 2) w terminie bliskim zapadalności kontraktowej,
- 3) sporadycznej sprzedaży (nawet jeżeli wartość sprzedanych aktywów jest znacząca)
- 4) nieznaczącej wartości sprzedawanych aktywów.

Brak spełnienia kryteriów ilościowych, np. znacząca i częsta sprzedaż aktywów finansowych o niepogorszonej ocenie ryzyka kredytowego, powoduje konieczność zmiany przyporządkowania całego portfela aktywów finansowych, z którego dokonywano sprzedaży, a co za tym idzie zmiany klasyfikacji tego portfela do kategorii wyceny.

W wyniku dokonanych analiz aktywa finansowe Grupy BOŚ zostały przyporządkowane do następujących modeli biznesowych:

1) **Model HtC** (ang. Held to Collect)

model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy. W ramach modelu HtC utrzymywane są aktywa finansowe o charakterze kredytowym i pożyczkowym, nabyte wierzycelności w ramach usług faktoringu, dłużne papiery wartościowe nabyte w celach inwestycyjnych.

2) **Model HtCS** (ang. Held to Collect or Sale)

model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy i sprzedaż. W ramach modelu HtCS utrzymywane są dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości.

3) **Inne modele biznesowe**

w ramach innych modeli biznesowych nabywane są aktywa o charakterze handlowym celem osiągnięcia wyniku finansowego z tytułu zmian wartości rynkowej lub wynagrodzenia o charakterze marży handlowej. Te modele biznesowe obejmują przede wszystkim pochodne instrumenty finansowe oraz papiery wartościowe.

Testy SPPI

Zgodnie z wymaganiami MSSF 9 aktywa finansowe utrzymywane w ramach modelu HtC i HtCS podlegają testowi SPPI. Celem testu SPPI jest potwierdzenie, że umowne przepływy pieniężne wynikające z tych aktywów finansowych są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty, przy czym:

- 1) kapitał stanowi wartość godziwą aktywa finansowego z dnia początkowego ujęcia,
- 2) odsetki stanowią wynagrodzenie z tytułu wartości pieniądza w czasie, marżę za ryzyko kredytowe, ryzyko płynności, koszty administracyjne oraz marżę zysku.

Test SPPI obejmuje w szczególności analizę charakterystyki przepływów pieniężnych w związku z warunkami wcześniejszej spłaty i prolongaty, zmianą waluty aktywa finansowego, warunkami zwiększającymi zmienność przepływów pieniężnych ponad zmiany wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych (np. dźwignia finansowa), warunkami ograniczającymi możliwość dochodzenia roszczeń finansowych do określonego majątku dłużnika.

Na potrzeby wdrożenia MSSF 9 przeprowadzono test SPPI dla każdego aktywa finansowego utrzymywanego w ramach modelu HtC i HtCS na dzień początkowego ujęcia lub ostatniego istotnego aneksu. Test SPPI przeprowadzono w oparciu o warunki finansowania homogenicznych grup produktowych. W przypadku aktywów finansowych niemieszczących się w ramach homogenicznych grup produktowych test SPPI przeprowadzono indywidualnie.

Test SPPI potwierdzający, że przepływy pieniężne nie stanowią spłaty kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty wskazuje na klasyfikację danych aktywów finansowych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy, niezależnie od modelu biznesowego.

Testy SPPI w Grupie BOŚ wykazały, że kryteriów testu nie spełniają aktywa finansowe zawierające mnożnik w konstrukcji oprocentowania, które w związku z powyższym zostały zakwalifikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Zasady klasyfikacji aktywów finansowych do kategorii wyceny w oparciu o model biznesowy i test SPPI

	Test SPPI	Test SPPI
Modele biznesowe:	<i>Przepływy pieniężne są jedynie spłatą kapitału i odsetek</i>	<i>Przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłaty kapitału i odsetek</i>
Model HtC	wycena wg zamortyzowanego kosztu	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Model HtCS	wycena wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Inny model biznesowy	Test SPPI nie jest przeprowadzany; obligatoryjna wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy	

Aktywa finansowe wg kategorii wyceny

1) Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Ta kategoria wyceny obejmuje przede wszystkim portfel należności od klientów indywidualnych i instytucjonalnych. W tej kategorii znajdują się również nabyte wierzytelności w ramach usług faktoringu, papiery wartościowe znajdujące się w portfelu inwestycyjnym utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, należności od innych banków, w tym transakcje buy-sell back.

2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite

Ta kategoria wyceny obejmuje dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości, utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych i na sprzedaż.

3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy

Ta kategoria wyceny obejmuje pochodne instrumenty finansowe oraz papiery wartościowe nabywane w celach handlowych.

Odrębną pozycją w tej kategorii wyceny są prezentowane w należnościach od klientów kredyty, których formuła oprocentowania oparta jest o mnożnik stawki bazowej. Do tej pozycji zaliczone zostały kredyty preferencyjne udzielane ze wsparciem podmiotów sektora publicznego.

Z uwagi na toczące się dyskusje w zakresie klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych zawierających m.in. mnożnik, powyższe podejście może w przyszłości ulec zmianie.

Zmiana kategorii wyceny instrumentów finansowych

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych może nastąpić wyłącznie w razie zmiany modelu biznesowego. Nie stanowi zmiany modelu biznesowego zmiana zamiarów biznesowych związanych z danymi aktywami finansowymi albo zmiana przyporządkowania do poszczególnej linii biznesowej.

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych w skutek zmiany modelu biznesowego ujmowana jest prospektywnie, tj. od daty tej zmiany.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania zobowiązań finansowych.

Modyfikacja aktywów finansowych

Modyfikacja aktywów finansowych jest identyfikowana przez Grupą BOŚ w przypadku zmiany w umowie, na podstawie której dane aktywa finansowe powstały, wpływającej na wartość i termin przepływów pieniężnych. Zmiany przepływów pieniężnych wynikające z pierwotnej umowy z klientem nie są rozpoznawane jako modyfikacje. Zmiana warunków umownych spłaty może być dokonana zarówno z przyczyn dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym, jak i przyczyn komercyjnych.

Grupa BOŚ dokonuje rozróżnienia modyfikacji aktywów finansowych na modyfikacje istotne i nieistotne.

Kryterium ilościowe

Modyfikacja istotna jest zmianą warunków umownych spłaty danego aktywa finansowego, która skutkuje powstaniem różnicy powyżej 10% pomiędzy wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmodyfikowanego aktywa finansowego zdyskontowanych oryginalną efektywną stopą procentową

a wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z aktywa finansowego przed modyfikacją zdyskontowanych tą samą stopą procentową. W przypadku modyfikacji nieistotnej różnica ta wynosi mniej niż 10%.

Kryterium ilościowe nie ma zastosowania do umów podlegających przekazaniu do działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych celem odzyskania należności.

Kryterium jakościowe

Modyfikacja aktywów finansowych podejmowana w poniższych okolicznościach jest rozpoznawana jako modyfikacja istotna:

- dodanie cechy naruszającej wynik testu SPPI,
- zmiana waluty kredytu nie przewidziana w pierwotnych warunkach umownych,
- zmiana kontrahenta oznaczająca modyfikację istotną.

Modyfikacja istotna

Modyfikacja istotna powoduje wyłączenie pierwotnego aktywa z bilansu, ujęciem w rachunku zysków i strat nierozliczonych kosztów i prowizji oraz rozpoznaniem początkowym aktywa finansowego powstałego w efekcie modyfikacji.

Modyfikacja nieistotna

Modyfikacja nieistotna nie prowadzi do wyłączenia istniejących aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Wynik z modyfikacji nieistotnej jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Wyłączenie składników aktywów finansowych z bilansu

Grupa BOŚ dokonuje wyłączenia składników aktywów finansowych z bilansu wtedy i tylko wtedy, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z tych aktywów lub przenosi składnik aktywów finansowych, a przeniesienie spełnia warunki wyłączenia z bilansu. W szczególności Grupa BOŚ dokonuje spisania należności kredytowych z bilansu w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości, gdy te należności są uznane za nieściągalne.

Utrata wartości aktywów finansowych

MSSF 9 wprowadził nowe podejście do szacowania strat z tytułu aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu i wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Podejście to bazuje na wyznaczaniu strat oczekiwanych (expected loss) w odróżnieniu od dotychczas stosowanego modelu wynikającego z MSR 39, który bazował na koncepcji strat poniesionych (incurred loss).

Rozpoznawanie strat oczekiwanych zależne jest od zmiany poziomu ryzyka od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego. Grupa BOŚ rozpoznaje trzy podstawowe koszyki aktywów finansowych w kontekście zmian poziomu ryzyka:

- **Koszyk 1** – w którym klasyfikowane są ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, rozumianego jako wzrost prawdopodobieństwa niewypłacalności. Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie najbliższych 12 miesięcy lub dacie zapadalności ekspozycji, jeżeli okres ten jest krótszy niż 12 miesięcy.
- **Koszyk 2** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka, ale jeszcze nie uprawdopodobniło się zdarzenie niewywiązania się ze zobowiązania. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.
- **Koszyk 3** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których zmaterializowały się zdarzenia niewykonania zobowiązania (zaistniały przesłanki utraty wartości). Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Ponadto Grupa BOŚ identyfikuje aktywa POCI (ang. Purchased or Originated Credit Impaired), tj. aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe na dzień początkowego ujęcia. Dla ekspozycji klasyfikowanych jako POCI oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia.

Jednym z kluczowych elementów wprowadzenia MSSF 9 było ustalenie definicji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego decydującego o klasyfikacji do Koszyka 2.

Drugim kluczowym elementem wprowadzonym w MSSF 9 było podejście do szacowania parametrów ryzyka. Grupa BOŚ na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości kontynuuje wykorzystywanie własnych oszacowań parametrów ryzyka, bazujące na modelach wewnętrznych, jednak dokonała ich modyfikacji, niezbędnych do uwzględnienia wymogów MSSF 9 (takich jak oszacowanie parametrów w horyzoncie czasu życia ekspozycji czy uwzględnienie przyszłych warunków makroekonomicznych). Bank wypracował metodologię dla parametrów modeli oraz zbudował modele zgodne z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia), zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu scenariuszy makroekonomicznych. Wykorzystano scenariusze opracowywane wewnętrznie. Spodziewana jest większa zmienność kwoty odpisów wynikająca ze zmian klasyfikacji ekspozycji pomiędzy Koszykiem 1 i 2 z tytułu różnych horyzontów rozpoznawania strat oczekiwanych.

Wycena odpisów na oczekiwane straty kredytowe, rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio w koszty lub przychody Grupy BOŚ z tytułu odpisów i rezerw.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Grupa BOŚ posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe po okresie początkowego ujęcia są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Grupa BOŚ wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj., kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Inwestycje kapitałowe

Inwestycje kapitałowe klasyfikowane są do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Klasyfikacja inwestycji kapitałowych do tej kategorii wyceny jest nieodwołalna. Zyski lub straty wynikające z różnicy ceny sprzedaży i ceny nabycia lub ze zmiany wartości godziwej tych inwestycji nie podlegają ujęciu w rachunku zysków i strat również w przypadku sprzedaży. W rachunku zysków i strat ujmuje się tylko przychody z tytułu otrzymanych dywidend.

Inwestycje kapitałowe zostały zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite ze względu na ich inwestycyjny charakter oraz sposób osiągania korzyści ekonomicznych poprzez otrzymywane dywidendy.

Instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do kategorii wyceny wartości godziwej przez inne dochody całkowite wyceniane są z wykorzystaniem metody wyceny aktywów kapitałowych (capital asset pricing model). W modelu wykorzystane są prognozy finansowe poszczególnych spółek oraz rynkowe parametry takie jak: koszt kapitału i współczynnik beta wyliczone na bazie danych ze spółek porównywalnych oraz dyskonto i premia z tytułu płynności i zachowania kontroli.

Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w sprawozdaniu finansowym jako papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmuje się jako należności od innych banków lub klientów, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży, a odkupu traktuje się jako odsetki i ujmuje wg metody efektywnej stopy procentowej przez okres obowiązywania umowy.

Papiery wartościowe pożyczane kontrahentom nie są wyłączone z bilansu Grupy BOŚ.

Pożyczonych przez Grupę BOŚ papierów wartościowych nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, chyba że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej.

Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

Należności z tytułu dostaw i usług i aktywów z tytułu umów

W przypadku należności z tytułu dostaw i aktywów z tytułu umów Grupa BOŚ dokonuje wyceny oczekiwanych strat kredytowych w horyzoncie całego okresu życia tych aktywów.

2.14. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwale zalicza się do „przeznaczonych do sprzedaży” i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania.

2.15. Wartości niematerialne

Wartość firmy

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Ponadto na każdą datę sprawozdawczą ocenia się, czy nie wystąpiły przesłanki utraty wartości firmy.

Grupa BOŚ ocenia, czy na datę bilansową nie zaistniały przesłanki powodujące, iż wartość bilansowa wartości firmy jest wyższa od jej wartości odzyskiwanej. W tym celu sporządzany jest corocznie test na utratę wartości w odniesieniu do wartości firmy - niezależnie od tego, czy istnieją przesłanki, które wskazują, iż nastąpiła utrata wartości. Test sporządzany jest zgodnie z MSR 36.

Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne (dalej CGU), które zostały przyporządkowane do wartości firmy.

Wartość użytkowa jest bieżącą, szacunkową wartością przyszłych przepływów pieniężnych, których uzyskania Grupa BOŚ oczekuje z tytułu dalszego użytkowania CGU. Wartość użytkowa uwzględnia wartość końcową (rezydualną) CGU. Wartość rezydualna CGU obliczana jest poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu określonej stopy wzrostu.

Prognozy dotyczące przyszłych przepływów opiewają na okres 5 lat oraz opierają się na:

- 1) historycznych danych odzwierciedlających potencjał CGU w zakresie generowania przepływów pieniężnych,
- 2) prognozach bilansu i rachunku zysków i strat na okres objęty prognozą,
- 3) założeniach zawartych w budżecie Grupy BOŚ,
- 4) analizie przyczyn rozbieżności pomiędzy przeszłymi prognozami przepływów pieniężnych, a faktycznie uzyskanymi przepływami środków.

Wartość bieżąca przyszłych przepływów obliczana jest przy zastosowaniu adekwatnej stopy dyskontowej, uwzględniającej stopę wolną od ryzyka, premię za ryzyko, premię za niską kapitalizację oraz premię za ryzyko specyficzne.

Wartość bieżąca przyszłych przepływów przyrównywana jest do bilansowej wartości (na dzień sporządzania testu) dla sumy: wartości firmy oraz wartości bilansowej aktywów CGU, z wyłączeniem części dotyczącej podatku odroczonego.

Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

Nakłady na wartości niematerialne

Grupa BOŚ ujmuje poniesione koszty aktywa z tytułu nakładów na wartości niematerialne na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży i wartości użytkowej.

2.16. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Grupy BOŚ, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji.

Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 1) 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2) 2-12 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 10%),
- 3) 3-20 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 10%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego, pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży, z ich wartością bilansową i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

2.17. Leasing

Grupa klasyfikuje jako leasing umowy, na podstawie których użytkuje lub oddaje w użytkowanie aktywa trwałe w zdefiniowanym okresie w zamian za serię opłat czynszowych. W razie ustalenia, iż umowa stanowi leasing, Grupa BOŚ dokonuje klasyfikacji umowy jako leasing finansowy lub leasing operacyjny.

Jako leasing finansowy Grupa BOŚ klasyfikuje umowy, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy. Pozostałe umowy leasingowe klasyfikowane są jako leasing operacyjny.

Leasingodawca

W przypadku umów leasingu finansowego przedmiot leasingu nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, natomiast w pozycji Należności klientów ujmuje się wartość należności leasingowych w kwocie równej inwestycji leasingowej netto. Inwestycja leasingowa netto to wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych i ewentualnie niegwarantowana wartość końcowa umowy. Przychody z tytułu leasingu finansowego ujmuje się zasadniczo jako przychody odsetkowe.

Leasingobiorca

Leasing finansowy

W przypadku umów leasingu finansowego, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwałe i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie leasingowe w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Leasing operacyjny

Całość opłat leasingowych dokonanych w ramach leasingu operacyjnego jest rozliczana w ciężar kosztów metodą liniową w okresie trwania umowy leasingowej. W przypadku rozwiązania umowy leasingu przed upływem okresu jej obowiązywania ewentualna płatność wymagana na rzecz leasingodawcy tytułem kary umownej, powiększa koszty w okresie, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

2.18. Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania finansowego podatek odroczony obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Grupa BOŚ tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- 1) sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- 2) w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, gdy jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Grupa BOŚ kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.19. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Grupy BOŚ, które mogą podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Grupie BOŚ nie występują aktywa przejęte za długi.

2.20. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w skonsolidowanym bilansie, w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Grupę BOŚ w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w skonsolidowanym bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.21. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Grupa BOŚ tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez jednostkę model aktuarialny w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia - oraz tam, gdzie ma to zastosowanie - kosztów przeszłego zatrudnienia, wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych.

Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody „świadczenie/staż pracy”), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wyliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania.

Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w pozostałych dochodach całkowitych.

2.22. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) na dzień bilansowy Grupa BOŚ posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych, przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- 2) gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- 3) gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości wydatków, które jak się oczekuje, będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany upływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

2.23. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone przez jednostkę dominującą oraz spółki zależne zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

Pozycje kapitałów własnych jednostek zależnych, inne niż kapitał zakładowy dodaje się do odpowiednich pozycji kapitałów własnych jednostki dominującej.

Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy jednostki dominującej i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy dotyczy jedynie kapitału jednostki dominującej. Wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Akcje własne

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji „akcje własne”.

Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych klasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, a do dnia 31 grudnia 2017 roku do kategorii dostępnych do sprzedaży (MSR 39) wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczonej od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych), z tytułu efektywnej części zabezpieczenia oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

2.24. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, kredyty i pożyczki udzielone innym bankom, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

2.25. Działalność maklerska

Dom Maklerski BOŚ S.A. prowadzi działalność powierniczą w zakresie obsługi rachunków papierów wartościowych klientów. Aktywa te nie zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, ponieważ Grupa BOŚ nie posiada nad nimi kontroli, nie osiąga z ich tytułu korzyści oraz nie ponosi ryzyk związanych z powyższymi aktywami.

2.26. Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów lub interpretacji, które mogą mieć zastosowanie, a nie są jeszcze obowiązujące i nie zostały wcześniej wprowadzone

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Bank
MSSF 16 Leasing	Nowy standard ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty. Tym samym, MSSF 16 znosi klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadza jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę. Leasingobiorca będzie zobowiązany ująć: (a) aktywa i zobowiązania dla wszystkich transakcji leasingu zawartych na okres powyżej 12 miesięcy, za wyjątkiem sytuacji, gdy dane aktywo jest niskiej wartości; oraz (b) amortyzację leasingowanego aktywa odrębnie od odsetek od zobowiązania leasingowego w sprawozdaniu z wyników. MSSF 16 w znaczącej części powtarza regulacje z MSR 17 dotyczące ujęcia księgowego leasingu przez leasingodawcę. W konsekwencji, leasingodawca kontynuuje klasyfikację w podziale na leasing operacyjny i leasing finansowy oraz odpowiednio różnicuje ujęcie księgowe.	01 stycznia 2019 roku	Opis stanu wdrożenia standardu przedstawiono poniżej
Zmiany do MSSF 9 Instrumenty finansowe	Zmiany do MSSF 9 wprowadzają zapisy w odniesieniu do kontraktów z opcją przedpłaty, w których pożyczkodawca może być zmuszony do zaakceptowania kwoty przedpłaty, która jest znacznie niższa niż niespłacone kwoty kapitału i odsetek. Taka kwota przedpłaty mogłaby stanowić płatność dla kredytobiorcy od pożyczkodawcy, a nie rekompensatę od kredytobiorcy dla kredytodawcy. Taki składnik aktywów finansowych będzie kwalifikował się do wyceny według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, aczkolwiek ujemna rekompensata musi stanowić uzasadnioną rekompensatę za wcześniejszą spłatę kontraktu.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach: wycena inwestycji długoterminowych	Zmiany doprecyzowują, że MSSF 9 Instrumenty Finansowe stosuje się w odniesieniu do długoterminowych inwestycji w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, do których nie stosuje się metody praw własności, a które co do zasady stanowią część inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu (inwestycje długoterminowe). Powyższe wyjaśnienie wskazuje, że model oczekiwanych strat kredytowych wynikający z MSSF 9 ma zastosowanie do ww. inwestycji długoterminowych. Rada dodatkowo doprecyzowała, że stosując MSSF 9, podmiot nie uwzględnia jakichkolwiek strat jednostek stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięć ani strat z tytułu utraty należności wynikających z inwestycji netto ujmowanych jako korekty inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnych przedsięwzięciu, które wynikają z zastosowania MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
KIMSF 23 Niepewność związana z ujęciem podatku	Interpretacja wyjaśnia, w jaki sposób należy stosować wymogi w zakresie ujmowania i wyceny zawarte w MSR 12 "Podatek dochodowy" w przypadku, gdy występuje niepewność, co do sposobu ujęcia podatku dochodowego. Interpretacja KIMSF 23 w szczególności określa, jeżeli jest niepewność w ujmowaniu podatku dochodowego, czy i kiedy jednostka powinna analizować niepewne pozycje podatkowe oddzielnie, jakie są założenia jednostki dotyczące możliwości kontroli przez organy podatkowe, sposób w jaki jednostka określa dochód do opodatkowania (stratę) podatkową, podstawę opodatkowania, niewykorzystane straty podatkowe, stopy podatkowe, a także w jaki sposób jednostka ujmuje zmiany w faktach i okolicznościach. Zgodnie z interpretacją, skutki niepewności należy zmierzyć albo metodą najbardziej prawdopodobnej kwoty, albo metodą przewidywanej wartości.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze	Zmiany do MSR 19 obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Poprawki do standardu określają wymogi związane z ujęciem księgowym modyfikacji, ograniczenia lub rozliczenia programu określonych świadczeń.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

<p>Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej.</p>	<p>Założenia koncepcyjne zostały opublikowane przez RMSR w marcu 2018 roku. Jest to dokument, który przedstawia w kompleksowy sposób zagadnienia dotyczące sprawozdawczości finansowej, zasady wyznaczania standardów i wytyczne dla podmiotów opracowujących spójne polityki rachunkowości oraz ułatwia zrozumienie i interpretację standardów. Założenia koncepcyjne obejmują nowe pojęcia, zaktualizowane definicje i kryteria ujmowania aktywów i zobowiązań oraz objaśnienia istotnych pojęć. Dokument składa się z 8 rozdziałów. Założenia koncepcyjne zostały opublikowane wraz z uzasadnieniem zmian. Rada opublikowała ponadto odrębny dokument pt. „Zmiany do odniesień do Założeń koncepcyjnych w Standardach MSSF” (Amendments to References to the Conceptual Framework in IFRS Standards), który przedstawia zmiany do standardów w celu aktualizacji odniesień do Założeń koncepcyjnych. W większości przypadków zaktualizowano odniesienia w standardach w celu odzwierciedlenia odniesień do Założeń koncepcyjnych. Wprowadzono zwolnienia dla dwóch standardów w zakresie opracowywania polityk rachunkowości w odniesieniu do sald z regulowanej działalności, tj. MSSF 3 Połączenia jednostek gospodarczych oraz MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów. Założenia obowiązują ze skutkiem natychmiastowym w przypadku RMSR i Komitetu ds. Interpretacji MSSF.</p>	<p>01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 3 Połączenia przedsięwzięć</p>	<p>W wyniku zmiany do MSSF 3 zmodyfikowana została definicja „przedsięwzięcia”. Aktualnie wprowadzona definicja została zawężona i prawdopodobnie spowoduje, że więcej transakcji przejęć zostanie zakwalifikowanych jako nabycie aktywów.</p>	<p>01 stycznia 2020 roku</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych oraz MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów</p>	<p>Rada opublikowała nową definicję terminu „istotność”. Zmiany do MSR 1 i MSR 8 doprecyzowują definicję istotności i zwiększają spójność pomiędzy standardami.</p>	<p>01 stycznia 2020 roku</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>MSSF 17 Ubezpieczenia</p>	<p>MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” został wydany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 18 maja 2017 roku i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2021 roku lub po tej dacie. Nowy MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe zastąpi obecnie obowiązujący MSSF 4, który zezwala na różnorodną praktykę w zakresie rozliczania umów ubezpieczeniowych. MSSF 17 zmieni rachunkowość wszystkich podmiotów, które zajmują się umowami ubezpieczeniowymi i umowami inwestycyjnymi, jako że definiuje on nowe podejście do rozpoznawania, wyceny, prezentacji i ujawniania umów ubezpieczeniowych. Głównym celem MSSF 17 jest zagwarantowanie przejrzystości oraz porównywalności sprawozdań finansowych ubezpieczycieli.</p>	<p>01 stycznia 2021 roku</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 10 i MSR 28</p>	<p>Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 dotyczą sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsięwzięciami. Zmiany rozwiązują problem aktualnej niespójności pomiędzy MSSF 10 a MSR 28. Ujęcie księgowe zależy od tego, czy aktywa niepieniężne sprzedane lub wniesione do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia stanowią „biznes” (ang. business). W przypadku, gdy aktywa niepieniężne stanowią „biznes”, inwestor wykaże pełny zysk lub stratę na transakcji. Jeżeli zaś aktywa nie spełniają definicji biznesu, inwestor ujmuje zysk lub stratę z wyłączeniem części stanowiącej udziały innych inwestorów. Zmiany zostały opublikowane 11 września 2014 roku.</p>	<p>Nie została ustalona przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 2015–2017</p>	<p>Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2017 roku „Roczne zmiany MSSF 2015-2017”, które wprowadzają zmiany do 4 standardów: MSSF 3 „Połączenia przedsięwzięć”, MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”, MSR 12 „Podatek dochodowy” oraz MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego”. Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz doprecyzowują wytyczne standardów w zakresie ujmowania oraz wyceny.</p>		

MSSF 16 został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 roku, zatwierdzony przez Unię Europejską 31 października 2017 roku i ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 01 stycznia 2019 roku lub później.

Identyfikacja umów leasingu zgodnie z MSSF 16 wykorzystuje zasadę sprawowania kontroli. Umowa jest kwalifikowana jako umowa leasingu, jeżeli leasingobiorca kontroluje przekazywany składnik aktywów w zamian za wynagrodzenie przez określony czas. MSSF 16 wprowadza nowe zasady ujmowania leasingu. Główną zmianą jest wyeliminowanie klasyfikacji leasingu na leasing operacyjny i leasing finansowy w przypadku leasingobiorcy i wprowadzenie jednego modelu rachunkowego leasingu. Leasingodawca kontynuuje klasyfikacje umów leasingowych jako leasing operacyjny lub leasing finansowy.

Grupa BOŚ jako leasingobiorca ujmuje leasing w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako składnik aktywów stanowiących prawo do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie w dniu, w którym przedmiot leasingu jest dostępny do użytkowania. Każda płatność leasingowa jest alokowana pomiędzy zmniejszenie zobowiązania i koszt finansowy. Koszt finansowy jest ujmowany w rachunku zysków i strat przez okres leasingu. Składnik aktywów związanych z prawem do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową.

Zgodnie z MSSF 16 Grupa BOŚ jako leasingobiorca ujęła w księgach na dzień 01 stycznia 2019 roku zobowiązania z tytułu leasingu wynikające z umów w kwocie 74 174 tys. zł, które wcześniej zostały sklasyfikowane jako leasing operacyjny zgodnie z zasadami MSR 17 Leasing. Zobowiązania te zostały wycenione w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, zdyskontowanych przy użyciu krańcowej stopy procentowej Spółki na dzień 01 stycznia 2019 roku.

Prawa do użytkowania aktywów na podstawie umów leasingu zostały wycenione w kwocie równej zobowiązaniom z tytułu leasingu, tj. w kwocie 74 174 tys. zł.

Stosując po raz pierwszy MSSF 16, Grupa BOŚ zamierza zastosować następujące praktyczne rozwiązania dopuszczone przez standard:

- 1) zastosowanie jednej stopy dyskontowej do portfela umów leasingowych o stosunkowo podobnych cechach,
- 2) wykluczenie początkowych kosztów bezpośrednich w celu pomiaru wartości aktywów związanych z prawem do użytkowania na dzień wdrożenia standardu,
- 3) wykorzystanie osądu w określaniu pozostałego okresu leasingu, jeżeli umowa zawiera opcje przedłużenia lub rozwiązania umowy najmu,
- 4) wyłączenia jakie dopuszcza standard MSSF 16 dotyczące:
 - a) korzystania z aktywa o niskiej wartości,
 - b) korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego ujawnione na 31-12-2018	87 610
Dyskonto oszacowane przy zastosowaniu krańcowej stopy procentowej dla Grupy BOŚ	-10 472
(Zmniejszenia): leasing krótkoterminowy ujmowany liniowo jako koszt	-2 442
(Zmniejszenia): leasing o niskiej wartości rozpoznawany liniowo jako koszt	-394
Zobowiązania z tytułu leasingu na 01-01-2019	74 174

Wdrożenie z dniem 01 stycznia 2019 roku nowego standardu MSSF 16 wpłynie na zwiększenie sumy bilansowej o kwotę 74,1 mln., natomiast nie miało wpływu na zyski zatrzymane oraz poziom kapitału własnego Grupy BOŚ.

3. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W latach 2014-2016 Bank wypłacał odsetki od środków otrzymanych od spółki zależnej BOS Finance AB z siedzibą w Sztokholmie (Szwecja), która środki przekazane Bankowi pozyskała w drodze emisji euroobligacji na rynku międzynarodowym, o czym Bank informował w raporcie bieżącym nr 13/2011 z 12 maja 2011 roku. Odsetki wypłacone spółce BOS Finance AB w latach 2014-2016 wyniosły 190 446 tys. zł. Bank dla wypłacanych odsetek stosował zwolnienie z poboru zryczałtowanego podatku dochodowego na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz przepisów umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania między Polską a Szwecją nie uwzględniając klauzuli rzeczywistego właściciela. W związku z powyższym Bank podjął decyzję o opodatkowaniu

odsetek wypłaconych w latach 2014-2016 zryczałtowanym podatkiem dochodowym wg stawki 3% zgodnie z przepisami.

W niniejszym sprawozdaniu finansowym ujęto rezerwę na zryczałtowany podatek dochodowy w kwocie 7 596 tys. zł stanowiącej najlepszy szacunek jako korektę bilansu otwarcia kapitału własnego w pozycji zysków zatrzymanych na dzień 01 stycznia 2017 roku.

4. Ważniejsze oszacowania i oceny

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy BOŚ wymaga osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości.

Grupa BOŚ przyjęła założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie danych historycznych oraz wiedzy posiadanej podczas sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub innych wydarzeń nie będących pod kontrolą Grupy BOŚ. Zmiany założeń i szacunków są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeśli zmiana szacunku i założeń dotyczy okresu bieżącego i okresów przyszłych.

Grupa BOŚ ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Grupa BOŚ ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

4.1. Aktywa finansowe

Utrata wartości należności od klientów

Grupa BOŚ w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych. Pomiar utraty wartości opiera się głównie na szacowaniu prawdopodobieństwa wystąpienia przesłanki utraty wartości na bazie analizy historycznej, oszacowaniu potencjalnych strat (parametr LGD) oraz ocenie środowiska makroekonomicznego, w którym funkcjonuje Grupa BOŚ.

Modele przeznaczone do szacowania odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych zbudowane zgodnie z MSSF 9 składają się z elementów, przy wyznaczaniu których Grupa BOŚ wykorzystuje wszystkie dostępne informacje historyczne oraz prognozy. Przy wykorzystaniu tych modeli Grupa BOŚ szacuje poziom ryzyka kredytowego z możliwie najwyższą dokładnością. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn parametrów PD, LGD i EAD indywidualnie wyznaczonych dla każdej ekspozycji z wykorzystaniem technik statystycznych. Finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w okresie 12 miesięcy dla koszyka 1 lub pozostałego okresu życia dla koszyka 2), zdyskontowanych efektywną stopą procentową.

Struktura modeli wykorzystywanych w celu oszacowania oczekiwanych strat kredytowych uwzględnia modelowanie dla następujących parametrów:

- PD (probability of default) - szacunek prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w danym horyzoncie czasowym (12-miesięcznym lub w całym okresie życia ekspozycji),
- LGD (loss given default) - część ekspozycji, która nie zostałaby odzyskana w przypadku niewykonania zobowiązania,
- EAD (exposure at default) - oczekiwana wielkość ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania.

Wprowadzenie modelu szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe zgodnie z MSSF 9 spowodowało wzrost odpisów na należności bilansowe i rezerw na zobowiązania pozabilansowe, w szczególności w zakresie ekspozycji zaklasyfikowanych do koszyka 2 oraz koszyka 1. Wzrost odpisów

wynikał głównie z uwzględnienia straty w całym okresie życia dla ekspozycji zaklasyfikowanych do koszyka 2 oraz w okresie najbliższych 12 miesięcy zaklasyfikowanych do koszyka 1.

W modelu do szacowania odpisów wykorzystywany jest komponent prognoz makroekonomicznych. Ze względu na znaczący udział specyficznych ekspozycji kredytowych w portfelu Grupy BOŚ, których charakterystyka oraz konstrukcja wskazują na nieznaczne powiązanie ich ryzyka z otoczeniem makroekonomicznym, obserwowany historycznie wpływ prognoz nie był istotny dla wyceny. Powyższe czynniki wskazują, że wrażliwość wysokości szacowanej straty na zmiany prognoz makroekonomicznych jest wysoce ograniczona.

W wyniku zmian w sposobie szacowania strat i strukturze modeli spodziewana jest większa zmienność kwoty odpisów w porównaniu z modelem wykorzystywanym zgodnie z MSR 39 wynikająca ze zmian klasyfikacji ekspozycji pomiędzy Koszykiem 1 i 2. Spodziewana większa zmienność odpisów wynika z różnego horyzontu rozpoznawania strat oczekiwanych. Szacowanie straty w okresie całego życia ekspozycji, obarczone jest większą niepewnością szacunku niż szacowana strata w okresie najbliższych 12 miesięcy ze względu na, co do zasady, dłuższy okres, w którym mogą wystąpić nieoczekiwane czynniki wpływające na ryzyko ekspozycji.

Teoretyczne przeklasyfikowanie 1% ekspozycji z koszyka 1 o najwyższym poziomie ryzyka do koszyka 2 dla każdego typu ekspozycji skutkowałoby, według stanu na koniec grudnia 2018 roku, wzrostem odpisów o 10,5 mln zł.

W grudniu 2018 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametru portfelowego LGD w metodzie grupowej. W przypadku zmiany stóp odzysku o +/-10 pkt. proc., szacowana wielkość odpisów z tytułu utarty wartości należności od klientów wycenianych metodą grupową uległaby odpowiednio zmniejszeniu o 61,0 mln zł lub zwiększeniu o 56,5 mln zł.

Test SPPI

Test SPPI to ocena czy przepływy pieniężne wynikające z aktywów finansowych utrzymywanych w modelu HtC i HtC&S stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej. Ocena (oprócz modelu biznesowego) ta warunkuje klasyfikację aktywów finansowych do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu lub odpowiednio wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. W związku z powyższym ocena ta jest kluczowa dla przyjęcia prawidłowej zasady wyceny umów kredytów i pożyczek i innych kontraktów finansowych będących podstawowym przedmiotem działalności Grupy BOŚ.

Zgodnie z MSSF 9 kwota główna to wartość godziwa aktywów finansowych na dzień początkowego ujęcia. Odsetki z kolei to zapłata za wartość pieniądza w czasie, marża za ponoszone ryzyko kredytowe oraz inne ryzyka ponoszone w związku z utrzymywaniem kwoty głównej oraz marża zysku.

Test SPPI obejmuje analizę zawartych umów pod kątem ustalenia charakterystyki przepływów pieniężnych z nich wynikających. Test SPPI uważa się za umożliwiający klasyfikację do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli nie zidentyfikowano takich cech przepływów pieniężnych, których rozkład w czasie, albo formuła ustalenia ich wartości uzależniona jest od czynników innych niż spełniające definicję kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej. Do cech niespełniających tej definicji zalicza się:

- dźwignię finansową,
- uzależnienie wynagrodzenia od warunków niezwiązanych z wartością pieniądza w czasie lub ponoszonym ryzykiem
- opcje wcześniejszej spłaty, jednak wcześniejsza spłata w kwocie równej niespłaconej części kwoty głównej i odsetek z uwzględnieniem uzasadnionego wynagrodzenia za wcześniejszą spłatę uważa się za spełniającą test SPPI.

Grupa BOŚ przeprowadza test SPPI w odniesieniu do wszystkich aktywów finansowych objętych obowiązkiem tej oceny, przy czym dla aktywów powstałych w oparciu o dokumentację standardową przeprowadza się go na poziomie grup produktowych, a dla aktywów negocjowanych z klientami indywidualnie przeprowadza się go w oparciu o poszczególne umowy. W efekcie przeprowadzonego testu SPPI zidentyfikowano część umów kredytowych, w przypadku których oprocentowanie oparte jest o formułę mnożnikową (dźwignia finansowa). Jest to część kredytów preferencyjnych udzielanych ze wsparciem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska. W związku z powyższym zostały one zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Model biznesowy

Ocena modelu biznesowego jest istotnym szacunkiem ze względu na to, że zgodnie z MSSF 9 stanowi jeden z elementów decydujących o przyporządkowaniu właściwej kategorii wyceny aktywów finansowych. Grupa BOŚ ustala modele biznesowe w ramach, których następuje zarządzanie aktywami finansowymi, przede wszystkim na podstawie ich celów biznesowych i sposobu osiągania wyników finansowych. Zmiana modelu biznesowego może wystąpić tylko w razie istotnych zmian wewnętrznych i zewnętrznych w działalności Grupy BOŚ, będzie ustalana przez jej kierownictwo. Oczekuje się, że zmiana modelu biznesowego będzie występować rzadko. W szczególności zmiana zamiarów biznesowych co do poszczególnych składników aktywów finansowych nie stanowi zmiany modelu biznesowego.

4.2. Test na utratę wartości aktywów niefinansowych

Na dzień 31 grudnia 2018 roku, kapitalizacja giełdowa Banku Ochrony Środowiska S.A. utrzymywała się na poziomie poniżej wartości księgowej. Sytuacja ta została uznana za przesłankę wskazującą na potencjalną możliwość utraty wartości aktywów Banku. W związku z powyższym, na dzień 31 grudnia 2018 roku przeprowadzono test na utratę wartości aktywów niefinansowych i ustalono ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej, oszacowanej metodami: zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zysków rezydualnych oraz modelem dywidendy.

Przeprowadzone testy na utratę wartości wskazały, że wartość godziwa Banku mieści się w przedziale 2 124 mln zł, a 4 269 mln zł, w związku z czym nie zaistniała konieczność rozpoznania utraty wartości. Wartość odzyskiwalną ustalono na bazie wartości użytkowej. Szacunek wartości użytkowej za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykazał, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową o 2 185 mln zł. Wyniki testów przeprowadzone metodą zysków rezydualnych oraz w oparciu o model dywidendy wskazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową odpowiednio o 40 mln zł i 500 mln zł. Do ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów trwałych przyjęto koszt kapitału własnego w wysokości 8,30% ($\beta=1$).

Przepływy finansowe zastosowane w modelu obejmowały lata 2019-2026 i wynikały z prognoz dotyczących rozwoju Banku, w szczególności Planów Finansowych oraz zaktualizowanej Ramowej Strategii Rozwoju a także analiz dotyczących rozwoju sektora bankowego w Polsce. Horyzont projekcji uwzględnia okres 2019-2021 obejmujący okres powrotu do stabilności wyników Banku wskutek realizacji Programu Postępowania Naprawczego oraz następujący po nim 5-letni okres prognozy.

W przepływach uwzględniono spodziewaną wartość obciążeń związanych z podatkiem od aktywów oraz wypłaty dywidendy z zysku dla akcjonariuszy po zakończeniu Programu Postępowania Naprawczego w 2021 roku.

4.3. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 47.

4.4. Rezerwa na świadczenia emerytalne

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny. Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	100%
po 10 latach pracy	200%
po 15 latach pracy	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Rezerwa na świadczenia emerytalne i rentowe wyliczona jest metodą aktuarialną.

4.5. Zakres konsolidacji

Grupa BOŚ ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Wodkan S.A. Udział Grupy BOŚ w kapitale zakładowym Wodkan S.A. równy jest 29,48%, zapewniający przekroczenie 20% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki, nie przekłada się to jednak na istotny wpływ Grupy BOŚ nad spółką.

4.6. Podatki

Obowiązujące w Polsce prawo dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od towarów i usług czy składek na ubezpieczenia społeczne podlega częstym zmianom, co skutkuje brakiem ugruntowanej praktyki oraz niejasnością i niespójnością przepisów. Sytuacja ta powoduje możliwość występowania różnic w interpretacji przepisów podatkowych przez organy państwowe i podatników. Rozliczenia podatkowe oraz inne rozliczenia (np. celne) mogą być przedmiotem kontroli przez okres do 6 lat. Odpowiednie władze kontrolne uprawnione są do nakładania znaczących kar wraz z odsetkami. Istnieje ryzyko, że organy kontrolne zajmą odmienne stanowisko od stanowiska Spółki w kwestii interpretacji przepisów, co mogłoby wpłynąć na wysokość zobowiązań publicznoprawnych wykazanych w sprawozdaniu finansowym.

Grupa BOŚ rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

5. Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem skoncentrowane jest bezpośrednio w Banku, z uwagi na fakt, że aktywa Banku stanowią przeważającą część aktywów Grupy BOŚ na dzień 31 grudnia 2018 roku. Wobec powyższego, opis metodologii dotyczący procesu zarządzania ryzykiem kredytowym odnosi się do Banku.

5.1. Ryzyko kredytowe

Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko potencjalnej straty z tytułu niewykonania zobowiązania w określonym w umowie terminie przez klienta lub kontrahenta.

Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa) i portfelowym, uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany jest w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami detalicznymi i zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,
- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),
- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

Dodatkowo, wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka zapewnia Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Komitet w szczególności: opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

W roku 2018 Bank realizował działania, polegające na zwiększeniu skali stosowania decyzji automatycznej dla klientów indywidualnych oraz przygotowaniu wymagań do przebudowy funkcjonujących procesów oceny ryzyka w celu poprawy efektywności tych procesów oraz utrzymania jakości portfela kredytowego.

Bank dokonywał oceny ryzyka przed podjęciem decyzji o zaangażowaniu oraz przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej, w ramach procesu monitorowania. Zasady oceny ryzyka opisane zostały w części *Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka*. Odstąpienie od przyjętego sposobu oceny ryzyka wymagało akceptacji dyrektora departamentu odpowiedzialnego za ocenę ryzyka pojedynczych transakcji i skutkowało dodatkową weryfikacją ryzyka przez pracownika tego departamentu, wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyk i doborze adekwatnych form mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka. Monitoring prowadzony był przez odrębną komórkę organizacyjną, wydzieloną w ramach struktur odpowiedzialnych za ocenę i zarządzanie ryzykiem kredytowym, zajmującą się monitoringiem portfela kredytowego i wyceną ekspozycji indywidualnie istotnych.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania zarządzanego przez komórkę odpowiedzialną za monitoring.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów lub Centralnej Bazy Danych – Bankowy Rejestr.

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. Modele istotne podlegały okresowej, nie rzadziej niż raz do roku, walidacji dokonywanej przez niezależną komórkę walidacyjną.

W Banku funkcjonował wielostopniowy system podejmowania decyzji kredytowych, którego podstawą jest reguła, że im wyższy poziom ryzyka transakcji wynikający z jej złożoności, kwoty zaangażowania lub sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, tym wyższy jest szczebel decyzyjny uprawniony do podjęcia decyzji. Szczeblami decyzyjnymi o najwyższych poziomach uprawnień są Komitet Kredytowy Centrali i Zarząd Banku. Decyzje kredytowe podejmowane są po wcześniejszej weryfikacji ryzyka dokonanej przez osobę wyspecjalizowaną w jego ocenie i mitygacji, tj. eksperta ds. ryzyka umiejscowionego w wyodrębnionej komórce organizacyjnej Centrali Banku, niezależnego od obszaru biznesowego Banku.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że w segmencie klientów indywidualnych ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia, Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- 1) należytą ochronę interesów Banku,
- 2) wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- 3) możliwość szybkiego upłynienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym dla potrzeb weryfikacji lub aktualizacji wartości nieruchomości - z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium Sp. z o.o.

Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego - oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa). Ocena klienta dokonywana była na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem. Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

Aktualnie Bank jest w trakcie realizacji działania projektowego obejmującego:

- 1) optymalizację procesów kredytowych uwzględniającą wszystkie znaczące elementy od ofertowania poprzez ocenę ryzyka, decyzję w sprawie zawarcia transakcji po monitorowanie i działania zaradcze w przypadku identyfikacji zagrożenia dla terminowej spłaty oraz
- 2) wdrożenie nowych rozwiązań procesowych do zmodernizowanego narzędzia typu workflow, które docelowo stosowane będzie w odniesieniu do wszystkich segmentów klientów obsługiwanych w Banku.

Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w „Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji”. Wymóg posiadania przez Bank regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- 1) pojedynczego klienta/transakcji oraz
- 2) portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, w szczególności wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą w przypadku limitów, poprzez które Bank określa akceptowany poziom apetytu na ryzyko kredytowe.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- 1) geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów,
- 2) dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV,
- 3) dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie i finansujących nieruchomości – wynikające z Rekomendacji KNF,
- 4) udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- 5) limit dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% uznanego kapitału Banku,
- 6) limity dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie uzależnione od ratingu podmiotu dominującego lub podmiotu o największym zaangażowaniu,
- 7) limity branżowe,
- 8) limit na ekspozycje kredytowe wobec spółek zależnych Banku.

W roku 2018 Bank opracował system wskaźników wczesnego ostrzegania, który ma zastosowanie do wszystkich limitów wewnętrznych w obszarze ryzyka kredytowego. Podstawowe założenie systemu opiera się wyróżnieniu trzech poziomów wykorzystania limitu i stopniowym wdrażaniu działań mitygujących ryzyko przekroczenia limitu w zależności od poziomu jego wykorzystania.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

5.1.1. Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Na każdy dzień sprawozdawczy Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz ekspozycji w odniesieniu, do których odnotowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia - biorąc pod uwagę racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje, włączając w to dane dotyczące przyszłości. Następnie wyznacza odpis na oczekiwane straty kredytowe w oparciu o podział ekspozycji na trzy Koszyki w zależności od zmian dotyczących jakości kredytowej. Co do zasady, wszystkie nowo udzielone ekspozycje z wyłączeniem aktywów POCI, klasyfikowane są jako ekspozycje w Koszyku 1.

Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniając wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Poza aktywami POCI za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń, mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- 2) pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- 3) przyznanie klientowi przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności ekonomiczno-finansowych klienta udogodnienia w warunkach finansowania (zawarcie umowy restrukturyzacji),
- 4) pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- 5) ogłoszenie upadłości, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji wpływające na pogorszenie się sytuacji finansowej i wypłacalności dłużnika,
- 6) wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, w uzupełnieniu do wymienionych wyżej, za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsięwzięcia dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrach wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu niewywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku.

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
 - a) spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
 - b) dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości) lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,
- 3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanki utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 homogenicznych portfeli ryzyka w ramach dwóch segmentów klientów (indywidualnego i instytucjonalnego):

- 1) klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LTV oraz walutę udzielenia kredytu),
- 2) klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- 3) klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- 4) klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych) z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- 5) klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- 6) klienci detaliczni pozostali,
- 7) klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz fundusze ekologiczne,
- 8) klienci portfela finansów publicznych.

Odwroćenie straty, czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana.

Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych wyznaczany metodą grupową.

Na potrzeby oceny, czy od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, Bank porównuje poziom ryzyka niewywiązania ze zobowiązania w czasie oczekiwanego okresu udzielonego finansowania na dzień sprawozdawczy oraz na datę początkowego ujęcia. Bank uznaje, że dla danego aktywa został zidentyfikowany istotny wzrost ryzyka kredytowego, jeśli zostanie spełnione kryterium ilościowe lub jakościowe lub jeśli przeterminowanie przekroczy 30 dni, wystąpienie danego kryterium jest weryfikowane na poziomie ekspozycji.

Kryteria ilościowe

Miarę, na podstawie której dokonywana jest klasyfikacja do koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów detalicznych, Bank wyznacza jako różnicę:

- 1) bieżącej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywotnie PD w horyzoncie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę sprawozdawczą,
- 2) pierwotnej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywotnie PD w okresie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę początkowego ujęcia.

Ocena istotnego pogorszenia ryzyka kredytowego przeprowadzana jest przez porównanie obserwowanej wartości relatywnej zmiany w ocenie ryzyka z wartością teoretyczną, która stanowi próg, powyżej którego Bank uznaje, iż nastąpiło istotne pogorszenie ryzyka kredytowego.

Próg alokacji na poziomie pojedynczej ekspozycji wyznaczany jest poprzez model statystyczny w oparciu m.in. o informacje na temat oceny ryzyka kredytowego na datę początkowego ujęcia oraz czas od daty początkowego ujęcia ekspozycji.

Klasyfikacja do koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów instytucjonalnych, następuje w sytuacji pogorszenia się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażającego się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 12 lub 13 lub reklasyfikacji do ratingu 9-11 w przypadku, gdy rating wyznaczony na moment początkowego ujęcia był niższy niż 6.

Kryteria jakościowe

Klasyfikacji do koszyka 2 Bank dokonuje w następujących przypadkach:

- 1) występuje opóźnienie w spłacie (powyżej określonego progu materialności) powyżej 30 dni na datę sprawozdawczą lub co najmniej raz w ciągu trzech ostatnich dat raportowych,
- 2) ekspozycja kredytowa restrukturyzowana, dla której ustąpiła przesłanka utraty wartości oraz upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana,
- 3) wystąpienia statusu forborne.

Poza w/w kryteriami, Bank określił inne specyficzne kryteria jakościowe np.: specyficzne dla klientów danego segmentu, identyfikowane w ramach monitorowania klientów instytucjonalnych (ekspozycje o podwyższonym ryzyku „watch lista”) lub identyfikowane w wyniku wieloczynnikowej i całościowej analizy ryzyka kredytowego.

Zgodnie z paragrafem 5.5.10 Standardu MSSF 9, Bank wyodrębnia ekspozycje o niskim ryzyku kredytowym. Ekspozycja kredytowa wiąże się z niskim ryzykiem niewykonania zobowiązania, w przypadku, gdy pożyczkobiorca ma wysoką krótkoterminową zdolność spełniania swych obowiązków w zakresie wynikającym z umowy, a niekorzystne zmiany warunków gospodarczych i biznesowych w dłuższej perspektywie mogą – lecz niekoniecznie muszą – ograniczyć zdolność pożyczkobiorcy do wypełniania jego obowiązków w zakresie wynikających z umowy przepływów pieniężnych.

Bank stosuje kryterium niskiego ryzyka (Low Credit Risk) dla ekspozycji z portfela klientów finansów publicznych, które nie spełnią jakościowych czynników klasyfikacji do Koszyka 2 oraz dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości.

Bank na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości (strat oczekiwanych) kontynuuje wykorzystywanie własnych oszacowań parametrów ryzyka bazujących na modelach wewnętrznych uwzględniających wymogi MSSF 9 (takie jak: oszacowanie parametrów w horyzoncie czasu życia ekspozycji czy uwzględnienie przyszłych warunków makroekonomicznych). Bank wypracował metodologię dla parametrów modeli oraz zbudował modele zgodne z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD oraz CCF, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia) zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu oczekiwań w zakresie sytuacji makroekonomicznej. Bank koryguje parametry ryzyka w celu uwzględnienia przyszłych informacji makroekonomicznych (takich jak: PKB, stopa bezrobocia, WIBOR, kursy walutowe, inflacja) dla portfeli, dla których zidentyfikował zależność. Wykorzystano scenariusze opracowywane wewnętrznie. Źródłem informacji o wartościach czynników makroekonomicznych są prognozy sporządzone przez analityków ekonomicznych Banku.

Wartość wyceny odpisów z tyt. utraty wartości (na oczekiwane straty kredytowe), rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy grupowej, jak i indywidualnej przeprowadzana jest weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy określeniu działań wpływających na poprawę jakości procesu.

5.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P).

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Moody's		
A1	27 879	34 494
A2	41 917	7 110
A3	1 150	144 967
Aa1	18 565	-
Aa2	496	65 957
Aa3	48 567	689
Baa1	31 583	5 480
Baa3	43	413
Fitch		
A-	4 200	72 868
BBB+	245	-
BBB-	-	865
S&P		
A	9 149	10 700
bez ratingu		
	12 310	32 205
Razem	196 104	375 748

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2018	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2017
C	Baa1, Baa2, Baa3		Baa2, Baa3	135
D	Ba1, Ba2		Ba1, Ba2	32 070
G	B3	12 310		
Razem		12 310		32 205

5.1.3. Należności od klientów

Wyszczególnienie	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	10 314 827
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)	8 291 717
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:	2 023 110
- farmy wiatrowe	1 039 500
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	772 254
- farmy wiatrowe	603 282
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 656 193
- farmy wiatrowe	124 874
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	12 743 274
Odpisy z tytułu utraty wartości na:	
należności od klientów- (Koszyk 1)	-59 012
należności od klientów- (Koszyk 2), w tym:	-107 416
- farmy wiatrowe	-36 867
należności od klientów- (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:	-23 346
- farmy wiatrowe	-21 378
należności od klientów- (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:	-853 659
- farmy wiatrowe	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-1 043 433
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	11 699 841
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	
Wartość godziwa, w tym:	104 653
- farmy wiatrowe	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023
Pozostałe należności	10
Razem należności od klientów	11 809 527

Wyszczególnienie	31-12-2017
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	10 194 240
Należności od klientów, które nie są zaległe	10 031 725
Należności od klientów, które są zaległe	162 515
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 228 794
- farmy wiatrowe	1 056 694
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	1 539 448
- farmy wiatrowe	373 521
Razem należności od klientów brutto	12 962 482
Odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	-625 780
- farmy wiatrowe	-119 422
Złożone depozyty zabezpieczające	7 062
Pozostałe należności	9
Razem należności od klientów netto	12 343 773

Klasyfikacja należności od klientów wg metody wyceny w podziale na segmenty:

31-12-2018	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu					
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	6 720 296	3 594 531	2 993 105	601 426	10 314 827
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)	4 858 511	3 433 206	2 861 987	571 219	8 291 717
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:	1 861 785	161 325	131 118	30 207	2 023 110
- farmy wiatrowe	1 039 500	-	-	-	1 039 500
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	769 676	2 578	1 756	822	772 254
- farmy wiatrowe	603 282	-	-	-	603 282
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3) w tym:	1 306 307	349 886	210 919	138 967	1 656 193
- oceniane indywidualnie	1 202 614	90 124	72 419	17 705	1 292 738
- farmy wiatrowe	124 874	-	-	-	124 874
Razem należności od klientów brutto	8 796 279	3 946 995	3 205 780	741 215	12 743 274
Odpisy z tytułu utraty wartości na:					
należności od klientów- (Koszyk 1)	-47 684	-11 328	-4 420	-6 908	-59 012
należności od klientów- (Koszyk 2), w tym:	-100 351	-7 065	-4 026	-3 039	-107 416
- farmy wiatrowe	-36 867	-	-	-	-36 867
należności od klientów- (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:	-23 341	-5	-3	-2	-23 346
- farmy wiatrowe	-21 378	-	-	-	-21 378
należności od klientów- (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:	-632 300	-221 359	-126 550	-94 809	-853 659
- oceniane indywidualnie	-569 833	-44 436	-37 190	-7 246	-614 269
- farmy wiatrowe	-31 876	-	-	-	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-803 676	-239 757	-134 999	-104 758	-1 043 433
Razem wartość netto	7 992 603	3 707 238	3 070 781	636 457	11 699 841
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy					
Wartość godziwa, w tym:	101 552	3 101	904	2 197	104 653
- farmy wiatrowe	53 083	-	-	-	53 083
Razem wartość netto	101 552	3 101	904	2 197	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	-	-	-	5 023
Pozostałe należności netto	-	-	-	-	10
Razem należności od klientów netto	8 099 178	3 710 339	3 071 685	638 654	11 809 527

31-12-2017	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości	6 376 878	3 817 362	3 130 229	683 943	10 194 240
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne w tym:	1 223 610	5 184	4 303	881	1 228 794
- farmy wiatrowe	1 056 694	-	-	-	1 056 694
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości w tym:	1 246 682	292 766	179 398	113 368	1 539 448
- oceniane indywidualnie	1 207 617	135 252	108 197	27 055	1 342 869
- farmy wiatrowe	373 521	-	-	-	373 521
Odpisy na kredyty i pożyczki nie wykazujące utraty wartości (IBNR) w tym:	-49 201	-13 062	-5 541	-7 522	-62 263
- farmy wiatrowe	-23 216	-	-	-	-23 216
Odpisy na kredyty i pożyczki wykazujące utratę wartości, w tym:	-423 170	-140 347	-76 254	-64 093	-563 517
- oceniane indywidualnie	-398 903	-60 263	-47 305	-12 957	-459 166
- farmy wiatrowe	-96 206	-	-	-	-96 206
Razem wartość netto	8 374 799	3 961 903	3 232 135	726 577	12 336 702
Złożone depozyty zabezpieczające					7 062
Pozostałe należności netto					9
Razem należności od klientów netto					12 343 773

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla należności wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco:

Rating 1	Najwyższa jakość kredytowa
Rating 2	Bardzo wysoka jakość kredytowa
Rating 3	Wysoka jakość kredytowa
Ratingi 4-5	Bardzo dobra jakość kredytowa
Ratingi 6-7	Dobra jakość kredytowa
Ratingi 8-9	Zadowolająca jakość kredytowa
Ratingi 10-11	Przeciętna i słaba jakość kredytowa
Ratingi 12-13	Bardzo słaba jakość kredytowa
Ratingi 14-16	Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2018	31-12-2017
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	4 123	40 952
	(4-5)	304 114	370 692
	(6-7)	1 213 136	1 264 069
	(8-9)	1 722 978	1 775 498
	(10-11)	2 361 148	1 776 560
	(12-13)	905 575	1 003 205
	(14-16)	-	16 437
	bez ratingu	143 899	122 610
Razem należności od klientów instytucjonalnych		6 654 973	6 370 023
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 463 811	3 661 702
Razem należności od klientów indywidualnych		3 463 811	3 661 702
Razem		10 118 784	10 031 725

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Oceny są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie „1” oznacza najlepszą a „16” najgorszą klasyfikację.

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartości brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów i dni opóźnienia w spłacie wraz z ogólną charakterystyką

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę zaangażowania wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Banku jest przeterminowana o jeden lub więcej dni. Dla należności od klientów przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

31-12-2018 Opóźnienia w spłacie	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
Od 1 do 30 dni	25 522	100 838	126 360
Od 31 do 60 dni	10 394	24 094	34 488
Od 61 do 90 dni	4 407	5 788	10 195
pow. 90 dni	-	-	-
Razem	40 323	130 720	171 043

31-12-2017 Opóźnienia w spłacie	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
Od 1 do 30 dni	3 146	116 999	120 145
Od 31 do 60 dni	2 378	27 592	29 970
Od 61 do 90 dni	1 333	11 067	12 400
pow. 90 dni	-	-	-
Razem	6 857	155 658	162 515

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na klasy klientów wraz z ogólną charakterystyką

Poniżej przedstawiono wycenianie wg zamortyzowanego kosztu należności od klientów, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty.

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Należności od klientów instytucjonalnych	1 306 307	1 246 682
Należności od klientów indywidualnych	349 886	292 766
Razem	1 656 193	1 539 448

Podział portfela należności od klientów Grupy BOŚ (wartość brutto) wg ratingów/scoringu, w podziale na segmenty klientów:

	Rating* \	31-12-2018	31-12-2017
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	4 123	40 952
	(4-5)	351 254	433 753
	(6-7)	1 225 210	1 292 538
	(8-9)	1 964 472	1 831 151
	(10-11)	2 867 509	2 300 987
	(12-13)	1 396 826	1 960 150
	(14-16)	864 944	821 542
	bez ratingu	223 493	166 097
Razem należności od podmiotów instytucjonalnych		8 897 831	8 847 170
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 950 096	4 115 312
Razem należności od klientów indywidualnych		3 950 096	4 115 312
Razem		12 847 927	12 962 482

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Ocenę są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie „1” oznacza najlepszą a „16” najgorszą klasyfikację.

Opis ustanowionych zabezpieczeń na kredyty i pożyczki

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- 1) które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- 2) łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,
- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalane indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LTV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi, z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 2.18 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- 1) przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami, itp.
- 2) informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie o wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

Zaangażowanie Grupy BOŚ w farmy wiatrowe

Łączna kwota zaangażowania Grupy w finansowanie farm wiatrowych wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi 1 820,7 mln zł.

W 2018 roku Grupa nie udzielała nowego finansowania w segmencie farm wiatrowych.

Ryzyka istotne z punktu widzenia Grupy BOŚ w zakresie finansowania OZE

Zidentyfikowane przez Grupę ryzyka, opisane szczegółowo poniżej, zostały zaalokowane do stosowanego przez Grupę modelu wyceny ekspozycji farm, poprzez poziom prognozowanych cen energii i zielonych certyfikatów oraz ostrożne podejście do wysokości podatku od nieruchomości.

Grupa ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując jako przesłanki utraty wartości zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Grupę perspektywie długoterminowej. Wycena ww. projektów przeprowadzana jest w oparciu o przyjęty model, pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych i cyklicznie aktualizowanych) parametrach wyceny, do których należą:

- 1) wysokość naliczanego podatku od nieruchomości,
- 2) produktywność poszczególnych projektów ustalana indywidualnie dla danego projektu w oparciu o analizę wietrzności wynikającą z raportów wietrzności (P90/P75) oraz faktyczną uzyskaną w okresie działania elektrowni wiatrowej,
- 3) ścieżki cenowe dla cen energii elektrycznej i cen zielonych certyfikatów przyjęte przez Grupę w oparciu o analizę wewnętrzną Grupy oraz na podstawie raportów firm zewnętrznych, z którymi Grupa współpracuje od 2016 roku (niezależnych ekspertów), przyjęty scenariusz cenowy zakłada:
 - a) wzrost cen energii w roku 2019 w stosunku do roku 2018 będący wyrazem wzrostu kosztów emisji dwutlenku węgla oraz rosnących kosztów wytworzenia energii,
 - b) nieznaczne obniżenie trendu wzrostowego w 2020 roku w stosunku do poziomu cen w 2019 roku,
 - c) dalszy wzrost cen w perspektywie 2021-2024 o ok. 1,5-5% średniorocznie,
 - d) wyhamowania cen od roku 2025 - stały poziom cen roku 2025 przyjęty został w dalszej perspektywie modelu, co jest założeniem ostrożnościowym w stosunku do pozyskanych raportów firm zewnętrznych,

- e) stały poziom cen zielonych certyfikatów poniżej aktualnej wartości rynkowej,
- 4) średni ważony koszt kapitału (WACC) przyjęty dla scenariusza restrukturyzacyjnego na poziomie efektywnej stopy procentowej poszczególniej ekspozycji i dla scenariusza windykacyjnego na poziomie 10,9%,
- 5) scenariusze wyceny określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji.

Ryzyko spadku ceny zielonych certyfikatów

W ramach analizy zdolności kredytowej spółek wiatrowych przeprowadzanej przed udzieleniem kredytów dokonywana była ocena wrażliwości poszczególnych projektów na zmiany parametrów przychodowo-kosztowych, w szczególności spadek cen zielonych certyfikatów przy jednoczesnym przyjęciu konserwatywnego scenariusza w zakresie produktywności projektów (P90). W celu zabezpieczenia sezonowego spadku przychodów, standardem w finansowanych projektach było ustanowienie rezerwy w formie Rachunku Rezerwy Obsługi Długu (RROD), na którym gromadzone są środki w wysokości krotności miesięcznej raty kapitałowo – odsetkowej. Stosowne zapisy umowne obligują klientów do ich uzupełniania w przypadku skorzystania z rezerwy na spłatę zadłużenia.

W 2018 roku obserwowany był pozytywny trend rosnących notowań cen zielonych certyfikatów. Niemniej jednak stosując zasady ostrożnej wyceny, przy szacowaniu przyszłych przepływów pieniężnych Grupa przyjmowała cenę zielonych certyfikatów w okresie prognozowanym poniżej aktualnej wartości rynkowej, w oparciu o prognozy renomowanych doradców zewnętrznych.

Ryzyko wynikające ze zmiany podstawy naliczania podatku od nieruchomości

W dniu 29 czerwca 2018 roku opublikowana została Ustawa o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw. Nowela Ustawy o OZE wprowadziła zmianę definicji elektrowni wiatrowej, zgodnie z którą, począwszy od dnia 01 stycznia 2018 roku, budowlę w rozumieniu prawa budowlanego stanowi jedynie część budowlana elektrowni wiatrowej (fundament, wieża). Powyższa modyfikacja umożliwiła przywrócenie wcześniejszych, korzystniejszych dla inwestorów wiatrowych przepisów dotyczących zasad opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości, obowiązujących przed 01 stycznia 2017 roku.

Nowelizacja Ustawy o OZE nie wyeliminowała natomiast wątpliwości odnośnie prawidłowości zasad naliczania podatku od nieruchomości za 2017 rok. Ostatecznie kwestia ta będzie rozstrzygana przez Naczelny Sąd Administracyjny w ramach rozpoznawania indywidualnych skarg kasacyjnych wniesionych przez podatników. Tym samym, niewykluczona jest materializacja ryzyka uznania przez NSA, że w stanie prawnym obowiązującym w 2017 roku, podstawę opodatkowania stanowiła część budowlana wraz z urządzeniami technicznymi elektrowni wiatrowej. Takie stanowisko NSA oznaczałoby ryzyko konieczności dokonania przez część klientów, korekt złożonych deklaracji podatkowych za 2017 rok i zapłaty zaległego podatku wraz z odsetkami. W obliczu powyższego, w okresie do 31 grudnia 2018 roku Grupa realizowała podejście ostrożnościowe do kwestii opodatkowania podatkiem od nieruchomości w modelu wyceny farm wiatrowych dla wybranych projektów.

Ryzyko sporu prawnego klientów Banku z Energa – Obrót S.A.

W dniu 11 września 2017 roku Energa S.A. opublikowała raport bieżący nr 37/2017, w którym poinformowała o zamiarze wszczęcia postępowań sądowych, w przedmiocie ustalenia nieistnienia stosunków prawnych, powstałych wskutek zawarcia przez spółkę zależną - Energa Obrót S.A. z wytwórcami energii elektrycznej z OZE dwudziestu dwóch ramowych umów na odbiór praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii z OZE („zielonych certyfikatów”), ze względu na ukształtowanie ich treści w sposób sprzeczny z ustawą prawo zamówień publicznych („umowy CPA”). W następstwie powyższego, Zarząd Energa Obrót S.A. podjął decyzję o zaprzestaniu realizacji umów CPA i skierowaniu powództw do właściwych sądów o stwierdzenie bezwzględnej nieważności zawartych umów przeciwko kontrahentom oraz bankom – cesjonariuszom, ze względu na zawarte umowy cesji wierzytelności z umów CPA (jedno z zabezpieczeń udzielonych kredytów na realizację projektów budowy elektrowni wiatrowych).

Działania Energa - Obrót S.A. podjęte we wrześniu 2017 roku dotyczyły 8 klientów kredytowanych przez Grupę; w dwóch procesach z powództwa Energa Obrót S.A. BOŚ S.A. oraz klienci występowali jako strona pozwana, jednakże po zawarciu pomiędzy Bankiem i klientami umów cesji zwrotnych z umów CPA i wobec tego utratą interesu prawnego, Energa wycofała pozwy wobec Banku.

Aktualnie BOŚ S.A. nie występuje bezpośrednio w charakterze współpozwanego w żadnym z toczących się sporów sądowych. W związku z powyższym Grupa nie przewiduje, aby mogły ciążyć na nim dodatkowe koszty wynikające ze sporów prowadzonych przez klientów.

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku 6 klientów pozostaje w sporach sądowych, których łączne zaangażowanie wobec Grupy wynosiło 129,5 mln zł, stanowiąc 7,1% całkowitego zaangażowania z tytułu ekspozycji z portfela farm wiatrowych. Grupa prowadzi szczególny monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej wskazanych klientów oraz status toczących się postępowań sądowych; pozostaje również w bieżącym kontakcie z Udziałowcami i Sponsorami Projektów. Dotychczasowe rozstrzygnięcia w sprawach z powództwa Energa Obrót S.A. to trzy spory zakończone pozytywnie dla klientów Grupy, tj. oddalenie powództwa Energi Obrót S.A., przy czym dwa - wyrokiem sądu powszechnego I instancji oraz jeden - wyrokiem Sądu Arbitrażowego.

Obsługa zobowiązań z tytułu udzielonych kredytów przez w/w klientów przebiega terminowo, pomimo występujących przejściowych problemów płynnościowych, związanych z częściowym zaniechaniem sprzedaży zielonych certyfikatów w okresie trwania procesów sądowych oraz koniecznością ponoszenia kosztów obsługi prawnej prowadzonych sporów. Mitygantem potencjalnego ryzyka braku generowania wystarczających strumieni pieniężnych na pokrycie rat kapitałowo-odsetkowych może być wykorzystanie środków zgromadzonych na rachunkach rezerwowych projektów, ustanawianych przez Grupę jako standardowe zabezpieczenie finansowania udzielanego w formule *project finance*. W zależności od indywidualnej strategii prowadzenia sporu przez Sponsorów, determinującej sytuację klienta i poziom generowanej gotówki, możliwe jest również uzgodnienie z klientem czasowego dostosowania warunków finansowania do bieżących przepływów generowanych przez projekt.

Ryzyko wynikające ze zniesienia obowiązku odkupu energii

Przepisy Ustawy z dnia 22 czerwca 2016 roku o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, ograniczyły, począwszy od 01 stycznia 2018 roku obowiązek zakupu przez sprzedawcę zobowiązanego energii wytworzonej w instalacji z OZE po cenie, ogłaszanej przez Urząd Regulacji Energetyki, wyłącznie do instalacji o mocy mniejszej niż 0,5 MW, które rozpoczęły działalność przed 01 lipca 2016 roku. Likwidacja obowiązku odkupu energii na podstawie długoterminowych umów ze sprzedawcą zobowiązanym, spowodowała uzależnienie przychodów producentów OZE od warunków kontraktowych umów sprzedaży energii (PPA), które są zawierane z dotychczasowym podmiotem występującym w charakterze sprzedawcy zobowiązanego lub innymi spółkami obrotu. Ryzyko to zostało zaadresowane w modelu wyceny poszczególnych ekspozycji poprzez zaimplementowanie ścieżki cen energii czarnej prognozowanej przez Grupę w perspektywie średnio- i długoterminowej, przyjętej na podstawie aktualnych raportów renomowanych firm zewnętrznych.

Istotnym elementem jest również fakt, że rynek otworzył się na zawieranie umów PPA gwarantujących ceny co najmniej w perspektywie roku. Ceny gwarantowane w umowach są wyższe od ostrożnościowo przyjętych przez Bank ścieżek cenowych.

Uwzględniając identyfikowane ryzyka związane z finansowaniem portfela farm wiatrowych, Grupa podejmowała działania mitygujące, prowadząc bieżący monitoring sytuacji finansowej klientów oraz zmian w otoczeniu prawno-regulacyjnym, mających wpływ na funkcjonowanie branży OZE, połączone z działaniami Grupy, ukierunkowanymi na:

- 1) stymulowanie klientów w kierunku optymalizacji kosztów operacyjnych i kosztów finansowych ponoszonych przez spółki, w tym w szczególności kosztów serwisu i utrzymania oraz zarządzania projektami – większość klientów wynegocjowało zmianę warunków umowy O&M uzyskując znaczne oszczędności kosztowe,
- 2) uzyskiwanie dodatkowego wsparcia dla projektów od Udziałowców/Sponsorów poprzez dokapitalizowanie spółek w formie: dopłat do kapitału, udzielenia pożyczek podporządkowanych, spłacie kredytu, konwersji dotychczasowych pożyczek na kapitał, udzielenie dodatkowego poręczenia/gwarancji i/lub wydłużenie obowiązywania dotychczasowych poręczeń/gwarancji udzielonych przez Sponsorów – efektem powyższych działań jest m.in. zapewnienie możliwości uzupełniania środków na rachunkach rezerwy obsługi długu, wsparcie w terminowym regulowaniu zobowiązań handlowych, realizacja kowenantów umownych,
- 3) wprowadzenie dodatkowych postanowień do umów kredytowych obligujących klientów do dokonania przedpłaty długu z bieżących nadwyżek środków generowanych przez projekt (cash sweep),

- 4) wprowadzenie obowiązku bieżącej sprzedaży praw majątkowych zakumulowanych jako zapasy, celem poprawy bieżącej płynności,
5) wprowadzenie dodatkowych warunków ograniczających możliwość dokonywania dystrybucji środków do Sponsorów.

Rozpoznane na dzień bilansowy 31 grudnia 2018 roku odpisy aktualizujące dla tego portfela przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2)	1 039 500
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne	603 282
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3)	124 874
Razem należności od klientów brutto	1 767 656
Odpisy z tytułu utraty wartości:	
Należności od klientów - Koszyk 2	-36 867
Należności od klientów - Koszyk 3 niewykazujący utraty wartości	-21 378
Należności od klientów - Koszyk 3 wykazujący utratę wartości	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-90 121
Razem należności od klientów - wyceniane wg zamortyzowanego kosztu netto	1 677 535
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	
Wartość godziwa	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	53 083
Razem należności od klientów	1 730 618

Grupa ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując jako przesłanki utraty wartości jednoczesne zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Grupę perspektywie długoterminowej. Wycena w/w projektów przeprowadzana jest w oparciu o przyjęty model, pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych i cyklicznie aktualizowanych) parametrach wyceny.

Udział portfela farm wiatrowych w segmencie kredytów instytucjonalnych w wartości brutto w Grupie na 31 grudnia 2018 roku wyniósł 20,5% co stanowi 14,2% portfela kredytów. Wartościowo portfel farm wiatrowych wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2018 roku 1 820,7 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2018 roku w segmencie kredytów instytucjonalnych wynosi 48,4%, w tym dla portfela farm wiatrowych 25,5%.

5.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują papiery wartościowe w podziale na ratingi przyznane ich emitentom:

31-12-2018	Skarb Państwa	NBP	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
AAA	-	-	-	49 391	-	49 391
A	3 650 490	-	-	-	-	3 650 490
BBB+	-	-	10 248	-	-	10 248
BB	-	-	-	-	-	-
brak	-	1 439 760	241 376	-	2 903	1 684 039
Razem	3 650 490	1 439 760	251 624	49 391	2 903	5 394 168

31-12-2017	Skarb Państwa	NBP	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
A	3 508 684	-	-	-	-	3 508 684
BBB+	-	-	20 475	-	-	20 475
BB	-	-	-	-	-	-
brak	-	1 599 551	292 865	59 784	3 218	1 955 418
Razem	3 508 684	1 599 551	313 340	59 784	3 218	5 484 577

W tabelach prezentowana jest ujednoliconą skalą ratingową zgodnie z poniższą tabelą. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednolicony
Aaa	AAA	AAA	AAA
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

5	bardzo dobra jakość kredytowa
6-7	dobra jakość kredytowa
8-9	zadowalająca jakość kredytowa
10	przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego:

Rating wewnętrzny	Finanse publiczne	
	31-12-2018	31-12-2017
5	12 327	9 526
6	4 975	17 819
7	69 642	92 723
8	159 995	183 801
9	-	9 471
10	4 685	-
Razem	251 624	313 340

5.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Grupy ukształtowane na 31 grudnia 2018 roku można stwierdzić znaczący udział branży „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 15,0% oraz „Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości” – 10,1%.

Zaangażowanie w poszczególne branże:

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	31-12-2018 Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 928 142	15,0%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 296 577	10,1%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 126 393	8,8%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	705 006	5,5%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	646 715	5,0%
Zakwaterowanie	381 004	3,0%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszów emerytalnych	225 969	1,8%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	237 872	1,9%
Produkcja artykułów spożywczych	244 116	1,9%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	178 283	1,4%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	130 674	1,0%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	125 789	1,0%
Pozostałe branże, w tym:	5 621 387	43,8%
- klienci indywidualni	3 950 096	30,7%
Ogółem należności od klientów brutto	12 847 927	100,0%
Odpisy z tytułu utraty wartości	-1 043 433	
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	
Pozostałe należności	10	
Razem należności od klientów netto	11 809 527	

Branża	31-12-2017	
	Obciążenie ryzykiem kredytowym	Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 115 107	16,3%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 430 973	11,0%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 227 234	9,5%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	633 452	4,9%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	579 061	4,5%
Zakwaterowanie	288 175	2,2%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	261 241	2,0%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	171 303	1,3%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	153 000	1,2%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	142 545	1,1%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	126 200	1,0%
Pozostałe branże, w tym:	5 834 191	45,0%
- osoby prywatne	4 115 312	31,7%
Ogółem należności od klientów brutto	12 962 482	100%
Odpisy z tytułu utraty wartości	-625 780	
Złożone depozyty zabezpieczające	7 062	
Pozostałe należności	9	
Razem należności od klientów netto	12 343 773	

5.1.6. Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% uznanego kapitału Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2018 roku wystąpiło w dwóch przypadkach i wynosiło łącznie 605 070 tys. zł, co stanowiło 25,2% uznanego kapitału Banku.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

L.p.	Zaangażowanie*\	31-12-2018
1		316 473
2		288 597
Razem		605 070

L.p.	Zaangażowanie*\	31-12-2017
1		345 598
2		305 719
3		270 642
4		242 498
5		221 346
Razem		1 385 803

*\ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu FX Spot, FX Forward, FX Swap.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem:

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	31-12-2018	
			Zobowiązania pozabilansowe* \	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	314 020	313 928	92	2,2%
2	284 826	284 826	-	2,0%
3	200 742	200 742	-	1,4%
4	197 871	197 871	-	1,4%
5	172 487	115 435	57 052	1,2%
6	150 000	150 000	-	1,0%
7	127 268	127 268	-	0,9%
8	118 669	66 823	51 846	0,8%
9	112 698	45 049	67 649	0,8%
10	103 112	103 112	-	0,7%

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	31-12-2017	
			Zobowiązania pozabilansowe* \	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	338 918	338 826	92	2,3%
2	301 426	301 426	-	2,0%
3	226 776	226 776	-	1,5%
4	221 226	221 226	-	1,5%
5	214 356	134 411	79 945	1,4%
6	138 290	138 290	-	0,9%
7	111 106	111 106	-	0,7%
8	110 442	61 015	49 427	0,7%
9	110 073	110 050	23	0,7%
10	101 622	98 702	2 920	0,7%

*\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane straty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

5.1.7. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych:

Wyszczególnienie	31-12-2018		
	Wartość bilansowa brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków	198 868	-2 764	196 104
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	87 761	-	87 761
Pochodne instrumenty finansowe	75 727	-	75 727
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	12 034	-	12 034
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 476 398	-105	5 476 293
- kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	85 027	-	85 027
- dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4 015 998	-	4 015 998
- dłużne papiery wartościowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 375 373	-105	1 375 268
Należności od klientów	12 852 960	-1 043 433	11 809 527
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	12 743 274	-1 043 433	11 699 841
- od klientów instytucjonalnych	8 796 279	-803 676	7 992 603
- od klientów indywidualnych	3 946 995	-239 757	3 707 238
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	104 653	-	104 653
- od klientów instytucjonalnych	101 552	-	101 552
- od klientów indywidualnych	3 101	-	3 101
Pozostałe należności	5 033	-	5 033
Inne aktywa finansowe*\	207 996	-8 807	199 189

Wyszczególnienie	31-12-2017		
	Wartość bilansowa brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków	375 748	-	375 748
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	198 065	-	198 065
Pochodne instrumenty finansowe	178 424	-	178 424
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19 641	-	19 641
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 540 678	-958	5 539 720
- kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	59 319	-958	58 361
- dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	4 075 095	-	4 075 095
- dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 406 264	-	1 406 264
Należności od klientów	12 969 553	-625 780	12 343 773
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	12 962 482	-625 780	12 336 702
- od klientów instytucjonalnych	8 847 170	-472 371	8 374 799
- od klientów indywidualnych	4 115 312	-153 409	3 961 903
Pozostałe należności	7 071	-	7 071
Inne aktywa finansowe*\	303 444	-6 814	296 630

*\ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych jest następujące:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2018	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2017
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	1 477 738	1 672 625
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 461 556	1 635 709
- odwołalne	1 206 274	1 373 802
- nieodwołalne	255 282	261 907
- otwarte akredytywy importowe	14 065	24 880
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	2 117	12 036
- nieodwołalne	2 117	12 036
Gwarancje i poręczenia	328 933	252 928
Gwarantowanie emisji	-	13 035
Transakcje walutowe i stopy procentowej*\	5 746 956	6 814 306

*\ Na pozycje składają się:
w 2018 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 821 807 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej (IRS) w kwocie 4 389 149 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający) w kwocie 536 000 tys. zł

*\ Na pozycje składają się:
w 2017 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 1 533 326 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej (IRS) w kwocie 4 744 980 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający) w kwocie 536 000 tys. zł

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczenia oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klientów instytucjonalnych (korporacje) uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowej klienta (ratingu klienta).
Monitoring klienta instytucjonalnego obejmuje weryfikację:

- 1) ratingu klienta (wraz z weryfikacją w wybranych bazach zewnętrznych),
- 1) ratingu grupy kapitałowej,
- 2) oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowej obejmuje:

- 1) monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- 2) monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

W przypadku mikroprzedsiębiorstw dodatkowo przeprowadzana jest weryfikacja klienta w wybranych bazach zewnętrznych.

5.1.8. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu, jeżeli wynika ona:

- 1) z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub
- 2) brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Grupa BOŚ by nie przyznała, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) akceptację niewykonywania postanowień umowy przy jednoczesnym braku realizacji przez kredytobiorcę prognoz finansowych,
- 6) zgodę Grupy BOŚ na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia,
- 7) kapitalizację odsetek,
- 8) zmianę dłużnika, przejęcie długu lub przystąpienie do długu przez osoby trzecie.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwroćenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane dla których ustąpiła przesłanka utraty wartości, upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana oraz w odniesieniu do której nie rozpoznaje się utraty wartości klasyfikowane są do Koszyka 2. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmowany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku, gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrożoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,
- 3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Grupy BOŚ. Grupa BOŚ wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu są renegotjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych transakcji forborne (gdzie zastosowano praktyki forbearance):

31-12-2018	Należności z utratą wartości			Należności bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	714 234	-413 236	300 998	71 641	-1 894	69 747
- Należności od klientów indywidualnych, w tym:						
wyceniane indywidualnie*\	58 369	-27 109	31 260	-	-	-
- Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:						
wyceniane indywidualnie*\	525 158	-291 508	233 650	-	-	-

31-12-2017	Należności z utratą wartości			Należności bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	494 215	-203 641	290 574	96 131	-2 108	94 023
- Należności od klientów indywidualnych, w tym:						
Wyceniane indywidualnie*\	101 086	-40 512	60 574	-	-	-
- Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:						
wyceniane indywidualnie*\	328 136	-133 132	195 004	-	-	-

*\ Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

5.1.9 Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

Aktualnie na rynku nie wypracowano jednolitego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych do CHF i innych walut obcych. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt regulacji w tym zakresie, zatem istnieje brak możliwości określenia ostatecznego negatywnego wpływu na wyniki finansowe sektora bankowego i Grupy BOŚ.

5.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Ryzyko finansowe w Grupie BOŚ koncentruje się przede wszystkim w BOŚ S.A. oraz w DM BOŚ S.A. i obejmuje:

- 1) ryzyko płynności,
- 2) ryzyko stopy procentowej (w księdze bankowej i handlowej),
- 3) ryzyko walutowe (w księdze bankowej i handlowej),
- 4) pozostałe ryzyka rynkowe (ryzyko pozycji w instrumentach kapitałowych i ryzyko cen towarów).

Ryzyko płynności i ryzyko stopy procentowej występują przede wszystkim w Banku, natomiast ryzyko walutowe - w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej) oraz w Banku (przede wszystkim w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej). Ryzyko z tytułu pozycji w instrumentach kapitałowych i ryzyko cen towarów występuje w DM BOŚ S.A. w księdze handlowej.

Zgodnie z polityką Grupy BOŚ, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje. Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyłeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności: stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności.

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową.

Do księgi bankowej wchodzi pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Celem określenia apetytu Grupy BOŚ na ryzyko finansowe, w BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określane są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodnie z przyjętym przez radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego (departament II linii obrony) oraz raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Radzie Nadzorczej DM BOŚ S.A., Komitetowi ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej Banku), Zarządowi Banku, Zarządowi DM BOŚ S.A., Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

W Grupie BOŚ proces zarządzania ryzykiem jest wspierany przez odpowiednie systemy informatyczne, które podlegają systematycznemu unowocześnieniu, stosownie do wymogów wynikających z zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka. Bank, w sposób szczególny w ramach systemu zarządzania ryzykiem finansowym, zwraca uwagę na obszar zarządzania danymi. W Banku obowiązują zasady zarządzania jakością danych, których zakres jest dostosowany do skali i specyfiki działalności Banku oraz określonej przez Bank istotności poszczególnych grup danych.

Ponadto Grupa BOŚ zapewnia odpowiednio przygotowane zasoby kadrowe (odpowiednie wykształcenie, doświadczenie, przeszkolenie), niezbędne do efektywnego zarządzania tym ryzykiem.

5.2.1. Ryzyko płynności

Celem Grupy BOŚ w zakresie zarządzania płynnością jest utrzymanie zdolności Grupy BOŚ do finansowania aktywów i terminowego regulowania zobowiązań, a także utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem Ramowej Strategii działania Banku. Tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku pozostaje systematycznie budowana i zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów indywidualnych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego), którego uzupełnienie stanowią m.in. otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo, wraz z długoterminowymi dwustronnymi umowami zamiany płatności odsetkowych zabezpieczonymi dłużnymi papierami wartościowymi oraz transakcjami FX Swap, stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane są przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (według stanu na 31 grudnia 2018 roku stanowiących 45% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (według stanu na 31 grudnia 2018 roku - 54%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej) i na rachunkachostro w innych bankach, a także innymi obligacjami wobec wielostronnych banków rozwoju. Aktywa płynne stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP a także może wystąpić do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

W Banku wyznaczany jest kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności, które uznawane jest za ryzyko stale istotne, zgodnie z obowiązującym procesem szacowania kapitału wewnętrznego. Kapitał ten szacowany jest w oparciu o koszt związany z przywróceniem nadzorczych i wewnętrznych miar oraz limitów płynności w warunkach zbudowanych scenariuszy testów warunków skrajnych.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012 oraz rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi odnoszącymi się do niego w zakresie płynności oraz Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się wymóg pokrycia wpływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wpływów netto tj. różnicy pomiędzy wpływami a wpływami, przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). W związku z wejściem w życie z dniem 01 stycznia 2018 roku normy dla LCR na docelowym poziomie w wysokości 100%, normy dla współczynników: M1 (luka płynności krótkoterminowej) i M2 (współczynnik płynności) przestały obowiązywać. Jednak Bank, ze względów ostrożnościowych, nadal je wylicza i utrzymuje powyżej obowiązujących do końca 2017 roku limitów nadzorczych. Natomiast do

norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych funduszami własnymi) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi). Bank wyznacza i sprawozdaje do Komisji Nadzoru Finansowego wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR) oraz posiada dla tego wskaźnika wewnętrzną wartość ostrzegawczą na poziomie docelowego limitu nadzorczego tj. 100%. Ponadto Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności do Narodowego Banku Polskiego, w ramach sprawozdawczości obowiązkowej, opracowuje i przesyła raporty ALMM. W marcu 2018 roku raporty te zostały zmodyfikowane i dostosowane do nowych wymogów, w szczególności w zakresie monitorowania niedopasowania terminów zapadalności.

W 2018 roku (analogicznie jak w 2017 roku) nadzorcze miary płynności, tj. LCR oraz miary M3-M4 były wyznaczane codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziomy regulacyjne. Wg stanu na 31 grudnia 2018 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	31-12-2018	31-12-2017
LCR	132%	134%
M1*\	1 378 mln zł	1 449 mln zł
M2*\	1,59	1,50
M3	99,33	71,80**\
M4	1,33	1,31

*\ od 01-01-2018 roku M1 i M2 nie są normami nadzorczymi

**\ Dane porównawcze za 2017 rok zostały skorygowane w związku z korektą bilansu otwarcia opisaną w Nocie 3.

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności śróddziennej, bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia:

- 1) aktywa płynne (nadwyżka płynności) – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wpływów w horyzoncie 30 dni;
- 2) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni, z uwzględnieniem narzutu z tytułu koncentracji;
- 3) ocenę stabilności bazy depozytowej;
- 4) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych;
- 5) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach).

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje:

- 1) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów);
- 2) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi;
- 3) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania;
- 4) prognozę LCR, aktywów płynnych oraz długoterminowych miar płynności (m. in. NSFR).

W 2018 roku Bank wprowadził limit płynności śróddziennej - miara odzwierciedla niezbędny do utrzymania poziom środków na rachunku w NBP, pozwalający na regulowanie zobowiązań Banku w trakcie dnia, w sytuacji normalnej i skrajnej.

Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych planów finansowych

Banku zawiera ocenę płynności tak, aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie powodujące zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisaną z kontrahentami dokumentacją Credit Support Annex do umów ramowych (Credit Support Annex (CSA), Credit Support Annex for Variation Margin (CSA VM)) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających zgodnie w dokonaną wyceną; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w przedmiotowej dokumentacji postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mający na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzanymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, powalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności.

Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy:

- 1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku;
- 2) kryzys zewnętrzny - zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy;
- 3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego.

Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych.

Bank, w ramach dokonywanych analiz, przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz tzw. testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań, możliwych do podjęcia w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Założenia przyjmowane w testach warunków skrajnych są systematycznie weryfikowane, zgodnie z wnioskami wynikającymi z Analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także są podstawą do budowania struktury aktywów i pasywów.

Testy warunków skrajnych wykonane w 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na

przetrawianie założonych scenariuszy warunków skrajnych, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowane systemy informatyczne (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności, raportowania nadzorczych miar płynności i limitów wewnętrznych oraz przygotowywania sprawozdawczości obowiązkowej). Bank przynajmniej raz do roku opracowuje przegląd procesu oceny adekwatności zasobów płynności (ILAAP), zgodnie z wytycznymi EBA/GL/2016/10 dotyczącymi informacji na temat ICAAP oraz ILAAP gromadzonych do celów procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP). Przegląd ten podlega opiniowaniu przez Komitet ZAP oraz zatwierdzeniu przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku.

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej).

W 2018 roku, podobnie jak w 2017 roku, sytuacja płynnościowa Grupy BOŚ była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie.

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	3,04	1,67	1,19	0,99	0,89	1,00	
Aktywa razem	3 207 946	439 799	798 528	1 353 727	5 646 546	6 804 479	18 251 025
- w tym należności od klientów	123 494	327 446	611 709	1 273 608	4 752 654	4 720 616	11 809 527
Zobowiązania razem	1 053 574	1 135 355	1 551 055	2 147 690	6 909 539	5 453 812	18 251 025
- w tym zobowiązania wobec klientów	818 905	1 132 973	1 361 549	2 061 765	6 459 509	2 964 408	14 799 109
Luka	2 154 372	-695 556	-752 527	-793 963	-1 262 993	1 350 667	-
Luka skumulowana	2 154 372	1 458 816	706 289	-87 674	-1 350 667	-	-

31-12-2017* \	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,40	1,38	0,92	0,78	0,79	1,00	
Aktywa razem	3 632 533	228 372	571 144	1 391 600	6 424 995	7 428 076	19 676 720
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	61 961	133 752	542 105	1 380 418	5 121 339	5 104 198	12 343 773
Zobowiązania razem	1 510 566	1 295 330	2 002 932	2 647 227	8 001 178	4 219 487	19 676 720
- w tym zobowiązania wobec klientów	987 254	1 187 726	1 502 700	2 440 786	7 324 697	2 020 670	15 463 833
Luka	2 121 967	-1 066 958	-1 431 788	-1 255 627	-1 576 183	3 208 589	-
Luka skumulowana	2 121 967	1 055 009	-376 779	-1 632 406	-3 208 589	-	-

*\ Dane porównawcze za 2017 rok zostały skorygowane w związku z korektą bilansu otwarcia opisaną w Nocie 3.

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdyskontowane):

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	332 956	284 156	179 952	105 940	146 808	1 049 812
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	-	105 846
FX Spot	129 786	-	-	-	-	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	-	586 176
IRS	4 462	8 713	20 694	47 327	146 808	228 004
Wypływy, w tym:	332 770	272 791	178 661	103 295	145 689	1 033 206
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	-	105 546
FX Spot	129 753	-	-	-	-	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	-	573 577
IRS	5 183	9 774	18 959	44 725	145 689	224 330

31-12-2017	1 M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	418 401	303 672	454 283	306 665	377 715	1 860 736
FX Forward	43 025	94 684	114 402	35 008	-	287 119
FX Spot	173 950	-	-	-	-	173 950
FX Swap	189 472	196 302	318 063	219 946	148 473	1 072 256
IRS	11 954	12 686	21 818	51 711	229 242	327 411
Wypływy, w tym:	393 381	285 481	430 292	299 616	348 706	1 757 476
FX Forward	42 227	95 371	120 336	35 951	-	293 885
FX Spot	173 938	-	-	-	-	173 938
FX Swap	165 424	178 417	288 340	214 380	124 852	971 413
IRS	11 792	11 693	21 616	49 285	223 854	318 240

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	137	43 442	8 213	208 390	-	260 182
Kontrakty terminowe	137	12 798	320	539	-	13 794
Kontrakty forward	-	30 644	7 893	440	-	38 977
CFD	-	-	-	207 411	-	207 411
Wypływy, w tym:	-	52 684	8 373	237 035	-	298 092
Kontrakty terminowe	-	21 358	8 060	549	-	29 967
Kontrakty forward	-	31 326	313	601	-	32 240
CFD	-	-	-	235 885	-	235 885

31-12-2017	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	29	839	43	22 430	-	23 341
Kontrakty terminowe	29	671	43	1	-	744
Kontrakty forward	-	168	-	-	-	168
CFD	-	-	-	22 429	-	22 429
Wypływy, w tym:	30	415	58	433	-	936
Kontrakty terminowe	-	128	5	6	-	139
Kontrakty forward	30	287	53	-	-	370
CFD	-	-	-	427	-	427

5.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych Grupy BOŚ. Ryzyko stopy procentowej jest przede wszystkim generowane w Banku, zarówno w księdze bankowej jak i handlowej. W ramach ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej wyróżniamy ryzyko ogólne i szczególne instrumentów dłużnych.

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczyniać się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji w ramach modelu H2C&S (ang. Held to Collect or Sale). Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału związane ze zmianami stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza / przeprowadza:

- 1) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności / zapadalności bądź przeszacowania;
- 2) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych;
- 3) symulację wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK;

- 4) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe;
- 5) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości,
- 6) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku, realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe;
- 7) testy warunków skrajnych, w tym testy odwrócone, których celem jest określenie, jakie łączne zmiany czynników rynkowych doprowadzają do określonego wpływu na miary ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej;
- 8) poziom kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej.

W celu kontroli ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej Bank stosuje dwie miary: wrażliwość wyniku odsetkowego na zmianę stóp procentowych o +/-100 p.b. (WO) oraz wrażliwość wartości ekonomicznej kapitału na zmianę stóp procentowych o +/-200 p.b. (WEK). Porównanie ich wartości na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2018 roku przedstawione zostało w poniższej tabeli.

(w tys. zł)	WEK		WO	
	- 200 p.b.	+ 200 p.b.	- 100 p.b.	+ 100 p.b.
31-12-2018	19 631	-58 542	-50 171	36 338
31-12-2017	412	-42 416	-51 577	37 916
Zmiana	19 220	-16 126	1 406	-1 578

W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do dwukrotności odsetek ustawowych) oraz ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku, ryzyka opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości znajdowały się na bezpiecznym poziomie.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się:

- 1) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy,
- 2) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.),
- 3) system limitów oraz
- 4) testy warunków skrajnych.

W 2018 roku nie doszło do istotnych zmian w technikach pomiaru ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ scenariusza stress testowego - równoległego przesunięcia krzywych dochodowości IRS i BOND o ± 200 p.b. na wynik Banku w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy			Testy warunków skrajnych ± 200 p.b.	
	średnia	max	Min	na datę	na datę
31-12-2018	361	1 082	41	351	-1 911
31-12-2017	460	1 103	46	273	-8 630

W celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej Bank, raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągłej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na:
 - a) wynik odsetkowy (WO),
 - b) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK),
 - c) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX swap:
 - scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b.: ± 500 p.b.,
 - scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych,
 - kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$, $\pm 10\%$ oraz $\pm 25\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ i $\pm 25\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b. (dla WO), ± 200 p.b. (dla WEK) i ± 500 p.b.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
 - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
 - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 2) parametryczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
 - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność zarówno w portfelu bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Dodatkowo wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe - w celu przedstawienia ich wrażliwości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	-	105 846
FX Spot	129 786	-	-	-	-	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	-	586 176
IRS	976 080	862 594	1 022 426	263 882	1 800 166	4 925 148
Kontrakty terminowe	-	176	65	-	-	241
Kontrakty forward	-	209	8	2	-	219
CFD	-	-	-	8 567	-	8 567
Razem	1 304 574	1 138 422	1 181 757	331 064	1 800 166	5 755 983
Pasywa						
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	-	105 546
FX Spot	129 753	-	-	-	-	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	-	573 577
IRS	231 331	958 773	1 129 726	269 989	2 335 329	4 925 148
Kontrakty terminowe	-	64	8	-	-	72
Kontrakty forward	-	300	16	4	-	320
CFD	-	-	-	350	-	350
Razem	558 918	1 222 154	1 289 452	328 913	2 335 329	5 734 766
Saldo	745 656	-83 732	-107 695	2 151	-535 163	

31-12-2017	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX Forward	43 025	94 684	114 402	35 008	-	287 119
FX Spot	173 950	-	-	-	-	173 950
FX Swap	189 472	196 302	318 063	219 946	148 473	1 072 256
IRS	1 588 695	1 061 288	544 182	204 604	1 889 001	5 287 770
Kontrakty terminowe	1 242	103 668	420	97	-	105 427
Kontrakty Forward	-	4 315	-	-	-	4 315
CFD	-	-	-	388 396	-	388 396
Razem	1 996 384	1 460 257	977 067	848 051	2 037 474	7 319 233
Pasywa						
FX Forward	42 227	95 371	120 336	35 951	-	293 885
FX Spot	173 938	-	-	-	-	173 938
FX Swap	165 424	178 417	288 340	214 380	124 852	971 413
IRS	1 020 116	970 219	448 682	257 171	2 591 581	5 287 769
Kontrakty terminowe	4	8 666	189	147	-	9 006
Kontrakty Forward	1 176	12 990	542	-	-	14 708
CFD	-	-	-	449 399	-	449 399
Razem	1 402 885	1 265 663	858 089	957 048	2 716 433	7 200 118
Saldo	593 499	194 594	118 978	-108 997	-678 959	

5.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jest jako ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub zmiany wyniku finansowego Grupy BOŚ w rezultacie wrażliwości na zmiany kursów walut. Ryzyko to jest generowane w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej) oraz w Banku (przede wszystkim w księdze handlowej).

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do księgi handlowej tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Ryzyko walutowe w portfelu niehandlowym w DM BOŚ S.A. wynika z deponowania przez DM BOŚ S.A. środków pieniężnych w walutach obcych na rachunkach zagranicznych brokerów, którzy dokonują na zlecenie klientów DM BOŚ S.A. transakcji kupna i sprzedaży instrumentów finansowych na giełdach zagranicznych. Ryzyko walutowe w księdze niehandlowej implikują również pozycje związane z działalnością DM BOŚ S.A. prowadzoną w Oddziale w Republice Czeskiej, które nie stanowią pozycji zaliczonych do portfela handlowego. DM BOŚ S.A. posiada otwarte pozycje walutowe w USD, EUR i CZK w portfelu niehandlowym, a ryzyko walutowe w tym portfelu jest zarządzane w ramach limitu całkowitej pozycji walutowej dla księgi handlowej i niehandlowej łącznie.

Pozycja walutowa wynikająca z działalności Banku w księdze bankowej, która nie została przetransferowana w danym dniu na księgę handlową, podlega kontroli za pomocą limitów otwartych pozycji walutowych w księdze bankowej na koniec dnia.

W księdze handlowej ryzyko walutowe jest generowane zarówno w Banku, jak i w DM BOŚ S.A. Ryzyko walutowe w księdze handlowej dotyczyło przede wszystkim DM BOŚ S.A., w mniejszym stopniu Banku. Otwarte pozycje walutowe w księdze handlowej DM BOŚ S.A. wynikają ze świadczenia usług na rzecz klientów w zakresie obrotu instrumentami pochodnymi oraz z wykonywania czynności usługowych na rynku regulowanym.

W Grupie BOŚ istnieje uspołniony system zarządzania ryzykiem walutowym, liczony odrębnie dla Banku i DM BOŚ S.A.

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych) w Banku, podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się:

- 1) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy;
- 2) system limitów;
- 3) analizy testów warunków skrajnych.

Wartość VaR walutowego w księdze handlowej Banku, DM BOŚ S.A. i Grupy BOŚ oraz wpływ scenariusza stress testowego - spadek kursów wszystkich walut w stosunku do PLN o 30% na wynik Grupy BOŚ w okresach rocznych kształtowały się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną i średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy						Testy warunków skrajnych Grupy BOŚ wzrost/spadek kursów walutowych o 30% na datę
	Bank		DM		Grupa BOŚ		
	średnia	max	min	na datę	na datę	na datę	
31-12-2018	184	820	6	35	1 657	1 672	-19 421
31-12-2017	167	640	6	20	3 120	3 098	-23 821

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy;
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia;
- 3) limity straty dziennej i ciągnionej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku również w ciągu dnia. W ciągu dnia w Banku w ramach limitów kwotowych na pozycje walutowe monitorowane są również limity dodatkowe na obsługę transakcji klientowskich. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe w Grupie BOŚ kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy testów warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
 - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.
- 2) parametryczne:
 - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
 - b) wzrost zmienności kursów walutowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP, w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego, w cyklach miesięcznych - w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku zaprezentowano w poniższych tabelach:

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto):

31-12-2018	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	174 856	9 894	768	605	613	186 736
Należności od innych banków	19 117	94 546	36 140	1 599	44 702	196 104
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	12 035	-	-	-	-	12 034
Pochodne instrumenty finansowe	67 741	2 297	4 890	-	798	75 727
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	5 476 136	136	21	-	-	5 476 293
- wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4 100 868	136	21	-	-	4 101 025
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 375 268	-	-	-	-	1 375 268
Należności od klientów	9 050 026	1 542 715	227 185	989 601	-	11 809 527
Inne aktywa*\	486 728	2 500	3 464	1 082	830	494 604
Aktywa razem	15 286 639	1 652 088	272 468	992 887	46 943	18 251 025
*\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa						
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		317 712	240 122	20 802	61 922	
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	2 413	44 161	11 580	513 630	-	571 784
Pochodne instrumenty finansowe	53 775	244	253	-	64	54 336
Pochodne instrumenty zabezpieczające	18 298	-	-	-	-	18 298
Zobowiązania wobec klientów	12 954 524	1 606 332	154 191	45 123	38 939	14 799 109
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	46 590	-	-	-	-	46 590
Zobowiązania podporządkowane	370 672	-	-	-	-	370 672
Rezerwy	35 262	276	235	-	-	35 773
Pozostałe zobowiązania	188 406	19 889	7 811	-	791	216 897
Zobowiązania razem	13 669 940	1 670 902	174 070	558 753	39 794	16 113 459
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		219 420	335 170	448 198	81 606	
Bilansowa pozycja netto		-18 814	98 398	434 134	7 149	
Pozabilansowa pozycja netto		97 752	-95 048	-427 396	-19 684	
Otwarta pozycja walutowa Grupy BOŚ		78 938	3 350	6 738	-12 536	

31-12-2017	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	469 255	161 744	985	359	429	632 772
Należności od innych banków	18 779	39 132	121 929	2 526	193 382	375 748
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19 641	-	-	-	-	19 641
Pochodne instrumenty finansowe	163 415	1 295	11 774	-	1 940	178 424
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 722	-	-	-	-	4 722
Inwestycyjne papiery wartościowe:	5 539 570	132	18	-	-	5 539 720
- dostępne do sprzedaży	4 133 306	132	18	-	-	4 133 456
- utrzymywane do terminu zapadalności	1 406 264	-	-	-	-	1 406 264
Należności od klientów	9 732 832	1 393 802	184 606	1 032 533	-	12 343 773
Inne aktywa*\	567 047	5 740	7 533	810	790	581 920
Aktywa razem	16 515 261	1 601 845	326 845	1 036 228	196 541	19 676 720

*\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	561 709	462 554	169 893	65 909		
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	10 689	68 886	87 318	312 641	-	479 534
Pochodne instrumenty finansowe	66 999	372	736	-	131	68 238
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20 571	-	-	-	-	20 571
Zobowiązania wobec klientów	13 436 521	1 667 207	183 874	23 398	152 833	15 463 833
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 980	-	-	-	-	829 980
Zobowiązania podporządkowane	595 692	-	-	-	-	595 692
Rezerwy	24 978	145	12	-	-	25 135
Pozostałe zobowiązania	274 049	8 342	15 403	-	43 106	340 900
Zobowiązania razem	15 259 479	1 744 952	287 343	336 039	196 070	17 823 883
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	372 508	557 336	867 075	130 433		
Bilansowa pozycja netto	-143 107	39 502	700 189	471		
Pozabilansowa pozycja netto	189 201	-94 782	-697 182	-64 524		
Otwarta pozycja walutowa Grupy BOŚ	46 094	-55 280	3 007	-64 05		

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji FX swap, które są stosowane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

5.2.4. Pozostałe ryzyka rynkowe

Pozostałe ryzyka rynkowe to ryzyko ogólne i szczególne cen instrumentów kapitałowych oraz ryzyko cen towarów. Ryzyka te wynikają z wpływu zmian cen instrumentów kapitałowych i towarów na ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub zmiany wyniku finansowego.

Ryzyka te występują głównie w działalności DM BOŚ S.A. w księdze handlowej.

Transakcje na instrumentach kapitałowych realizowane na rachunek własny DM BOŚ S.A. dotyczą działalności DM BOŚ S.A. jako animatora rynku i w przeważającej większości przypadków są zamykane na koniec dnia. Istotne zaangażowanie w instrumenty kapitałowe występuje jedynie w przypadku otwieranych przez DM BOŚ S.A. transakcji zabezpieczonych (arbitrażowych), w tym w ramach krótkiej sprzedaży. Transakcje zabezpieczone (arbitrażowe) polegają na wykorzystaniu tymczasowej nierównowagi cen pomiędzy dwoma rynkami (np. pomiędzy cenami pochodnych instrumentów finansowych oraz cenami instrumentów bazowych). Ryzyko to jest ograniczane poprzez całkowite limity zaangażowania, zarówno w odniesieniu do transakcji zabezpieczonych (arbitrażowych), jak i niezabezpieczonych. Monitoring tych limitów dokonywany jest w trybie dziennym.

Ryzyko cen towarów występuje głównie w ramach działalności na pozagiełdowym rynku OTC, dla transakcji zawieranych z klientami DM BOŚ S.A. i transakcji zabezpieczających dokonywanych w Saxo Bank A/S, X-Trade Brokers Dom Maklerski S.A. lub Interactive Brokers (UK) Ltd.

5.3. Zarządzanie kapitałem

Grupa BOŚ zdecydowała, na potrzeby adekwatności kapitałowej, o stosowaniu rozwiązań przejściowych, w trakcie trwania okresu przejściowego, dotyczących złagodzenia wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w oparciu o art. 1 ust. 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR. Dodatkowo postanowiono nie stosować art. 1 ust. 4 Rozporządzenia (UE) 2017/2395.

Z uwagi na podjęcie decyzji o zastosowaniu przepisów przejściowych, Grupa BOŚ dokonuje ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania rozwiązań przejściowych wynikających z artykułu 473a Rozporządzenia CRR.

Poziom kapitałów, aktywów ważonych ryzykiem, współczynników kapitałowych, współczynnika dźwigni oraz kapitału wewnętrznego w Grupie BOŚ kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Dostępny kapitał		
Kapitał podstawowy Tier I	2 094 575	1 690 551
Kapitał podstawowy Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	1 985 965	
Kapitał Tier I	2 094 575	1 690 551
Kapitał Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	1 985 965	
Fundusze własne	2 453 560	2 170 074
Fundusze własne – bez przepisów przejściowych MSSF 9	2 344 951	
Aktywa ważne ryzykiem		
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem	13 671 845	14 458 688
- Ryzyko kredytowe i kredytowe kontrahenta	12 423 510	13 159 814
- Ryzyko operacyjne	996 100	913 126
- Ryzyko rynkowe	231 851	342 744
- Ryzyko CVA	20 384	43 004
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem – bez przepisów przejściowych MSSF 9	13 559 014	-
Współczynniki kapitałowe		
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	15,32	11,69
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I - bez przepisów przejściowych MSSF 9	14,65	-
Współczynnik kapitału Tier I	15,32	11,69
Współczynnik kapitału Tier I - bez przepisów przejściowych MSSF 9	14,65	-
Łączny współczynnik kapitałowy	17,95	15,01
Łączny współczynnik kapitałowy - bez przepisów przejściowych MSSF 9	17,29	-
Współczynnik dźwigni		
Wartość ekspozycji	19 439 206	20 791 872
Współczynnik dźwigni	10,8	8,2
Współczynnik dźwigni - bez przepisów przejściowych MSSF 9	10,3	-
Kapitał wewnętrzny		
Kapitał wewnętrzny	1 414 652	1 518 452

Wartość funduszy własnych i wymogów kapitałowych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem CRR.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Grupa BOŚ monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Grupy BOŚ oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Grupy BOŚ.

Grupa BOŚ z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie:

1) ryzyk I filara:

- dla ryzyka kredytowego w oparciu o model wewnętrzny bazujący na nieoczekiwanej stracie kredytowej i wymogach regulacyjnych,
- dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego oraz ryzyka operacyjnego - w oparciu o wymogi regulacyjne,

2) ryzyk II filara dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Grupa BOŚ jest zobowiązana utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, instytucje finansowe mają obowiązek utrzymywania dodatkowych buforów kapitałowych dla współczynników kapitałowych. Od 01 stycznia 2018 roku bufor zabezpieczający został zwiększony o 0,625 p.p. i na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosił 1,875 p.p. (w dniu 01 stycznia 2019 roku osiągnął docelowy poziom 2,5 p.p.), bufor ryzyka systemowego obowiązuje w wysokości 3 p.p., natomiast bufor antycykliczny wynosi 0 p.p. Bank Ochrony Środowiska S.A. nie został objęty buforem innej instytucji o znaczeniu systemowym.

W dniu 29 listopada 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Grupę BOŚ funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenie ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych na poziomie 0,50 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,37 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,28 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR).

W efekcie, 31 grudnia 2018 roku zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe dla Grupy BOŚ w stosunku do 31 grudnia 2017 roku spadły do poziomów 11,245% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 13,375% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

Poziom adekwatności kapitałowej Grupy BOŚ, zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych MSSF 9, jaki bez nich na dzień 31 grudnia 2018 roku utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

5.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne rozumiane jest jako ryzyko związane z wystąpieniem straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne, z uwzględnieniem zdarzeń ryzyka operacyjnego charakteryzujących się niską częstotliwością występowania, lecz wysokimi stratami; w zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego.

Bank stosuje system zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywa na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach komórek organizacyjnych/biur Centrali oraz Oddziałów Banku - zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań.

W Banku gromadzone są informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego, w dedykowanej aplikacji informatycznej.

Informacje te wykorzystywane są do:

- 1) bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- 2) monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- 3) pomiaru lub szacowania strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 4) generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, w tym raportów na potrzeby instytucji zewnętrznych.

Bank określa podstawowe limity na ryzyko operacyjne, w tym w szczególności limit tolerancji oraz apetytu na ryzyko operacyjne w skali całego Banku, a także docelowy profil ryzyka operacyjnego. Stopień wykorzystania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne kontrolowany jest poprzez okresowe monitorowanie wielkości ponoszonych strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Pomiar poziomu ryzyka operacyjnego jest dokonywany z wykorzystaniem metod ilościowych, jakościowych oraz mieszanych, w tym m.in. poprzez:

- 1) obliczanie wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne wg. metody standardowej,
- 2) obliczanie i monitorowanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 3) przeglądy ryzyka operacyjnego (samoocena potencjalnego ryzyka operacyjnego),
- 4) przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

W Banku testy warunków skrajnych dla ryzyka operacyjnego przeprowadzane są za pomocą trzech metod:

- 1) analizy wrażliwości,
- 2) analizy odwrotnej,
- 3) analizy scenariuszowej.

TWS przeprowadzane są raz w roku. W wyniku przeprowadzonych dotychczas testów warunków skrajnych, wielkość przyjętych w scenariuszach strat skonfrontowana z wielkością dostępnego kapitału w postaci wyznaczonych na ryzyko operacyjne: limitu tolerancji i wymogu kapitałowego, potwierdziła zdolność absorpcji strat z tytułu ryzyka operacyjnego przez wyznaczone na to ryzyko limity.

W celu ograniczania ekspozycji na ryzyko operacyjne Bank stosuje m.in. następujące instrumenty (metody, techniki i narzędzia):

- 1) organizacja pracy zapewniająca ograniczenie powstania ryzyka operacyjnego poprzez, m.in. rozdzielenie funkcji wykonawczych od kontrolnych, ustalenie limitów w zakresie podejmowania decyzji lub dokonywania operacji w Banku, zarządzanie prawami dostępu do pomieszczeń i systemów w celu ograniczenia możliwości dokonywania działań przez nieuprawnione osoby,
- 2) kontrola wewnętrzna,
- 3) strategiczne limity wewnętrzne na ryzyko operacyjne tj. limit tolerancji i apetytu,
- 4) polityka kadrowa,
- 5) okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego oparte o proces samooceny,
- 6) mapy ryzyka budowane w celu identyfikacji źródeł występowania potencjalnych zagrożeń oraz dokonania oceny poziomu ryzyka z tego tytułu,
- 7) testy warunków skrajnych z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 8) wartości progowe kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 9) klauzule w zawieranych umowach z podmiotami zewnętrznymi, ograniczające ryzyko operacyjne,
- 10) ubezpieczenie mienia bankowego w wyspecjalizowanych firmach,

- 11) dokumentowanie stosowanych w Banku rozwiązań metodycznych, procesowych, organizacyjnych i informatycznych,
- 12) automatyzacja czynności w wyniku zastosowania rozwiązań informatycznych oraz zwiększenie jakości działań poprzez wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania,
- 13) plany ciągłości działania i plany awaryjne opracowywane dla krytycznych procesów biznesowych Banku,
- 14) analiza adekwatności obliczonych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, do rzeczywiście ponoszonego ryzyka operacyjnego przez Bank,
- 15) szkolenia wewnętrzne dla pracowników Banku mające na celu uświadomienie i zrozumienie roli, wpływu oraz sposobów postępowania w zakresie ryzyka operacyjnego.

Poziom i profil ryzyka operacyjnego, poziom wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne oraz wielkość strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego są regularnie monitorowane w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego oraz raportowane: Radzie Nadzorczej, Zarządowi Banku, Komitetowi ds., Ryzyka oraz Komitetowi Ryzyka Operacyjnego.

Bank analizuje informacje na temat ryzyka operacyjnego w ramach Grupy BOŚ, dokonuje oceny istotności podmiotów zależnych pod kątem generowania ryzyka operacyjnego, opiniuje przepisy wewnętrzne podmiotów zależnych w tym obszarze oraz przekazuje podmiotom rekomendacje działań w zakresie systemowego zarządzania ryzykiem operacyjnym.

5.5. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko skutków nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych i standardów rynkowych.

Bank zapewnia zgodność działania z przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi i standardami rynkowymi poprzez funkcję kontroli (stosowanie mechanizmów kontrolnych i monitorowanie ich przestrzegania) oraz proces zarządzania ryzykiem braku zgodności, który obejmuje identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności oraz raportowanie w tym zakresie do Zarządu i Rady Nadzorczej.

Podstawowe zasady zapewniania zgodności w Banku w ramach funkcji kontroli i procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności zostały określone w Polityce zgodności Banku Ochrony Środowiska S.A., opracowanej przez Zarząd i zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą oraz aktach wykonawczych do Polityki, w tym:

- 1) Zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- 2) Zasad wykonywania kontroli wewnętrznej w Banku Ochrony Środowiska S.A.

W Banku funkcjonuje wyodrębniona, samodzielna komórka do spraw zgodności, podległa bezpośrednio Prezesowi Zarządu Banku, która odpowiada za realizację przypisanych jej obowiązków w ramach funkcji kontroli i wykonywanie zadań w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Banku ma na celu:

- 1) zidentyfikowanie, ocenę i kontrolę możliwości wystąpienia negatywnych skutków nieprzestrzegania przepisów prawa i przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych, w tym zwłaszcza wystąpienia sankcji prawnych, strat finansowych lub utraty reputacji, które mogą być konsekwencją nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych,
- 2) utrwalanie wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem, uczciwej, rzetelnej, przyjaznej dla otoczenia, wiarygodnej i odpowiedzialnej biznesowo.

Bank wyodrębnia kluczowe obszary dla zapewniania zgodności:

- 1) zapobieganie prowadzeniu w Banku działalności niezgodnej z prawem, w tym przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- 2) ochronę informacji,
- 3) wdrażanie i monitorowanie przestrzegania standardów etycznych,
- 4) przyjmowanie lub przekazywanie korzyści i prezentów,
- 5) prowadzenie działalności reklamowej i marketingowej,
- 6) oferowanie produktów,
- 7) skargi i reklamacje klientów,
- 8) zarządzanie konfliktami interesów.

W 2017 roku w Banku wdrożone zostały zmiany w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz kontroli wewnętrznej, wynikające z Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 06 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach oraz Uchwały Nr 141/2017 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 25 kwietnia 2017 roku w sprawie wydania Rekomendacji H dotyczącej systemu kontroli wewnętrznej w bankach.

W 2018 roku w Banku dokonane zostały zmiany w:

- 1) systemie kontroli wewnętrznej, polegające na wprowadzeniu dodatkowych form niezależnego monitorowania pionowego oraz dostosowaniu do aktualnej struktury organizacyjnej Banku,
- 2) systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz procedurze anonimowego zgłaszania naruszeń prawa, obowiązujących w Banku procedur wewnętrznych i standardów etycznych, podyktowane wdrożeniem ustawy z dnia 01 marca 2018 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

W 2018 roku nie odnotowano zdarzeń, które w sposób istotny wpłynęłyby na poziom ryzyka braku zgodności Bank koncentrował swoje działania na zapobieganiu wystąpienia ryzyka braku zgodności.

Mając na uwadze rozpoczętą w 2017 roku przez KNF i NBP akcję informacyjną w sprawie ryzyk związanych z inwestowaniem w tzw. kryptowaluty oraz w trosce o bezpieczeństwo klientów i bezpieczeństwo obrotu, w 2018 roku w Banku kontynuowano podjęte wcześniej działania w przedmiotowym obszarze, w tym nie zawierano umów o prowadzenie rachunków z podmiotami, których przedmiotem działalności jest obrót „walutą” wirtualną, zakończono współpracę z takimi podmiotami oraz objęto szczególnym monitoringiem aktywność pozostałych klientów.

5.6. Ryzyko modeli

Ryzyko modeli jest definiowane w Banku zgodnie z wymaganiami nadzorczymi jako potencjalna strata, która może zostać poniesiona w wyniku podejmowania decyzji opierających się na danych uzyskanych w procesach stosowania modeli wewnętrznych, z powodu błędów związanych z opracowywaniem, wdrażaniem lub stosowaniem takich modeli (art. 3, ust. 1, pkt. 11, CRD IV).

Proces identyfikacji, oceny i monitoringu ryzyka modeli obejmuje obszary związane z:

- 1) ryzykiem wykorzystywania nieprawidłowych, niekompletnych danych,
- 2) ryzykiem błędnych założeń modeli, założeń nieadekwatnych do estymowanego procesu,
- 3) ryzykami metodologicznymi wynikającymi z użycia w procesie budowy modeli, niewłaściwych metodyk i technik estymacji,
- 4) ryzykiem prowadzenia niedostatecznego monitoringu, walidacji i aktualizacji modeli, także ryzyka stosowania niepoprawnie wdrożonego poprawnego, ale błędnie zaimplementowanego modelu.

Z uwagi na szerokie wykorzystanie modeli wspierających podstawowe procesy w BOŚ SA, np.: proces kredytowy, procesy zarządzania kapitałem, procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, ryzyko modeli jest uznawane w Banku za ryzyko stale istotne.

Zarządzanie ryzykiem modeli jest realizowane w Banku zgodnie z regulacjami wewnętrznymi, m.in. z zasadami szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego, polityką zarządzania ryzykiem modeli, metodyką zarządzania ryzykiem modeli oraz metodykami walidacji modeli istotnych. Działania w tym zakresie są koordynowane przez niezależną jednostkę Biura Walidacji Modeli, bezpośrednio podlegającą Wiceprezesowi Banku koordynującemu organizacyjnie realizację zadań Obszaru Ryzyka oraz Zespół Ryzyka Operacyjnego w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego.

W celu szybkiej i precyzyjnej identyfikacji ryzyka w Banku funkcjonuje wystandaryzowany, kompleksowy proces zarządzania modelami, który obejmuje:

- 1) cykl życia modeli,
- 2) zasady nadawania oceny istotności funkcjonującym w Banku modelom,
- 3) zasady funkcjonowania dzienników modeli - w dziennikach modeli umieszczane są m.in. informacje nt. funkcjonujących modeli, zestawu ich parametrów, zmian wprowadzanych do modeli, ich update'ów i prowadzonych przeglądów. Dzienniki stanowią bazę informacyjną nt. istotności modeli, wyników monitoringu, walidacji i niesionych przez modele poziomów ryzyka,
- 4) standardy i zasady monitorowania i raportowania ryzyka modeli - w przypadku modeli istotnych ocena jakości prowadzonego monitoringu odbywa się w cyklu kwartalnym, dla pozostałych modeli jest to okres roczny. Raportowanie prowadzone jest w cyklu kwartalnym, jego wyniki są

przedkładane w raporcie Ryzyko Bankowe. Dodatkowo prowadzona jest roczna ocena realizacji Polityki zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Banku,
5) zasady prowadzenia walidacji modeli - walidacja modeli prowadzona jest przez niezależne Biuro Walidacji Modeli z częstotliwością minimum raz w roku, w przypadku modeli istotnych. Pozostałe modele walidowane są w ramach tzw. walidacji doraźnej na polecenie Zarządu, odpowiedniego Komitetu lub właściciela modelu.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku, w Banku funkcjonuje 8 modeli istotnych, spośród 26 wszystkich modeli (w tym 4 modele nieprodukcyjne).

Ryzyka związane z tymi modelami Banku są oceniane cyklicznie, zgodnie ze standardami przyjętymi w regulacjach wewnętrznych Banku, z uwzględnieniem kalkulacji kapitału wewnętrznego związanego z zabezpieczeniem się Banku przed ryzykiem modeli. Raportowanie do Zarządu dotyczące statusu działań w zakresie zarządzania modelami i ich walidacją obejmuje oceny ryzyka modeli, poziom tolerancji i związany z tym poziom kapitału alokowany na ryzyko modeli. Raporty z walidacji modeli istotnych są prezentowane i akceptowane na odpowiednich Komitetach Ryzyka.

Zagregowana ocena ryzyka modeli istotnych kształtuje się na poziomie umiarkowanym, żaden z modeli istotnych nie generuje ryzyka na poziomie wysokim.

Zarządzanie ryzykiem modeli w Grupie BOŚ jest realizowane poprzez wewnętrzne regulacje dotyczące polityki zarządzania modelami. Polityka określa zasady wg, których przebiegają procesy związane z estymacją, weryfikacją i zarządzaniem poziomem ryzyka modeli. Nakłada regulacje na zagadnienia dotyczące aspektów budowy, weryfikacji, implementacji, walidacji oraz monitoringu stosowanych w Grupie modeli.

6. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018		01-01-2017 31-12-2017		
	Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Razem
Należności od banków i Banku Centralnego	4 256	-	-	4 256	934
Należności od klientów instytucjonalnych	349 069	-	3 939	353 008	378 287
Należności od klientów indywidualnych	132 449	-	61	132 510	150 044
Inwestycyjnych dłużnych papierów wartościowych nieprzeznaczonych do obrotu	31 103	106 889	-	137 992	-
Instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	-	-	84 196
Instrumentów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-	-	-	-	41 446
Instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu	-	-	538	538	8 634
Razem	516 877	106 889	4 538	628 304	663 541

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018		01-12-2017 31-12-2017	
	Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego o kosztu	Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Razem
Rachunków bankowych i depozytów od Banków	1 328	-	1 328	1 605
Rachunków bankowych i depozytów klientów instytucjonalnych	55 395	-	55 395	57 973
Rachunków bankowych i depozytów klientów indywidualnych	138 495	-	138 495	160 623
Kredytów i pożyczek od banków	320	-	320	189
Kredytów i pożyczek i od klientów	1 135	-	1 135	1 359
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty (JESSICA)	418	-	418	755
Instrumentów finansowych - dłużne papiery własnej emisji	37 394	-	37 394	47 417
Transakcji zabezpieczających	-	9 684	9 684	9 602
Pozostałe	20	-	20	-
Razem	234 505	9 684	244 189	279 523

7. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z tytułu usług maklerskich	62 504	72 694
Opłaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	39 648	39 578
Prowizje od kredytów	27 740	27 255
Prowizje od gwarancji i akredytyw	4 636	3 988
Opłaty związane z zarządzaniem portfelem oraz pozostałe opłaty związane z zarządzaniem	497	708
Pozostałe opłaty	2	241
Razem	135 027	144 464
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z działalności maklerskiej, w tym:	21 859	22 850
- z działalności powierniczej	1 849	1 922
Opłaty z tytułu kart płatniczych	7 456	6 529
Opłaty od rachunków bieżących	2 198	1 291
Opłaty z tytułu świadczonych usług przez Euronet	1 225	1 225
Prowizje z tytułu należności od klientów	858	601
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	277	460
Pozostałe opłaty	3 260	2 453
Razem	37 133	35 409

8. Przychody z tytułu dywidend

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	137	-
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	237
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	5 932	-
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	5 498
Razem	6 069	5 735

9. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-11 946	-8 094
Pochodne instrumenty finansowe	57 699	73 806
Należności od klientów	16 837	-
Razem	62 590	65 712

10. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynik na sprzedaży papierów wartościowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	2 166	-
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży	-	6 788
Razem	2 166	6 788

11. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	-2 366	6 689
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	3 679	-4 093
Razem	1 313	2 596

12. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	20 959	22 528
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	3 292	685
Razem	24 251	23 213

13. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Rozwiązanie rezerw na zobowiązania, w tym:	3 649	2 745
- rezerwy na zobowiązania i roszczenia	2 581	531
- pozostałe rezerwy	1 068	2 214
Aktualizacja wartości aktywów trwałych	2 804	2 465
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	2	2
Przychody z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	140	129
Przychody z tytułu zwrotu koszty windykacji należności	537	544
Przychody od sprzedaży towarów i usług	6 739	5 871
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	448	443
Przychody z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	43	236
Przychody z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących wartość należności	1 927	13
Pozostałe	6 849	4 614
Razem	23 138	17 062

14. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	375	783
Przekazane darowizny	1 146	1 531
Utworzenie rezerw na zobowiązania i roszczenia	2 578	3 215
Odpisy aktualizujące wartość należności	1 896	2 368
Koszty windykacji należności	7 181	3 269
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	1 107	6 396
Koszty opłat leasingowych	-	1 325
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	360	608
Koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	771	941
Koszty błędnych transakcji maklerskich	-	277
Pozostałe	6 262	3 221
Razem	21 676	23 934

15. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	333	-
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	-105	-
Należności od banków	-2 764	-
Należności od klientów oraz zobowiązania pozabilansowe, w tym:	-131 554	-137 832
- należności bilansowe	-137 952	-130 186
- od klientów indywidualnych	-45 894	-11 549
- od klientów instytucjonalnych	-92 058	-118 637
- zobowiązania pozabilansowe	6 398	-7 646
- od klientów indywidualnych	326	-46
- od klientów instytucjonalnych	6 072	-7 600
Razem	-134 090	-137 832

Wynik odpisów z tyt. utraty wartości na należności od klientów:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wycena indywidualna	-117 418	-146 940
Wycena grupowa	-20 534	16 754
Razem	-137 952	-130 186

16. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Świadczenia pracownicze	161 269	170 580
Koszty administracyjne, w tym:	156 191	168 161
- koszty rzeczowe	115 600	120 948
- podatki i opłaty	5 518	5 156
- składka i wpłaty na BFG	32 394	40 052
- składka i wpłaty na KNF	2 271	1 597
- składka na pokrycie kosztów działalności Rzecznika Finansowego	106	109
- składka na rzecz Izby Domów Maklerskich	91	91
- pozostałe	211	208
Amortyzacja, w tym:	39 783	41 964
- od środków trwałych	14 240	14 091
- od wartości niematerialnych	25 543	27 873
Razem	357 243	380 705

17. Świadczenia pracownicze

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynagrodzenia, w tym:	136 740	143 383
- odprawy emerytalne	742	297
Składki na ubezpieczenia społeczne	24 529	27 197
Razem	161 269	170 580

Grupa BOŚ nie finansuje świadczeń emerytalnych opartych na programach określonych świadczeń za wyjątkiem statutowo obowiązujących odpraw emerytalnych.

18. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Podatek bieżący	-30 783	-36 100
Podatek odroczony*\	5 984	10 454
Razem	-24 799	-25 646
Zysk brutto	88 923	71 708
Podatek dochodowy według stawki 19 %	-16 820	-13 625
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania	-7 979	-12 020
- zmniejszające:	2 336	3 282
rozwiązane odpisy aktualizujące	631	1 488
otrzymane dywidendy	1 101	1 090
pozostałe	604	704
- zwiększające	-10 445	-15 592
utworzone odpisy aktualizujące	-2 327	-6 394
składki na BFG	-6 144	-
pozostałe	-1 974	-9 198
- odliczenia od dochodu	130	290
darowizny	130	290
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	-24 799	-25 645
Razem obciążenia podatkowe	-24 799	-25 645
Efektywna stawka podatkowa	28%	36%

*\ szczegółowe informacje na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w nocie 34

19. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk/strata przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku/straty przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Zysk / Strata netto	63 728	46 062
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	77 831	62 835
Podstawowy zysk / strata na akcję (wyrażony w zł, gr)	0,82	0,73

Zysk/Strata rozwodniona na akcję jest równy zyskowi/stracie podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

20. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Środki pieniężne w kasie	29 569	28 626
Środki w Banku Centralnym	157 167	604 146
Razem	186 736	632 772

21. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 44)	106 985	298 016
Lokaty w innych bankach poniżej 3-mcy	18 151	13 877
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	58 658	48 779
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela pożyczek i należności	15 074	15 075
Inne należności	-	1
Razem brutto	198 868	375 748
odpisy z tytułu utraty wartości papierów dłużnych zaklasyfikowanych do portfela należności od innych banków	-2 764	-
Razem netto	196 104	375 748

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto należności od innych banków:

Wyszczególnienie	Wartość brutto				Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	
Stan na początek okresu 01-01-2018	375 748	-	-	-	375 748
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	65 358	-	-	-	65 358
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	-95 021	-	-	-	-95 021
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	-147 217	-	-	-	-147 217
w tym: zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej	-	-	-	-	-
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	-	-	-	-	-
Transfer do Koszyka 1	-	-	-	-	-
Transfer do Koszyka 2	-	-	-	-	-
Transfer do Koszyka 3	-	-	-	-	-
Inne zmiany	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu 31-12-2018	198 868	-	-	-	198 868

22. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa	31-12-2018	31-12-2017
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	75 727	178 424
- transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych	15 494	93 125
- transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej	51 206	61 958
- kontrakty terminowe i opcje	9 027	23 341
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	12 034	19 641
- dłużne papiery wartościowe	2 903	3 218
- kapitałowe papiery wartościowe	9 131	16 423
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	87 761	198 065

Zobowiązania	31-12-2018	31-12-2017
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	54 336	68 238
- transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych	5 546	12 919
- transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej	48 049	54 383
- kontrakty terminowe i opcje	741	936
Razem zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	54 336	68 238

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

23. Należności od klientów

Wyszczególnienie	31-12-2018				31-12-2017	
	Należności od klientów brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto	Należności od klientów brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto
Wycena wg zamortyzowanego kosztu	12 743 274	1 043 433	11 699 841	12 962 482	625 780	12 336 702
Należności od klientów indywidualnych	3 946 995	239 757	3 707 238	4 115 312	153 409	3 961 903
kredyty w rachunku bieżącym	1 765	1 271	494	1 383	739	644
kredyty gotówkowe	335 927	60 252	275 675	331 277	38 776	292 501
kredyty mieszkaniowe	3 205 780	134 999	3 070 781	3 313 929	81 795	3 232 134
kredyty i pożyczki pozostałe	403 523	43 235	360 288	468 723	32 099	436 624
Należności od klientów instytucjonalnych	8 796 279	803 676	7 992 603	8 847 170	472 371	8 374 799
kredyty obrotowe	558 336	108 530	449 806	411 651	66 051	345 600
kredyty i pożyczki terminowe	7 450 853	677 853	6 773 000	7 909 305	400 567	7 508 738
należności faktoringowe	412 687	9 927	402 760	372 446	5 073	367 373
należności leasingowe	61 162	5 628	55 534	70 304	-	70 304
skupione wierzytelności	69 595	804	68 791	83 464	680	82 784
papiery wartościowe komercyjne	243 646	934	242 712	-	-	-
Wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy			104 653			n/d
Należności od klientów indywidualnych			3 101			n/d
kredyty w rachunku bieżącym			-			
kredyty i pożyczki hipoteczne			904			
kredyty i pożyczki pozostałe			2 197			
Należności od klientów instytucjonalnych			101 552			n/d
kredyty obrotowe			181			
kredyty i pożyczki terminowe			101 371			
Razem			11 804 494			12 336 702
Złożone depozyty zabezpieczające			5 023			7 062
Pozostałe należności			10			9
Razem należności od klientów			11 809 527			12 343 773

Należności od klientów wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

W należnościach od klientów znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą (wartość nominalna):

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Kredyty preferencyjne z dopłatami, w tym:	187 238	246 557
- wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	142 117	n/d
- wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	45 121	n/d

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto oraz odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów:

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od klientów indywidualnych					Wartość brutto należności od klientów instytucjonalnych					Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	
Stan na koniec okresu 31-12-2017 (zgodnie z MSR 39)	3 650 332	167 030	297 950	-	4 115 312	4 842 822	1 542 438	2 468 958	-	8 854 218	12 969 530
Zmiana definicji wartości bilansowej brutto	-	-	34 053	-	34 053	-	-	147 284	-	147 284	181 337
Reklasyfikacja ekspozycji do wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-4 680	-44	-5 500	-	-10 224	-55 975	-771	-73 992	-	-130 738	-140 962
Stan na początek okresu 01-01-2018	3 645 652	166 986	326 503	-	4 139 141	4 786 847	1 541 667	2 542 250	-	8 870 764	13 009 905
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	196 887	190	-	-	197 077	1 131 378	31 982	-	-	1 163 360	1 360 437
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	-200 605	-7 269	13 007	-	-194 867	-68 863	-197 772	-92 400	-	-359 035	-553 902
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	-165 620	-5 105	-23 400	-	-194 125	-590 839	-197 345	-88 420	-	-876 604	-1 070 729
w tym: zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej	-	-	-18 071	-	-18 071	-	-	-47 229	-	-47 229	-65 300
Zmiana wartości brutto wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami:	-42 895	6 540	36 355	-	-	-400 907	685 851	-284 944	-	-	-
Transfer do Koszyka 1	21 356	-20 829	-527	-	-	243 817	-228 843	-14 974	-	-	-
Transfer do Koszyka 2	-40 034	59 606	-19 572	-	-	-510 995	1 090 180	-579 185	-	-	-
Transfer do Koszyka 3	-24 217	-32 237	56 454	-	-	-133 729	-175 486	309 215	-	-	-
Inne zmiany	-213	-17	-1	-	-231	895	-2 598	-503	-	-2 206	-2 437
Stan na koniec okresu 31-12-2018	3 433 206	161 325	352 464	-	3 946 995	4 858 511	1 861 785	2 075 983	-	8 796 279	12 743 274

Wyszczególnienie	Odpisy na należności od klientów indywidualnych					Odpisy na należności od klientów instytucjonalnych					Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	
Stan na koniec okresu 31-12-2017 (zgodnie z MSR 39)	6 278	6 778	140 353	-	153 409	16 229	17 240	438 902	-	472 371	625 780
Korekta impairmentowa (zmiana definicji wartości bilansowej brutto)	-	-	34 053	-	34 053	-	-	147 284	-	147 284	181 337
Reklasyfikacja ekspozycji do wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-14	-	-5 497	-	-5 511	-40	-4	-20 789	-	-20 833	-26 344
Korekta wartości odpisów według stanu 31-12-2017 wynikająca z wprowadzenia MSSF 9	8 440	2 508	5 104	-	16 052	26 238	70 459	26 905	-	123 602	139 654
Stan na początek okresu 01-01-2018	14 704	9 286	174 013	-	198 003	42 427	87 695	592 302	-	722 424	920 427
Zmiana odpisów wynikająca z nabycia aktywów finansowych	4 092	16	-	-	4 108	16 636	1 052	-	-	17 688	21 796
Zmiana oszacowania odpisów	-6 818	-2 630	68 344	-	58 896	-14 492	16 862	130 413	-	132 783	191 679
Zmiana odpisów wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	-1 474	-215	-19 561	-	-21 250	-6 325	-7 432	-55 464	-	-69 221	-90 471
w tym: zmiana odpisów wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej	-	-	-18 072	-	-18 072	-	-	-47 229	-	-47 229	-65 301
Zmiana odpisów wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	827	605	-1 432	-	-	9 329	2 282	-11 611	-	-	-
Transfer do Koszyka 1	1 292	-1 121	-171	-	-	20 182	-19 774	-408	-	-	-
Transfer do Koszyka 2	-254	6 300	-6 046	-	-	-8 494	31 390	-22 896	-	-	-
Transfer do Koszyka 3	-211	-4 574	4 785	-	-	-2 359	-9 334	11 693	-	-	-
Inne zmiany	-3	3	-	-	-	109	-108	1	-	2	2
Stan na koniec okresu 31-12-2018	11 328	7 065	221 364	-	239 757	47 684	100 351	655 641	-	803 676	1 043 433

Wyszczególnienie	Kredyty udzielone klientom indywidualnym	Kredyty udzielone klientom instytucjonalnym	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2017	204 724	358 369	563 093
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	122 245	312 753	434 998
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-113 310	-191 502	-304 812
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-60 506	-6 857	-67 363
- zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-57 724	-6 461	-64 185
Inne zwiększenia / zmniejszenia	256	-392	-136
Stan na koniec okresu 31-12-2017	153 409	472 371	625 780

24. Inwestycyjne papiery wartościowe

Wyszczególnienie	31-12-2018			31-12-2017		
	Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem	dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
Dłużne papiery wartościowe	4 015 998	1 375 268	5 391 266	4 075 095	1 406 264	5 481 359
obligacje Skarbu Państwa	2 324 613	1 325 877	3 650 490	2 102 420	1 406 264	3 508 684
bony pieniężne NBP - ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	1 439 760	-	1 439 760	1 599 551	-	1 599 551
obligacje instytucji samorządowych	251 625	-	251 625	313 340	-	313 340
obligacje pozostałych instytucji finansowych	-	49 391	49 391	59 784	-	59 784
Kapitałowe papiery wartościowe	85 027	-	85 027	58 361	-	58 361
- notowane	18 543	-	18 543	23 194	-	23 194
- nienotowane	66 484	-	66 484	35 167	-	35 167
Razem	4 101 025	1 375 268	5 476 293	4 133 456	1 406 264	5 539 720

Inwestycyjne papiery wartościowe wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto inwestycyjnych papierów wartościowych:

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Razem
Stan na koniec okresu 31-12-2017 (zgodnie z MSR 39)	4 097 862	1 406 264	-	35 593	5 539 720
Wpływ wdrożenia MSSF 9	316 285	-282 583	-	-364	33 339
Stan na początek okresu 01-01-2018	4 414 147	1 123 682	-	35 229	5 573 058
Zwiększenia z tytułu zakupu	94 612 364	251 453	6 440 503	21 732	101 326 053
Zwiększenia z tytułu naliczonych odsetek, dyskonta, premii	146 846	51 706	382	-	198 934
Wycena wzrost wartości	149 953	1 157	3 124	33 273	187 507
Zmniejszenia z tytułu sprzedaży i wykupu	95 017 807	3 726	6 440 503	-	101 462 036
Zmniejszenia z tytułu zrealizowanych odsetek, premii	142 997	48 063	382	-	191 443
Wycena spadek wartości	146 415	836	3 124	5 207	155 582
Inne zmiany	94	-	-	-	94
Stan na koniec okresu 31-12-2018 brutto	4 015 998	1 375 374	-	85 027	5 476 398

Inwestycyjne papiery wartościowe stanowiące zabezpieczenie:

Wyszczególnienie	31-12-2018		31-12-2017	
	Wyceniane w wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności
Zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i Międzynarodowych Organizacji Finansowych	790 201	424 309	698 712	643 531
-do roku	-	-	4 070	-
-powyżej roku	790 201	424 309	694 642	643 531
Zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych	41 678	35 806	-	90 840
-do roku	36 615	-	-	-
-powyżej roku	5 063	35 806	-	90 840
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Gwarancyjny	4 050	7 730	-	5 765
-powyżej roku	4 050	7 730	-	5 765
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Przymusowej Restrukturyzacji	6 075	8 694	-	8 647
-powyżej roku	6 075	8 694	-	8 647
Zabezpieczenie transakcji REPO	286 975	320 429	406 833	-
-powyżej roku	286 975	320 429	406 833	-
Razem	1 128 979	796 968	1 105 545	748 783

25. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2018	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 21)	183 794	-	75	-	-	12 235	-	196 104
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 22)	12 034	-	-	-	-	-	-	12 034
Należności od klientów (nota 23)	225 671	318 209	569 520	1 436 295	3 915 546	5 344 286	-	11 809 527
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite (nota 24)	1 439 760	763	216 486	214 766	1 540 720	603 503	85 027	4 101 025
Papiery wartościowe wyceniane wg amortyzowanego kosztu (nota 24)	-	-	-	-	212 585	1 162 683	-	1 375 268
Razem	1 861 259	318 972	786 081	1 651 061	5 668 851	7 122 707	85 027	17 493 958

31-12-2017	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 21)	360 673	-	75	-	-	15 000	-	375 748
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 22)	-	16 376	-	3 265	-	-	-	19 641
Należności od klientów (nota 23)	343 391	150 238	509 922	1 394 246	4 244 552	5 701 424	-	12 343 773
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 24)	1 657 548	641	21 288	351 166	1 503 411	541 423	57 979	4 133 456
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 24)	-	-	-	-	554 675	851 589	-	1 406 264
Razem	2 361 612	167 255	531 285	1 748 677	6 302 638	7 109 436	57 979	18 278 882

26. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość firmy	973	973
Licencje i oprogramowanie w tym:	96 788	102 892
- oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie	1 149	1 340
Nakłady w trakcie realizacji	22 222	17 392
Pozostałe	67	71
Razem	120 050	121 328

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane, w ciągłym użyciu:

31-12-2018	98 511
31-12-2017	89 722

Wartość firmy powstała na skutek przejęcia przez DM BOŚ przedsiębiorstwa maklerskiego Elimar.

Na dzień 31.12.2018 roku nie istnieją zgodnie z poniższym opisem przesłanki do odpisu wartości firmy.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Grupa BOŚ przeprowadziła test na utratę wartości. Podstawowymi elementami tego testu są:

- 1) Prognoza przyszłych przepływów pieniężnych w okresie 5 lat, które opierająca się na:
 - a) historycznych danych odzwierciedlających potencjał CGU w zakresie generowania przepływów pieniężnych,
 - b) prognozach bilansu i rachunku zysków i strat na okres objęty prognozą,
 - c) założeniach zawartych w budżecie Domu Maklerskiego,
 - d) analizie przyczyn rozbieżności pomiędzy przeszłymi prognozami przepływów pieniężnych, a faktycznie uzyskanymi przepływami środków.
- 3) Stopa wzrostu po okresie prognozy przepływów pieniężnych na poziomie 3%.
- 4) Koszt kapitału w wysokości 10,5%, uwzględniającym stopę wolną od ryzyka (2,5%), premię za ryzyko (7%), premię związaną z brakiem bezpośredniego wsparcia międzynarodowej instytucji finansowej (1%).

Wartość bieżąca przyszłych przepływów porównywana jest na dzień sporządzania testu do wartości bilansowej wartości firmy oraz wartości aktywów netto CGU (742 tys. zł).

Na podstawie przeglądu poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie, na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Wartość firmy	Licencje i oprogramowanie	Pozostałe	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01-01-2018					
Wartość bilansowa brutto	973	303 228	86	17 392	321 679
Umorzenie	-	-200 336	-15	-	-200 351
Wartość bilansowa netto	973	102 892	71	17 392	121 328
Okres kończący się 31-12-2018					
Wartość bilansowa netto na początek roku	973	102 892	71	17 392	121 328
Zwiększenia z tyt.:	-	19 435	-	23 255	42 690
- zakupu	-	2 141	-	23 255	25 396
-przebieganie z inwestycji	-	17 294	-	-	17 294
Zmniejszenia z tyt.:	-	-	-	-18 425	-18 425
-likwidacji/sprzedaży	-	-	-	-	-
- przebiegania z inwestycji	-	-	-	-18 425	-18 425
Naliczenie amortyzacji	-	-25 539	-4	-	-25 543
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	973	96 788	67	22 222	120 050
Stan na 31-12-2018					
Wartość bilansowa brutto	973	322 663	86	22 222	345 944
Umorzenie	-	-225 875	-19	-	-225 894
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	973	96 788	67	22 222	120 050

Wyszczególnienie	Wartość firmy	Licencje i oprogramowanie	Pozostałe	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01-01-2017					
Wartość bilansowa brutto	983	297 792	86	6 075	304 936
Umorzenie	-	-173 616	-10	-	-173 626
Wartość bilansowa netto	983	124 176	76	6 075	131 310
Okres kończący się 31-12-2017					
Wartość bilansowa netto na początek roku	983	124 176	76	6 075	131 310
Zwiększenia z tyt.	-	6 583	-	15 542	22 125
- zakupu	-	2 432	-	15 541	17 973
- przebiegania z inwestycji	-	4 151	-	1	4 152
Zmniejszenia z tyt.:	-10	-1 147	-	-4 225	-5 382
- likwidacji/sprzedaży	-10	- 1 147	-	-74	-1 231
- przebiegania z inwestycji	-	-	-	-4 151	-4 151
Naliczenie amortyzacji	-	-27 867	-5	-	-27 872
Wyksięgowanie umorzeń	-	1 147	-	-	1 147
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	973	102 892	71	17 392	121 328
Stan na 31-12-2017					
Wartość bilansowa brutto	973	303 228	86	17 392	321 679
Umorzenie	-	-200 336	-15	-	-200 351
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	973	102 892	71	17 392	121 328

27. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Środki trwałe, w tym:	67 076	70 613
- grunty	203	203
- budynki i lokale	18 793	19 514
- ulepszenia w obcych środkach trwałych	25 866	24 808
- sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne	19 922	22 482
- środki transportu	265	377
- inne środki trwałe	2 027	3 229
Środki trwałe w budowie	1 320	2 107
Razem	68 396	72 720

Na dzień 31 grudnia 2018 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do sprzedaży wynosiły 69 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do sprzedaży wynosiły 86 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	RAZEM
Stan na 01-01-2018					
Wartość bilansowa brutto	31 394	74 550	118 024	2 107	226 075
Umorzenie	-8 910	-43 509	-91 936	-	-144 355
Utrata wartości	-2 767	-6 233	-	-	-9 000
Wartość bilansowa netto	19 717	24 808	26 088	2 107	72 720
Okres kończący się 31-12-2018					
Wartość bilansowa netto na początek roku	19 717	24 808	26 088	2 107	72 720
Zwiększenia	-	3 501	5 435	1 105	10 041
- zakupy	-	190	5 117	1 105	6 412
- przeniesienie z inwestycji	-	1 146	318	-	1 464
- korekty konsolidacyjne	-	2 165	-	-	2 165
Zmniejszenia	-	-2 991	-8 475	-1 892	-13 358
- likwidacje/ sprzedaż	-	-2 991	-8 475	-55	-11 521
- przeniesienie z inwestycji	-	-	-	-1 837	-1 837
Korekta utraty wartości	-	2 787	-	-	2 787
Naliczenie amortyzacji	-721	-4 414	-9 105	-	-14 240
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji /sprzedaży	-	2 987	8 271	-	11 258
- korekty konsolidacyjne	-	-812	-	-	-812
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	18 996	25 866	22 214	1 320	68 396
Stan na 31-12-2018					
Wartość bilansowa brutto	31 394	75 060	114 984	1 320	222 758
Umorzenie	-9 631	-45 748	-92 770	-	-148 149
Utrata wartości	-2 767	-3 446	-	-	-6 213
Wartość bilansowa netto	18 996	25 866	22 214	1 320	68 396

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01-2017					
Wartość bilansowa brutto	38 994	80 124	118 550	2 602	240 270
Umorzenie	-7 943	-47 301	-91 838	-	-147 082
Utrata wartości	-3 435	-8 030	-	-	-11 465
Wartość bilansowa netto	27 616	24 793	26 712	2 602	81 723
Okres kończący się 31-12-2017					
Wartość bilansowa netto na początek roku	27 616	24 793	26 712	2 602	81 723
Zwiększenia	-	2 010	57 248	32 760	92 018
- zakupy	-	220	55 349	32 760	88 329
- przeniesienie z inwestycji	-	1 790	1 899	-	3 689
Zmniejszenia	-7 600	-7 584	-57 774	-33 255	-106 213
- likwidacje/ sprzedaż	-	-7 584	-57 774	-29 543	-94 901
- przeniesienie z inwestycji	-	-	-	-3 712	-3 712
- korekty konsolidacyjne	-7 600	-	-	-	-7 600
Korekta utraty wartości	668	1 797	-	-	2 465
Naliczenie amortyzacji	-967	-4 105	-9 421	-	-14 493
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji /sprzedaży	-	7 897	9 323	-	17 220
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	19 717	24 808	26 088	2 107	72 720
Stan na 31-12-2017					
Wartość bilansowa brutto	31 394	74 550	118 024	2 107	226 075
Umorzenie	-8 910	-43 509	-91 936	-	-144 355
Utrata wartości	-2 767	-6 233	-	-	-9 000
Wartość bilansowa netto	19 717	24 808	26 088	2 107	72 720

28. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Koszty do zapłacenia z góry	4 307	6 578
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	1 780	14 835
Rozrachunki międzybankowe	236	-
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	172 643	421
Dłużnicy różni	584	270 082
Prawo wieczystego użytkowania gruntu	506	607
Rozrachunki publiczno-prawne	10 662	2 116
Przychody do otrzymania	11 735	15 004
Aktywa trwałe do zbycia	69	86
Pozostałe	3 769	1 978
Razem	206 291	311 707

29. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Depozyty Banku Centralnego	-	-
Depozyty innych banków	58 154	164 284
Kredyty i pożyczki otrzymane	-	2 611
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	513 630	312 639
Razem	571 784	479 534

Zobowiązania wobec Banku Centralnego innych banków wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
- do 1 miesiąca	15 311	164 272
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	1 305
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	186 908	10 935
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	34 475	1 303
- powyżej 1 roku do 5 lat	335 090	301 719
Razem	571 784	479 534

30. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Klienci instytucjonalni	4 942 446	5 013 443
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	3 081 552	3 126 722
– lokaty terminowe	1 860 894	1 886 721
Klienci indywidualni	8 825 702	9 344 164
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	3 983 914	3 960 768
– lokaty terminowe	4 841 788	5 383 396
Pozostali klienci	92 448	100 806
Kredyty i pożyczki otrzymane od Międzynarodowych Instytucji Finansowych	881 593	943 881
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	56 920	61 539
Razem	14 799 109	15 463 833

W roku 2018 oraz 2017 Grupa BOŚ nie odnotowała żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszyła żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
- do 1 miesiąca	8 387 066	8 533 755
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	2 117 622	2 101 334
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	1 749 941	2 155 649
- powyżej 6 miesięcy do 1 roku	831 048	1 457 315
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 621 121	1 131 432
- powyżej 5 lat	92 311	84 348
Razem	14 799 109	15 463 833

31. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

Seria	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2018		31-12-2017	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:				46 590		829 980	
Obligacje serii N1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	5 lat			200 000	201 172
Obligacje serii N2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku			200 000	200 522
Obligacje serii O1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku			200 000	200 563
Obligacje serii S	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata			100 000	101 096
Obligacje serii T	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata			80 000	80 053
Obligacje serii U	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4 lata	46 000	46 590	46 000	46 574
Razem				46 000	46 590	826 000	829 980

32. Zobowiązania podporządkowane

Seria	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2018		31-12-2017	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Seria A	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)			120 000	120 893
Seria AA1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	34 214	35 086	34 214	35 080
Seria AA2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	65 786	66 403	65 786	66 391
Seria D	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)			100 000	103 236
Seria P	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 886	150 000	152 904
Seria R1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 896	83 000	83 900
Seria W	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	32 401	32 500	33 288
Razem				365 500	370 672	585 500	595 692

33. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe w tym:	20 798	10 577
- otwarte linie kredytowe	11 573	2 826
- gwarancje	9 225	7 751
Rezerwa na świadczenia pracownicze - odprawy emerytalne i rentowe	3 076	2 652
Rezerwy na zobowiązania i roszczenia	11 899	11 906
Razem	35 773	25 135

Zmiana stanu rezerw:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Rezerwa na zobowiązania warunkowe		
Stan na 31-12-2017	10 577	2 875
BO 01-01-2019 wdrożenie MSSF 9	16 616	-
Stan na początek okresu	27 193	-
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	44 916	16 151
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	-51 314	-8 505
- inne	3	56
Stan na koniec okresu	20 798	10 577
Rezerwa na świadczenia pracownicze - rezerwa na nagrody jubileuszowe i odprawy emerytalne		
Stan na początek okresu	2 652	2 513
- utworzenie rezerw	723	424
- wykorzystanie rezerw	-238	-285
- rozwiązanie rezerw	-61	-
Stan na koniec okresu	3 076	2 652
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	11 906	1 655
Korekta lat ubiegłych (Nota 3)	-	7 596
Stan na początek okresu	11 906	9 251
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań	2 578	3 186
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań	-2 585	-400
- wykorzystanie		-131
Stan na koniec okresu	11 899	11 906
Razem stan rezerw na koniec okresu	35 773	25 135

Wartość obecna przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2018 roku:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Stopa przyrostu płac	2.5% (0% w 2018)	2.5% (0% w 2017)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu:		
- odpraw emerytalnych i rentowych	3,00%	3,25%
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	212	211
Koszt przeszłego zatrudnienia i (zysk)/strata z rozliczenia	-	-
Koszt odsetkowy netto	65	65
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	277	276
Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	9
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	35	36
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-96	103
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	-61	148
Razem	216	424

Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	2 652	2 513
Koszt bieżących świadczeń	658	211
Koszt odsetkowy	65	65
Zyski/straty z przeszacowania:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	9
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	35	36
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-96	103
Koszt przeszłego zatrudnienia, w tym zyski/straty z tytułu cięć	-	-
Świadczenia wypłacone	-238	-285
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BZ	3 076	2 652

Obliczenia wartości obecnej przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą „Projected Unit Credit” obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku. Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,25% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2018 roku 2 594 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 2,75% zobowiązania te wynosiłyby 2 666 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,25%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,5% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2017 roku 2 616 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,0% zobowiązania te wynosiłyby 2 689 tys. zł.

Bank szacuje, że wypływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
do 1 roku	598	650
powyżej 1 roku do 5 lat	894	868
powyżej 5 lat do 10 lat	619	507
powyżej 10 lat do 20 lat	784	550
powyżej 20 lat	181	77
Razem	3 076	2 652

Rezerwy na zobowiązania i roszczenia utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018		01-01-2017 31-12-2017	
	Kwota	Przewidywany wypływ korzyści	Kwota	Przewidywany wypływ korzyści
Rezerwa dotycząca spornej sprawy w związku z otrzymanym z góry wynagrodzeniem	-	do roku	470	do roku
Rezerwa sprawa sporna z klientem Banku, DM BOŚ jest stroną przypożwaną przez Bank	-	do roku	1 000	do roku
Rezerwa na zobowiązanie wobec klientów w związku z otrzymaną prowizją od sprzedaży	-	do roku	930	do roku
Rezerwa na zobowiązanie związane z pośrednictwem w sprzedaży funduszy inwestycyjnych zamkniętych	600	do roku	-	
Rezerwa na ujemne salda na rachunkach klientów powstałe na skutek rozliczenia rynkowego transakcji	50	do roku	50	do roku
Pozostałe rezerwy na roszczenia *\\	11 249		9 456	
	9 189	do roku	191	do roku
	2 060	powyżej roku	9 265	powyżej roku
Razem	11 899		11 906	

*\\ Na dzień 31 grudnia 2018 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 157 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 3 496 tys. zł, a także utworzona rezerwa na zobowiązania z tytułu zryczałtowanego podatku dochodowego w kwocie 7 596 tys. zł (Nota 3).

*\\ Na 31 grudnia 2017 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 151 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 1 709 tys. zł, a także utworzona rezerwa na zobowiązania z tytułu zryczałtowanego podatku dochodowego w kwocie 7 596 tys. zł (Nota 3).

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

Wyszczególnione	31-12-2018	31-12-2017
- Bank jest pozwany	80 491	54 055
- Bank jest powodem	37 075	96 651

Zdaniem Zarządu Banku ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie możliwym, ale nie prawdopodobnym. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

34. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczony podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Stan na początek okresu	74 411	71 949
Korekta BO	17 342	-393
Stan po korekcie BO	91 753	71 556
Zmiana stanu z tytułu:	6 515	2 855
- odpisy aktualizujące należności	3 346	11 379
- wyceny aktywów	-71	-5 986
- kosztów do zapłacenia	-7 629	-1 486
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	933	1 560
- pozostałych różnic	11 760	1 570
- straty podatkowej	-2	-3 672
- prowizji rozliczanych wg ESP	1 908	-2 161
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	-7 844	1 579
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	437	683
- przychodów do otrzymania	5 169	-611
- IBNR zaliczony do kosztów podatkowych	-1 492	-
Stan na koniec okresu	98 268	74 411

W tym podatek odroczonego odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Stan na początek okresu	-2 486	6 390
Korekta BO	-11 506	-885
Stan po korekcie BO	-13 992	5 505
Zmiana stanu ujemnych z tytułu wyceny aktywów	531	-7 991
Stan na koniec okresu	-13 461	-2 486

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- przychodów do otrzymania	35 836	41 104
- zwyżek z tytułu wyceny aktywów	33 395	41 677
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	23 858	16 141
- zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP	3 882	4 435
- IBNR zaliczony do kosztów podatkowych w latach ubiegłych	1 492	-
- pozostałych różnic przejściowych	2 641	-
Razem	101 104	103 357
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- odpisów aktualizujących należności	110 924	77 361
- otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP	15 025	15 341
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	5 288	4 859
- kosztów do zapłacenia	18 369	26 928
- otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupionych przez Bank	8 677	7 744
- zniżek z tytułu wyceny aktywów	17 711	36 540
- straty podatkowej	477	479
- pozostałych różnic przejściowych	22 901	8 516
Razem	199 372	177 768

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Stan na początek okresu	74 411	71 949
Korekta BO	17 342	-
Stan po korekcie BO	91 753	71 949
- zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	-9 220	5 300
- zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	15 735	-2 838
Razem zmiana stanu w tym:	6 515	2 462
- zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny	531	-7 991
- zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat	5 984	10 454
Stan na koniec okresu	98 268	74 411

35. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Rozliczenia międzybankowe	32 160	91 785
Zobowiązania wobec kontrahentów DM BOŚ	74 921	154 960
Rozliczenia międzyokresowe bierne	21 929	41 416
Rozliczenia publiczno-prawne	8 635	8 313
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	36 774	26 065
Prowizje do rozliczenia w czasie	5 287	3 664
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	1 403	2 445
Pozostałe	30 816	10 487
Razem	211 925	339 135

36. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania warunkowe:	1 806 671	1 938 588
Finansowe, w tym:	1 477 738	1 672 625
-otwarte linie kredytowe w tym:	1 461 556	1 635 709
- odwołalne	1 206 274	1 373 802
- nieodwołalne	255 282	261 907
- otwarte akredytywy importowe	14 065	24 880
- promesy udzielenia kredytu w tym:	2 117	12 036
- nieodwołalne	2 117	12 036
Gwarancyjne, w tym:	328 933	252 928
- poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	14 833	17 003
- gwarancje właściwego wykonania kontraktu	314 100	235 925
Gwarantowanie emisji	-	13 035
Aktywa warunkowe:	611 322	1 020 887
Finansowe, w tym:	193 500	491 177
- otwarte linie kredytowe	193 500	312 817
- pozostałe	-	178 360
Gwarancyjne	405 854	519 241
Inne	11 968	10 469
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	2 417 993	2 959 475

37. Leasing operacyjny

W ramach leasingu operacyjnego Bank zawarł umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Opłaty z tytułu leasingu są ujmowane jako koszty w rachunku zysków i strat.

Leasing operacyjny pojazdów

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
poniżej 1 roku	424	906
od 1 do 5 lat	1 793	1 268

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
minimalne opłaty leasingowe	944	948

Poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto stanowi iloczyn ceny netto pojazdu oraz faktora procentowego określonego w załączniku do umowy leasingu, wraz z należnym podatkiem VAT.

Leasing operacyjny nieruchomości

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
poniżej 1 roku	3 093	13 420
od 1 do 5 lat	15 438	65 553
powyżej 5 lat	64 634	21 109

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
koszty czynszów	26 537	31 049

Opłaty dotyczą długoterminowych umów najmu nieruchomości użytkowanych przez Grupę BOŚ w ramach normalnej działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zwartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy. W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 lub 18 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

W przypadku rozwiązania umowy przed okresem na jaki została zawarta, leasingobiorca jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości równowartości rat leasingowych za czas pozostały do zakończenia umowy, tj. w wysokości 100% pozostałych do spłat opłat.

38. Działalność maklerska

Działalność maklerska odnosi się do Domu Maklerskiego BOŚ S.A.

Poniżej zaprezentowane dane dotyczą instrumentów finansowych przechowywanych na rachunkach papierów wartościowych klientów i podane są w wartości godziwej:

Instrumenty finansowe klientów	31-12-2018	31-12-2017
Zdematerializowane papiery wartościowe dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym		
Akcje notowane i prawa do akcji notowanych zapisane na rachunkach papierów wartościowych	4 808 395	6 351 177
Pozostałe papiery wartościowe zapisane na rachunkach papierów wartościowych klientów	370 047	339 653
Pozostałe instrumenty finansowe klientów	264 206	381 319
Prawa majątkowe notowane na TGE	552 615	338 005
Papiery wartościowe przechowywane w formie materialnej		
Akcje	202 368	210 379
Obligacje	1 244 557	1 410 321
Razem papiery wartościowe klientów	7 442 188	9 030 854

W dniu 21 grudnia 2018 roku DM BOŚ otrzymał informację o wszczęciu przez Komisję Nadzoru Finansowego z urzędu postępowania administracyjnego w przedmiocie nałożenia na Dom Maklerski kary administracyjnej na podstawie art. 167 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 167 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o obrocie instrumentami finansowymi, w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 01 marca 2018 roku o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 685), w związku z podejrzeniem naruszenia art. 79 ust. 6a ustawy o obrocie instrumentami finansowymi w poprzez niedostateczną realizację obowiązku nadzoru nad czynnościami wykonywanymi przez agenta firmy inwestycyjnej tj. Bank Ochrony Środowiska S.A. oraz § 9 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 września 2012 roku w sprawie określenia szczegółowych warunków technicznych i organizacyjnych dla firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi i banków powierniczych oraz warunków szacowania przez dom maklerski kapitału wewnętrznego (Dz. U. z 2012 r., poz. 1072) w związku z nieujęciem w Regulaminie organizacyjnym Domu Maklerskiego zasad odpowiedzialności i nadzoru nad agentem firmy inwestycyjnej.

39. Kapitał podstawowy

Zarejestrowany kapitał zakładowy

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy Banku wynosił 929 477 tys. zł i uległ zmianie wobec stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku, kiedy wynosił 628 732 tys. zł.

Seria/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Liczba akcji	Wartość serii / emisji wg wartości nominalnej w tys. zł	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 203	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-17	01-01-16
V	O	zwykłe	30 074 426	300 744	opłacone	04-07-18	01-01-18
Liczba akcji, razem			92 947 671				
Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem				929 477			
Kapitał zakładowy razem				929 477			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10,00 zł.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 92 947 671 i wzrosła wobec stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku. Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku struktura akcjonariuszy posiadających bezpośrednio i pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2018		31-12-2017	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	53 951 960	58,05	32 951 960	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	8 000 000	8,61	6 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	5 148 000	5,54	4 273 574	6,8

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 27,8 % udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,04% kapitału zakładowego i 0,04% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,035% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,005% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie Programu odkupu akcji BOŚ S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku.

W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 rok, zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku kapitał zapasowy wynosił 532 851 tys. zł.

40. Kapitał z aktualizacji wyceny

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Przeszacowanie składników aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	66 953	9 246
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 898	3 838
Odroczony podatek dochodowy	-13 461	-2 486
Razem kapitał z aktualizacji wyceny	57 390	10 598

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny	
Stan na 31-12-2017	10 598
Korekta wartości BO MSSF 9 na 01-01-2018	49 054
Stan na 01-01-2018	59 652
Zwiększenie z tyt.:	162 948
- wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych	162 888
- przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	60
Zmniejszenie z tyt.:	-165 741
- wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych	-165 741
- przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	
Odroczony podatek dochodowy	531
Stan na 31-12-2018	57 390
Stan na 01-01-2017	-21 950
Zwiększenie z tyt.:	192 669
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	192 669
- przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	
Zmniejszenie z tyt.:	-151 244
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-151 096
- przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	-148
Odroczony podatek dochodowy	-8 877
Stan na 31-12-2017	10 598

41. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, fundusz ogólnego ryzyka oraz niepodzielony wynik finansowy.

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Pozostały kapitał zapasowy:	624 393	594 874
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	576 068	546 549
inny	4 325	4 325
Pozostałe kapitały rezerwowe:	23 605	23 605
Fundusz na działalność maklerską	22 249	22 249
Inne	1 356	1 356
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy	-77 160	15 167
Niepodzielony wynik z lat ubiegłych	-133 292	-23 299
Korekta bilansu otwarcia na 01-01-2017 (Nota 3)	-7 596	-7 596
Wynik netto bieżącego okresu	63 728	46 062
Razem	619 140	681 948

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczona jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

42. Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Spośród podmiotów z Grupy BOŚ rachunkowość zabezpieczeń została zastosowana tylko w Banku.

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A. Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem.

Zasady rachunkowości zabezpieczeń zostały opisane w punkcie 2.10

Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

W 2018 roku Grupa BOŚ nie stosowała rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu wynikających ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczoną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywanych w portfelu biznesowym HtC&S. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje

płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę (6-miesięczny WIBOR). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Test retrospektywny daje wynik pozytywny, jeżeli współczynnik oceny efektywności mieści się w przedziale $<0,8;1,25>$. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną. Bank nie identyfikuje istotnych źródeł nieefektywności zabezpieczenia wartości godziwej.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31 grudnia 2018 roku Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 roku oraz zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku. Pozycja zabezpieczana w ramach powiązania zabezpieczającego ustanowionego:

- w 2012 roku obejmuje obligacje Skarbu Państwa: DS1019 zapadające w październiku 2019 roku o wartości nominalnej wynoszącej 77 mln zł oraz DS1020 zapadające w październiku 2020 roku o wartości nominalnej 172 mln zł;
- w 2015 roku obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725, zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31 grudnia 2018 roku na rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 4 795 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -8 894 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania zabezpieczającego (-11 345 tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji, wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2018			31-12-2017		
	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość godziwa* \	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość godziwa* \
Instrumenty zabezpieczające						
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	18 298	536 000	13 694	15 849	536 000	11 327
Pozycja zabezpieczana						
Obligacje SP - wycena dodatnia	520 571	489 000	18 489	517 148	489 000	14 810
Łączny wpływ na wynik			-4 795			-3 483

*w przypadku obligacji stanowiących pozycję zabezpieczaną jest to korekta wartości godziwej.

43. Płatności na bazie akcji

Program opcji menedżerskich

W 2012 roku w Grupie Kapitałowej BOŚ został uruchomiony trzyletni program motywacyjny dla kluczowych członków kadry menedżerskiej Grupy BOŚ, tzw. program opcji menedżerskich („Program”), obejmujący lata: 2012, 2013 i 2014. Program został zrealizowany jedynie za 2013 rok. Termin wykupu praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upłynął z dniem 31 grudnia 2017 roku.

Polityka wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Grupie BOŚ S.A.

W celu wypełnienia wymogów określonych w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, Grupa BOŚ wdrożyła Politykę wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń (a od 27 czerwca 2018 roku Komitet ds. Wynagrodzeń i Nominacji) powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze, opiniuje i monitoruje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie, kierowanie komórką do spraw zgodności oraz kierowanie komórką audytu wewnętrznego.

Polityka wynagrodzeń zakłada m.in.:

- 1) wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska S.A., których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 01 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii, Przez akcje rozumie się:
 - akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
 - akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- 2) odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać wstrzymana, ograniczona lub Bank może odmówić jej wypłaty bądź realizacji m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierdzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
- 3) ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących stanowiska kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w § 25 ust. 2 pkt 4) lit. b) i c) Rozporządzenia MRiF. Zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, nie dotyczy Członków Zarządu Banku.

W 2018 roku ustalono, że w związku z realizacją przez Bank Programu Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.) nie przyznano wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2017 roku. W okresie sprawozdawczym wynagrodzenie zmienne za wyniki roku 2018 nie zostało jeszcze rozliczone i przyznane.

44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	186 736	632 772
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	106 985	298 016
Inwestycyjne papiery wartościowe	1 439 760	1 599 551
Razem	1 733 481	2 530 339

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP przez Bank.

Zarząd Narodowego Banku Polskiego w dniu 21 czerwca 2018 roku podjął uchwałę w sprawie zwolnienia Banku z obowiązku utrzymywania 55% wymaganej rezerwy obowiązkowej. Powyższe zwolnienie obowiązuje od dnia 02 lipca 2018 roku do dnia 31 grudnia 2021 roku.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Rezerwa deklarowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2018 roku wynosiła 197 648 tys. zł (grudzień 2017 - 521 430 tys. zł). Bank zobowiązany jest utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych:

Wyszczególnienie	za rok zakończony	
	31-12-2018	31-12-2017
Zmiana stanu należności od innych banków	179 644	-221 080
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	-191 031	271 859
Zmiana stanu lokat w innych bankach oraz należności od innych banków razem	-11 387	50 779
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych	63 428	-120 351
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	-159 792	-479 958
Zakup papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	251 453	219 816
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-48 063	-41 088
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do odsetek z działalności inwestycyjnej	48 197	41 446
Przeszacowanie aktywów finansowych wycenianych wartości godziwej prze inne dochody całkowite	60 179	41 572
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych razem	215 402	-338 563
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	81 714	-15 745
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	5 984	10 454
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych	17 890	-7 987
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych oraz rzeczowych środków trwałych	-2 502	5 617
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego razem	103 086	-7 661
Zmiana stanu rezerw	10 638	18 092
Wycena aktuarusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	60	-148
Korekta z lat ubiegłych (Nota 3)	-	-7 596
Zmiana stanu rezerw razem	10 698	10 348
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	-124 003	120 581
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	-30 783	-36 100
Zapłacony podatek dochodowy	26 669	35 399
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań razem	-128 117	119 880

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności finansowej sprawozdania z przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	za rok zakończony	
	31-12-2018	31-12-2017
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 008 410	5 436
Wpływy z emisji obligacji - zobowiązania podporządkowane	-	100 000
Wykup obligacji, w tym:	-1 000 000	-100 000
- podporządkowanych	-220 000	-100 000
- zwykłych	-780 000	-
Odsetki zapłacone od obligacji własnych, w tym:	-45 778	-52 662
- od obligacji podporządkowanych	-27 482	-24 600
- zwykłych	-18 296	-28 062
Odsetki naliczone od obligacji własnych, w tym:	37 368	47 226
- od obligacji podporządkowanych	22 461	18 920
- zwykłych	14 907	28 306
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych razem	0	0

45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:

Instrument	31-12-2018		31-12-2017		31-12-2018		31-12-2017	
	FX Swap		FX Forward		FX Spot			
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. Pierwszej „nogi”) i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.		Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. Kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.		Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.			
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynność		do obrotu		do obrotu			
Ilość transakcji	31	33	114	131	170	796		
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	562 555	844 099	105 623	284 736	157 211	334 844		
Wartość godziwa (w tys. zł)	9 601	90 488	468	-5 693	-121	-4 589		
- dodatnia	14 839	90 583	560	2 124	95	418		
- ujemna	-5 238	-95	-92	-7 817	-216	-5 007		
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne			
Średnia zapadalność	2019-03-18	2018-06-15	2019-02-28	2018-04-15	2019-01-02	2018-01-02		
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wniosek klienta		Brak			
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak			
Inne warunki	Brak		Brak		Brak			
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta			

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	825 389	1 463 679
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
- aktywa	15 494	93 125
- zobowiązania	-5 546	-12 919

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

Instrument	31-12-2018		31-12-2017		31-12-2018		31-12-2017		31-12-2018		31-12-2017	
	Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		Transakcje Forward na obligacje					
Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.					
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu					
Ilość transakcji	158	188	8	8	-	-	-	1				
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	4 389 148	4 744 980	536 000	536 000	-	-	-	12 000				
Wartość godziwa (w tys. zł)	5 230	9 620	-18 298	-15 849	-	-	-	28				
- dodatnia	51 206	61 930	-	4 722	-	-	-	28				
- ujemna	-48 049	-54 383	-18 298	-20 571	-	-	-	-				
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne					
Średnia zapadalność	2021-09-03	2021-01-02	2022-12-02	2022-12-02	-	-	-	2027-07-25				
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach. Możliwe, rzadko stosowane.		Brak		Brak		Brak					
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak					
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak					
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta					

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	4 925 148	5 292 980
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
- aktywa	51 206	66 680
- zobowiązania	-66 347	-74 954

Kontrakty terminowe i opcje

Instrument	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2017
	Kontrakty terminowe na akcje i indeksy giełdowe, kursy walut		Kontrakty forward na indeksy giełdowe, kursy walut, towary		Kontrakty różnic kursowych CFD	
Opis instrumentu	Kontrakt terminowy na akcje/indeks giełdowy jest standaryzowaną transakcją wymagającą gotówkowego rozliczenia w przyszłości lub dostarczenia instrumentu bazowego w zależności od cen akcji/wartości indeksu kursu waluty i zajętej pozycji.		Kontrakty typu forward na sprzedaż i kupno różnych walut z wyznaczoną przyszłą datą uregulowania. Instrumenty tego typu umożliwiają zarabianie na różnicach stóp procentowych pomiędzy walutami tworzącymi parę. Standardowe kontrakty forward dotyczą transakcji, w których wyznaczony termin uregulowania jest dłuższy niż dwa dni typowe dla transakcji spot.		Kontrakty różnic kursowych (ang. Contracts For Difference – kontrakty na różnicę, CFD) to grupa tzw. instrumentów pochodnych. Oznacza to, iż ich wartość zależy bezpośrednio od wartości instrumentu bazowego na który opiewają. Instrumentami bazowymi mogą być zarówno instrumenty rynku kasowego, takie jak pary walutowe, złoto czy srebro, jak i terminowego np. kontrakty oferowane na giełdach światowych, instrumenty pochodne giełd towarowych itp. Kontrakty CFD umożliwiają zajmowanie długiej lub krótkiej pozycji, zaś wynik jest obliczany tylko na podstawie różnic kursowych. Handel instrumentami CFD nie wiąże się więc z fizycznym zajęciem pozycji.	
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		do obrotu		do obrotu	
Ilość transakcji	8 731	6 109	186	52	87 885	85 380
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	43 760	209 633	71 217	19 022	443 296	837 795
Wartość godziwa (w tys. zł)	169	605	-100	-202	8 217	22 002
- dodatnia	241	744	219	168	8 567	22 429
- ujemna	-72	-139	-319	-370	-350	-427
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Zapadalność	Zmienna		Zmienna		Zmienna	
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Tak		Tak		Tak	
Cena/ Przedział cen realizacji	Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak	
Dodatkowe zabezpieczenia	Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko cen instrumentów kapitałowych, ryzyko walutowe		Ryzyko operacyjne, ryzyko walutowe, ryzyko cen instrumentów kapitałowych, ryzyko cen towarów		Ryzyko operacyjne, ryzyko walutowe, ryzyko stóp procentowych, ryzyko cen towarów, ryzyko cen instrumentów kapitałowych	

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	558 273	1 066 450
Razem kontrakty terminowe i opcyjne:		
- aktywa	9 026	23 341
- zobowiązania	-741	-936

Razem pochodne instrumenty finansowe:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	6 308 810	7 823 109
Razem pochodne instrumenty finansowe		
- aktywa	75 726	183 146
- zobowiązania	-72 634	-88 809

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Grupa BOŚ w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych. Poniższa prezentacja stanowi informację o potencjalnym ujęciu instrumentów finansowych dla których istnieje możliwość przeprowadzenia kompensat zgodnie z właściwymi umowami.

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe z uwzględnieniem zmian do MSSF 7 według stanu na:

31 grudnia 2018 roku

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń	Zobowiązania finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń
	(b)	(c)	Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto	(j)	(k)	(l) = (b) - (i)	(m) = (c) - (k)
Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	75 726	-72 634	-	-	75 726	-72 634	15 465	-44 190	13 871	-40 993	61 855	-31 641

31 grudnia 2017 roku

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń	Zobowiązania finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń
	(b)	(c)	Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto	(j)	(k)	(l) = (b) - (i)	(m) = (c) - (k)
Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	183 146	-88 809	-	-	183 146	-88 809	124 233	-48 231	97 332	-41 583	85 814	-47 226

Zgodnie ze zmianami do MSSF 7 Grupa BOŚ w powyższej tabeli wskazuje wartości instrumentów pochodnych, które:

- kwoty brutto aktywów finansowych i zobowiązań finansowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym (kolumny b i c),
- kwoty, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w paragrafie 42 MSR 32 przy określaniu kwot netto wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny d i e),
- kwoty netto wykazywane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny f i g),
- kwoty objęte egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania, które nie są w inny sposób uwzględnione w paragrafie 13C pkt b), w tym: (i) kwoty związane z ujętymi instrumentami finansowymi, które nie spełniają niektórych lub wszystkich kryteriów kompensowania określonych w paragrafie 42 MSR 32 (kolumny h i j); oraz (ii) kwoty związane z zabezpieczeniami finansowymi (w tym zabezpieczeniami gotówkowymi) (kolumny j i k).

46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wycenianych wg wartości godziwej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2018	Wartość godziwa na 31-12-2018	Wartość bilansowa na 31-12-2017	Wartość godziwa na 31-12-2017
Należności od innych banków	196 104	197 639	375 748	374 275
Należności od klientów, w tym:	11 809 527	11 734 365	12 343 773	12 233 446
- należności w złotych polskich	9 050 026	8 980 787	9 732 832	9 644 852
- należności w walutach obcych	2 759 501	2 753 578	2 610 941	2 588 594
Inwestycyjne papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 375 268	1 409 156	1 406 264	1 451 585
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 375 268	1 409 156	1 406 264	1 451 585
- Skarb Państwa	1 375 268	1 409 156	1 406 264	1 451 585
Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków	571 784	571 784	479 534	479 544
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	14 799 109	14 805 470	15 463 833	15 476 538
- klientów instytucjonalnych	4 999 366	5 000 003	5 074 982	5 076 023
- klientów indywidualnych	8 825 702	8 829 997	9 344 164	9 353 780
- pozostałych Klientów	92 448	92 448	100 806	100 806
- Międzynarodowych instytucji finansowych	881 593	883 022	943 881	945 928
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	46 590	46 612	829 980	840 932
Zobowiązania podporządkowane	370 672	444 568	595 692	558 695

Należności od innych banków

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

Należności od klientów

Należności od klientów przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. Należności od klientów w bilansie wycenia się głównie według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej (99% wartości bilansowej kredytów).

Za wartość godziwą kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów o nieustalonym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Do inwestycyjnych papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu należą obligacje Skarbu Państwa przyporządkowane do modelu biznesowego HtC. Za wartość godziwą obligacji przyjmuje się aktualną wycenę pochodzącą z kwotowań rynkowych powiększonych o narosłe odsetki.

Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2018 roku.

Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych w grudniu 2018 roku. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2018 roku (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzone przez Bank w 2015 roku.

Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2017 roku.

47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Grupa BOŚ szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku Grupa BOŚ dokonywała klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych wg wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- 1) Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),
- 2) Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów, kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3. Dodatkowo w portfelu aktywów wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite DM BOŚ posiada akcje jednostki gospodarczej, dla której brak jest aktywnego rynku. Z uwagi na powyższe wartość godziwa tych papierów jest oparta na modelu wyceny wypracowanym przez Spółkę, uwzględniającym porównywalne wartości dla podmiotów gospodarczych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
- 3) Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczane są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marże papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów).

W przypadku DM BOŚ są to instrumenty finansowe nabyte z zamiarem wprowadzenia ich do obrotu regulowanego. Wartość godziwa ustalana jest w oparciu o analizę sytuacji finansowej spółki z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Podział instrumentów finansowych wg poziomów:

31-12-2018	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	11 988	47	-	12 035
Dłużne papiery wartościowe	2 903	-	-	2 903
Kapitałowe papiery wartościowe	9 085	47	-	9 132
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	240	75 486	-	75 836
Wyceniane w wartości godziwej przez dochody całkowite:	3 782 916	-	318 109	4 101 025
- dłużne papiery wartościowe	3 764 373	-	251 625	4 015 998
- kapitałowe papiery wartościowe	18 543	-	-	85 027
Należności od innych Banków	-	-	197 639	197 639
Należności od klientów	-	-	11 734 365	11 734 365
Inwestycyjne papiery wartościowe – wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 409 156	-	-	1 409 156
Aktywa finansowe razem	5 204 300	75 643	12 250 113	17 530 056
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	72	72 562	-	72 634
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	72	72 562	-	72 634
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	571 784	571 784
Zobowiązania wobec klientów	-	-	14 805 470	14 805 470
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	46 612	46 612
Zobowiązania podporządkowane	-	-	444 568	444 568
Zobowiązania finansowe razem	72	72 562	15 868 434	15 941 068

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2018	462 367
Zakup	-
Sprzedaż i wykup	-143 371
Suma zysków lub strat	
- w wynik finansowy	-15 125
- w pozostałych całkowitych dochodach	14 238
Przeniesienia z poziomu 3	-
Stan na koniec okresu 31-12-2018	318 109

31-12-2017	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	16 376	3 265	-	19 641
Dłużne papiery wartościowe	-	3 218	-	3 218
Kapitałowe papiery wartościowe	16 376	47	-	16 423
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	455	182 690	-	183 145
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 725 166	-	408 291	4 133 456
Dłużne papiery wartościowe	3 701 972	-	373 124	4 075 095
Kapitałowe papiery wartościowe	23 194	-	35 167	58 361
Należności od innych banków	-	-	374 275	374 275
Należności od klientów	-	-	12 236 266	12 236 266
Inwestycyjne papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 451 585	-	-	1 451 585
Razem	5 193 582	185 955	13 018 832	18 398 369
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu:	139	88 670	-	88 809
- pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	139	88 670	-	88 809
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	479 544	479 544
Zobowiązania wobec klientów	-	-	15 476 538	15 476 538
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	840 932	840 932
Zobowiązania podporządkowane	-	-	558 695	558 695
Razem	139	88 670	17 355 709	17 444 518

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2017	561 735
Zakup	40
Sprzedaż i wykup	-159 359
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	-463
- w pozostałych całkowitych dochodach	6 338
Przeniesienia z poziomu 3	-
Stan na koniec okresu 31-12-2017	408 291

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1 a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny. Przeniesienie między metodami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 01 stycznia do 31 grudnia 2018 roku nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały

uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wrażliwość wyceny, instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3, na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 94 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 123 tys. zł).

48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8, segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych. MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- 1) segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- 2) wyniki działalności operacyjnej segmentu są przeglądane regularnie przez osobę podejmującą w jednostce główne decyzje operacyjne,
- 3) odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- 1) pion instytucjonalny,
- 2) pion indywidualny,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) działalność maklerską,
- 5) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W czwartym kwartale 2018 roku Bank przeprowadził resegmentację, w wyniku której na bazie pionu korporacji i finansów publicznych został wyodrębniony pion instytucjonalny, natomiast na bazie pionu detalicznego powstał pion indywidualny.

W ramach pionu instytucjonalnego prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Biznesowe, oddziały operacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi, małymi i średnimi przedsiębiorstwami oraz mikroprzedsiębiorstwami. Natomiast aktywność Banku w pionie indywidualnym dotyczy transakcji z klientami z grupy osób fizycznych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbową i inwestycyjną obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Banku oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W ramach działalności maklerskiej świadczone są usługi dla klientów indywidualnych jak również instytucjonalnych.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt 1-4 obszarów działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi.

Dane finansowe spółek BOŚ Eko Profit S.A., BOŚ Capital Sp. z o.o. oraz MS Wind Sp. z o.o. są klasyfikowane do pionu korporacji i finansów publicznych.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt 1-5 powyżej zostały opisane w „Sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2018 roku” w pkt. II ppkt. 7.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe oraz instrumenty pochodne.

Obszar działalności maklerskiej obejmuje głównie nabywanie i zbywanie papierów wartościowych na cudzy lub własny rachunek, prowadzenie rachunków papierów wartościowych, zarządzanie cudzym pakietem papierów wartościowych na zlecenie oraz oferowanie papierów wartościowych w obrocie pierwotnym lub w pierwszej ofercie publicznej.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt 1-2 powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem instytucjonalnym oraz indywidualnym a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu, które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycena stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność. Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty.

Wynik na działalności operacyjnej pionu instytucjonalnego oraz pionu indywidualnego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu instytucjonalnego przez oddziały operacyjne Banku (ukierunkowane na obsługę klientów pionu indywidualnego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbową i inwestycyjną) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji według efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.
- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości oraz wycena należności według wartości godziwej przez wynik finansowy, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów oraz obligacji komunalnych i korporacyjnych oraz wynik na kredytach oraz obligacjach komunalnych i korporacyjnych wycenianych według wartości godziwej przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Banku, na które składają się m.in.:

- 1) Wynik odsetkowy – wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów.
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik z handlowych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcji terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom.
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą.

- 4) Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX Swap.
- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych - wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
- 6) Przychody z tytułu dywidend.
- 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości oraz wycena należności według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono skonsolidowane wyniki finansowe Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku	PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	DZIAŁALNOŚĆ MAKLERSKA	POZOSTAŁE (NIEULOLOWANE W SEGMENTACH)	GRUPA BOŚ
I.	Wynik z tytułu odsetek	190 220	106 645	82 151	6 327	-1 228	384 115
1.	Przychody z tytułu odsetek	480 180	339 255	-187 544	8 569	13	640 473
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	363 535	131 963	131 830	976	-	628 304
	- sprzedaż innym segmentom	116 645	207 292	-319 374	7 593	13	12 169
2.	Koszty z tytułu odsetek	-289 960	-232 610	269 695	-2 242	-1 241	-256 358
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-55 336	-137 809	-50 220	-824	-	-244 189
	- sprzedaż innym segmentom	-234 624	-94 801	319 915	-1 418	-1 241	-12 169
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	51 031	8 252	-811	41 142	-1 720	97 894
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 932	137	-	6 069
IV.	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	17 019	-176	19 040	26 707	-	62 590
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	1 313	-	-	1 313
VI.	Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	14	-	2 152	-	-	2 166
VII.	Wynik z pozycji wymiany	8 203	4 377	10 760	853	58	24 251
VIII.	Wynik na działalności bankowej	266 487	119 098	120 537	75 166	-2 890	578 398
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	5 283	178	-	1 687	-5 686	1 462
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-86 206	-45 085	-2 805	-	6	-134 090
XI.	Wynik na działalności finansowej	185 564	74 191	117 732	76 853	-8 570	445 770
1.	Koszty bezpośrednie	-30 691	-28 390	-	-63 104	-1 820	-124 005
	Wynik po kosztach bezpośrednich	154 873	45 801	117 732	13 749	-10 390	321 765
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-65 339	-74 911	-12 613	-	-	-152 863
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	89 534	-29 110	105 119	13 749	-10 390	168 902
3.	Amortyzacja	-14 064	-16 465	-2 088	-5 990	-1 177	-39 784
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-18 896	-16 949	-110	-3 750	-886	-40 591
XII.	Wynik finansowy brutto	56 574	-62 524	102 921	4 009	-12 453	88 527
XIII.	Alokowany wynik ALM	38 481	62 017	-100 498	-	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	95 055	-507	2 423	4 009	-12 453	88 527
XV.	Obciążenia podatkowe	-	-	-	-	-	-24 799
XVI.	Wynik finansowy netto						63 728
	Aktywa segmentu	8 352 748	3 708 555	5 790 326	256 834	142 562	18 251 025
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz lokaty i kredyty w innych bankach	8 094 151	3 708 555	175 517	27 398	10	12 005 631
	Zobowiązania segmentu	4 697 152	8 351 083	4 109 266	878 275	215 249	18 251 025
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	4 695 824	8 351 083	1 510 297	721 241	92 448	15 370 893
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	11 523	12 461	1 349	6 448	1	31 782

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31-12-2017 roku	PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	DZIAŁALNOŚĆ MAKLERSKA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	GRUPA BOŚ
I.	Wynik z tytułu odsetek	188 824	109 383	78 639	5 948	1 224	384 018
1.	Przychody z tytułu odsetek	504 223	373 612	-212 520	8 541	2 519	676 375
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	388 599	149 986	122 810	937	1 209	663 541
	- sprzedaż innym segmentom	115 624	223 626	-335 330	7 604	1 310	12 834
2.	Koszty z tytułu odsetek	-315 399	-264 229	291 159	-2 593	-1 295	-292 357
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-56 655	-159 960	-62 084	-820	-4	-279 523
	- sprzedaż innym segmentom	-258 744	-104 269	353 243	-1 773	-1 291	-12 834
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	48 788	11 357	66	50 552	-1 708	109 055
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 498	237	-	5 735
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	19 768	45 944	-	65 712
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	2 596	-	-	2 596
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	23	-	-1	-50	6 816	6 788
VII.	Wynik z pozycji wymiany	10 290	4 222	10 464	-1 656	-107	23 213
VIII.	Wynik na działalności bankowej	247 925	124 962	117 030	100 975	6 225	597 117
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	-739	-4 808	-	-4 731	3 406	-6 872
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-128 914	-8 996	79	-	-1	-137 832
XI.	Wynik na działalności finansowej	118 272	111 158	117 109	96 244	9 630	452 413
1.	Koszty bezpośrednie	-36 618	-43 111	-2 935	-69 140	-2 450	-154 254
	Wynik po kosztach bezpośrednich	81 654	68 047	114 174	27 104	7 180	298 159
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-56 075	-69 385	-11 814	-	-	-137 274
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	25 579	-1 338	102 360	27 104	7 180	160 885
3.	Amortyzacja	-14 878	-16 848	-2 374	-6 015	-1 849	-41 964
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-22 167	-20 588	-214	-3 695	-549	-47 213
XII.	Wynik finansowy brutto	-11 466	-38 774	99 772	17 394	4 782	71 708
XIII.	Alokowany wynik ALM	37 720	53 261	-90 981	-	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	26 254	14 487	8 791	17 394	4 782	71 708
XV.	Obciążenia podatkowe	-	-	-	-	-	-25 646
XVI.	Wynik finansowy netto	-	-	-	-	-	46 062
	Aktywa segmentu	8 689 237	3 958 712	6 526 336	371 108	131 327	19 676 720
	w tym Należności od klientów oraz lokaty i kredyty w innych bankach	8 374 799	3 958 712	363 140	22 861	9	12 719 521
	Zobowiązania segmentu	4 873 498	8 791 078	4 820 898	949 392	241 854	19 676 720
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	4 856 871	8 791 078	1 484 954	709 658	100 806	15 943 367
	Nakłady na aktywa trwale i wartości niematerialne	10 989	12 939	1 496	5 118	2	30 544

49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. pełnił rolę dominującą wobec Domu Maklerskiego BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A. oraz MS Wind Sp. z o.o.

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj.: NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2018 roku w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 31 991 tys. zł, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2017 roku kwota ta wynosiła 24 438 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2018 roku wynosiły 552 tys. zł, w 2017 roku wynosiły 1 016 tys. zł.

Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązany ze Skarbem Państwa. Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych.

Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Grupy BOŚ

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Kredyty udzielone	3	4
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowych	31	16
Depozyty otrzymane	1 645	1 679

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Koszty odsetek od depozytów	24	18

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A.

Rada Nadzorcza Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2017 rok
Janina Goss	113	104	-	-
Oskar Kowalewski ¹	13	116	-	-
Andrzej Matysiak	127	112	-	-
Paweł Mzyk ¹	13	104	-	-
Piotr Sadownik	109	104	-	-
Marian Szołucha	111	104	-	-
Emil Ślązak	127	86	-	-
Wojciech Wardacki	160	153	-	-
Iwona Duda ²	98	-	-	-
Dariusz Wasilewski ²	98	-	-	-
Razem ³	969	883	-	-

¹ w składzie Rady Nadzorczej do 13 lutego 2018 roku

² w składzie Rady Nadzorczej od 13 lutego 2018 roku

³ wszystkie płatności stanowiły krótkoterminowe świadczenia pracownicze.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej wypłaconych w 2018 roku zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej, zwrot nadpłaconych składek ZUS i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów.

Zarząd Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2018 rok	Wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2017 rok
Anna Milewska ¹	104	434	-	-
Bogusław Białowąs	569	221	-	-
Dariusz Grylak ¹	62	310	-	-
Konrad Raczkowski ²	389	-	-	-
Arkadiusz Garbarczyk	498	26	-	-
Emil Ślązak ³	-	36	-	-
Stanisław Kolasiński ⁴	-	439	-	-
Paweł Pitera ⁴	-	391	-	-
Stanisław Kluza ⁵	-	620	-	-
Razem	1 622	2 477	-	-
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 536	1 635	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	86	408	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	-	434	-	-

¹ w składzie Zarządu Banku do 21 lutego 2018 roku

² w składzie Zarządu Banku od 21 lutego 2018 roku

³ w składzie Zarządu Banku od 22 czerwca do 10 września 2017 roku

⁴ w składzie Zarządu Banku do 16 lutego 2017 roku

⁵ w składzie Zarządu Banku do 30 czerwca 2017 roku

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu Banku wypłaconych w 2018 roku zawiera wynagrodzenia wynikające z zawartych umów o świadczenie usług zarządzania oraz świadczenia po okresie zatrudnienia.

50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek

W 2018 roku Bank dwukrotnie przeprowadził proces łączenia spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ:

- 1) dnia 30 maja 2018 roku – połączone zostały spółki BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. oraz BOŚ Capital Sp. z o.o.,
- 2) dnia 28 listopada 2018 roku – połączone zostały spółki BOŚ Capital Sp. z o.o. oraz BOŚ Eko Profit S.A.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie XII Wydział Gospodarczy KRS z dnia 30 maja 2018 roku, spółki BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. i BOŚ Capital Sp. z o.o. zostały połączone przez przejęcie dokonane w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh – przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. na spółkę przejmującą BOŚ Capital Sp. z o.o., w zamian za wydanie wspólnikom spółki przejmowanej udziałów w spółce przejmującej. Łączna wartość księgowa połączonej spółki BOŚ Capital Sp. z o.o. stanowiła sumę dotychczasowej wyceny spółek łączonych i wyniosła 37 871 065,73 zł.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie XII Wydział Gospodarczy KRS z dnia 28 listopada 2018 roku, spółki BOŚ Capital Sp. z o.o. (połączona wcześniej z BOŚ Ekosystem Sp. z o.o.) i BOŚ Eko Profit S.A. zostały połączone przez przejęcie dokonane w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh – przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej BOŚ Capital Sp. z o.o. na spółkę przejmującą BOŚ Eko Profit S.A., w zamian za wydanie wspólnikom spółki przejmowanej akcji w spółce przejmującej. Łączna wartość księgowa połączonej spółki BOŚ Eko Profit S.A. stanowiła sumę dotychczasowej wyceny spółek łączonych i wyniosła 45 248 306,14 zł.

Tym samym zakończony został proces redukcji liczby spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ, która na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawia się następująco:

- 1) Dom Maklerski BOŚ S.A. (bezpośrednio zależna),
- 2) BOŚ Eko Profit S.A. (bezpośrednio zależna),
- 3) MS Wind Sp. z o.o. (pośrednio zależna – 100% zaangażowanie BOŚ Eko Profit S.A.).

Spółkami o znaczeniu strategicznym dla Banku są: Dom Maklerski BOŚ S.A. oraz BOŚ Eko Profit S.A., które w ramach prowadzonej przez siebie działalności, odpowiednio:

- DM BOŚ – działalność na rynku kapitałowym, w szczególności świadczenie usług maklerskich oraz
- BOŚ Eko Profit – prowadzi działalność leasingową oraz działalność finansową i doradczą, uzupełniającą ofertę usługową Banku,

przyczyniają się zarówno do wzrostu wyników finansowych całej Grupy Kapitałowej BOŚ, jak również wzmocnienia pozycji Banku.

51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy

BOŚ S.A. nie wypłacał dywidendy w okresie dwunastu miesięcy zakończonych 31 grudnia 2018 roku.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 19 czerwca 2018 roku Uchwałę w sprawie podziału zysku netto Banku za 2017 rok. Zysk netto Banku za 2017 rok w wysokości 24 423 393,03 zł przeznaczony został na kapitał zapasowy Banku.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 19 czerwca 2018 roku Uchwałę wyrażającą zgodę na użycie kapitału zapasowego BOŚ S.A. na pokrycie kosztów emisji akcji Banku serii U przeprowadzonej w latach 2016-2017, zaliczonych do straty z lat ubiegłych w kwocie 6 963 108,45 zł.

Zgodnie z PPN zysk netto za 2018 rok planuje się przeznaczyć na zwiększenie kapitału własnego.

52. Zdarzenia po dniu bilansowym

BOŚ S.A. poinformował:

1) w dniu 04 stycznia 2019 roku (raport bieżący nr 1/2019) o zawarciu umowy kredytów w związku z realizacją budowy budynku biurowego „Mennica Legacy Tower” w Warszawie z Mennica Towers GGH MT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna w ramach konsorcjum - (mBank SA, Santander Bank Polska SA, Bank Ochrony Środowiska SA) na łączną kwotę 131 500 000 EUR kredyt budowlano/inwestycyjny oraz 28 000 000 zł kredyt na VAT.

Udział Banku Ochrony Środowiska S.A. w kredycie budowlanym wynosi 43 750 000 EUR oraz 12 000 000 zł na VAT. (łączna kwota z VAT ponad 200 mln zł). Termin ważności umowy 30 września 2025 roku. Umowa przewiduje zabezpieczenie w postaci hipoteki oraz pozostałe standardowe zabezpieczenia dla tego typu transakcji. Kredyt jest przeznaczony na współfinansowanie kosztów realizacji inwestycji związanych z budową budynku biurowego „MENNICA LEGACY TOWER” w Warszawie.

Oprocentowanie kredytu budowlanego/inwestycyjnego oparte jest na stawce EURIBOR powiększonej o marżę Banku, oprocentowanie kredytu na VAT oparte jest na stawce WIBOR powiększonej o marżę Banku. Warunki cenowe kredytu nie odbiegają od warunków rynkowych dla tego typu transakcji. Uruchomienie finansowania uwarunkowane jest spełnieniem przez Kredytobiorcę warunków wykorzystania.

2) w dniu 11 stycznia 2019 roku (raport bieżący nr 2/2019), iż Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) podwyższyła oceny ratingowe i jednocześnie utrzymała perspektywę Banku:

- Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR) został podwyższony do 'BB-', z 'B+' perspektywa stabilna,
- Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR) został utrzymany na poziomie 'B',
- Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating) został podwyższony do 'BBB-(pol)' z 'BB+(pol)', perspektywa stabilna,
- Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating) został utrzymany na poziomie 'F3(pol)',
- Rating indywidualny (Viability Rating) został podwyższony do 'bb-' z 'b+',
- Rating wsparcia (Support Rating): został utrzymany na poziomie '4',
- Rating wsparcia (Support Rating Floor) został utrzymany na poziomie 'B',
- Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (long-term senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł został podwyższony do 'BBB-(pol)' z 'BB+(pol)',
- Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (short-term senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł został utrzymany na poziomie 'F3 (pol)',
- Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł został podwyższony do 'BB+(pol)' z 'BB-(pol)'.

Agencja w swoim raporcie jako główne powody decyzji wymieniła m.in. wzmocnienie buforów kapitałowych Banku, realizację założeń przyjętych w strategii oraz ograniczenie ryzyka koncentracji zaangażowania Banku w ekspozycje farm wiatrowych w stosunku do poprzedniego przeglądu Banku. Obecny poziom ratingu wynika z poglądu Agencji odnośnie ograniczonej możliwości nadzwyczajnego wsparcia dla Banku ze strony Państwa głównie w świetle BRRD (Dyrektywa w sprawie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków). Agencja wyraziła jednak przekonanie, że instytucje państwowe mogłyby podjąć wyprzedzające działania, aby uniknąć przekroczenia przez Bank regulacyjnych wymogów kapitałowych z uwagi na pośredni udział kapitałowy Państwa w Banku oraz jego rolę w finansowaniu projektów proekologicznych w kraju.

Agencja do czynników, które mogą wpłynąć na podwyższenie ratingu zaliczyła m.in. dalsze zwiększenie rentowności oraz poprawę jakości aktywów.

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
13.03.2019 r.	Bogusław Białowąs	Prezes Zarządu
13.03.2019 r.	Arkadiusz Garbarczyk	Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu
13.03.2019 r.	Konrad Raczkowski	Wiceprezes Zarządu

Podpis osoby,
której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

13.03.2019 r.	Andrzej Kowalczyk	Dyrektor Departamentu Rachunkowości
---------------	-------------------	--	-------